

SAFRANBO LU'DA AD KOYMA GELENEKLERİ

NAZLI ÖZAY
DR. FAHRİ DAĞI

Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • C. Cansın Selin Temana

Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Serüven Yayınevi

Birinci Basım / First Edition • © Aralık 2025

ISBN • 978-625-5749-69-7

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Serüven Yayınevi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

The right to publish this book belongs to Serüven Publishing. Citation can not be shown without the source, reproduced in any way without permission.

Serüven Yayınevi / Serüven Publishing

Türkiye Adres / Turkey Address: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak

Ümit Apt No: 22/A Çankaya/ANKARA

Telefon / Phone: 05437675765

web: www.seruvenyayinevi.com

e-mail: seruvenyayinevi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume

Sertifika / Certificate No: 47083

SAFRANBOLU'DA AD KOYMA GELENEKLERİ

Nazlı ÖZAY
Dr. Fahri DAĞI

Bu alışma 2025 yılında Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Eğitim Enstitüsünde Nazlı ÖZAY tarafından, Dr. Öğretim Üyesi Fahri DAĞI'nın danışmanlığında tamamlanmış olan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihi boyunca kültürel kimliğin en temel unsurlarından biri olan isimler, bireylerin yalnızca sosyal çevrelerinde tanımlanmasını sağlamakla kalmayıp aynı zamanda mensup oldukları toplumun dil, inanç, değerler sistemi ve tarihsel birikimi hakkında da önemli ipuçları sunmaktadır. İsim koyma geleneği, birey ile toplum arasındaki bağı şekillendiren, kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel bir miras niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, çalışmamızın konusu olan Safranbolu'da isim koyma geleneği, bölgenin kendine özgü sosyo-kültürel yapısını anlamak açısından oldukça kıymetlidir.

Bu tezde, Safranbolu'da yeni doğan bireylere verilen adların seçiminde etkili olan dini, kültürel, tarihsel ve toplumsal faktörler; isimlerin taşıdığı sembolik anlamlar ve bu geleneğin zaman içerisindeki değişim ve dönüşüm süreçleri ele alınmıştır. Özellikle sözlü kaynaklardan ve yerel halktan derlenen veriler ışığında yapılan analizlerle Safranbolu'da isim verme uygulamasının yalnızca bireysel bir tercih değil, aynı zamanda kolektif bilinçle şekillenmiş bir sosyal pratik olduğu ortaya konulmuştur.

Araştırma sürecinde elde edilen veriler, yerel halkın inanç dünyası, gelenekleri ve aile yapısına dair önemli bilgiler sunmakta ve bu yönüyle Safranbolu'nun kültürel dokusunun anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında, bilimsel rehberliği ve değerli katkılarıyla yolumu aydınlatan kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI ve yüksek lisans ders süresince derslerine girdiğim değerli hocalarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Araştırma sürecinde görüşme ve bilgi paylaşımı konusunda samimiyetle destek veren Safranbolu halkına, mesai arkadaşlarıma ve her aşamada bana moral ve destek sağlayan kıymetli anem, değerli eşim ve biricik kızıma şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmanın, hem yerel kültürel mirasın korunmasına katkı sağlaması hem de isim verme geleneğine farklı bir perspektiften yaklaşmak isteyen araştırmacılara yol gösterici olmasını temenni ederim.

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
K	: Kaynak Kişi
Km	: Kilometre
MÖ	: Milattan Önce
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
ss.	: Sayfalar(sayfa sayısı)
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri
Yay.	: Yayınları/Yayıncılık
YLT	: Yüksek Lisans Tezi

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı, Safranbolu'da yaşayan bireylerin isimlerinin konulma gerekçelerini inceleyerek, yörede hâkim olan isim koyma geleneklerini kültürel, dini, toplumsal ve tarihsel bağlamlarda değerlendirmektir. Bu kapsamda bireylerin isimlerine ilişkin kişisel anlatıları incelenerek, toplumsal bellekte yer edinmiş isim verme pratikleri ortaya konulmuştur. Safranbolu'da ad koyma olgusu ve bu olgunun sosyal, kültürel ve dini bağlamdaki yeri incelenmektedir. Ad koyma geleneklerinin tarihsel kökenleri ve yerel halk arasında adların kazanılması, korunması ve değiştirilmesi gibi önemli kavramlar ele alınmıştır.

ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması modeli ile gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, belirli bir fenomenin derinlemesine ve çok yönlü olarak incelenmesini sağlar. Bu çalışmada belirli bir yerleşim birimi olan Safranbolu'da isim verme pratikleri ele alınmış, kültürel bağlamda detaylı bir analiz yapılmıştır. Bu araştırma, literatür taraması, yerel halk ile yapılan görüşmeler ve saha çalışması yöntemleri ile desteklenmiştir. Safranbolu'da yaşayan yerel halkın görüşleri, bu kültürdeki geleneksel inançları ve ad koyma pratiklerini anlamak için toplandı. Ayrıca, konuyla ilgili eski yazılı kaynaklar ve sözlü gelenekler de dikkate alınmıştır. Nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yerel halkla yapılan derinlemesine mülakatlar, gözlem ve yerel arşivlerden elde edilen yazılı materyaller araştırmanın temel kaynaklarını oluşturmuştur. Bu kaynaklardan elde edilen veriler, ad koyma olgusunun çeşitli boyutlarını analiz etmek için kullanılacaktır. Safranbolu'daki yerel halktan alınan görüşler, eski yazılı metinler, köydeki kültürel etkinliklere dair gözlemler, ad koyma ile ilgili halk arasında geçen söylemler, dini metinler ve yerel gelenekleri içeren materyaller kullanılacaktır.

ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, Safranbolu ilçesi ve çevresinde ikamet eden 63 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla seçilmiştir. Katılımcılar farklı yaş grupları, cinsiyet,

eğitim düzeyi ve doğum yerlerine göre çeşitlilik gösterecek şekilde belirlenmiştir. Bu durum, elde edilen verilerin kültürel çeşitliliği yansıtmasına katkı sağlamıştır.

VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Katılımcılar Safranbolu ve çevresinde doğan ve Safranbolu kültürü ile yetişmiş kişilerden seçilmiş olup farklı eğitim düzeyi, cinsiyet ve yaş gruplarından seçilmiştir. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Formda, katılımcıların demografik bilgilerine yer verilmiş ve “İsminizin konulma sebebi nedir?” şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Bu soru aracılığıyla katılımcıların isimlerinin verilme sürecine ilişkin kişisel anlatıları toplanmıştır. Görüşmeler, yüz yüze gerçekleştirilmiş olup, her katılımcıdan yazılı izin alınmıştır.

VERİ ANALİZİ

Elde edilen nitel veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Öncelikle görüşme formlarındaki anlatılar okunmuş, ardından benzer ifadeler gruplanarak temalar oluşturulmuştur. Her temanın altına temsil edici katılımcı ifadeleri alıntılanarak temaların örneklendirilmesi sağlanmıştır. Sayısal veriler tablo hâline getirilmiş, her tema için frekans (n) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmıştır. Bu tematik yapı, araştırmanın bulgular bölümünde detaylı şekilde sunulmuştur.

Temel Hususlar:

- Ad koyma geleneği ve bu geleneğin aile yapısındaki yeri.
- Toplumda adın rolü ve birey üzerindeki psikolojik etkisi.
- Dini inançların ve kültürel değerlerin ad koymadaki etkisi.
- Ad değiştirmenin toplumsal anlamı ve uygulama şekilleri.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
KISALTMALAR	II
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	III
ARAŞTIRMA MODELİ	III
ÇALIŞMA GRUBU	III
VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	IV
VERİ ANALİZİ.....	IV
GİRİŞ.....	1
1. AD VE AD KOYMA OLGUSU.....	5
1.1. “Ad” Kavramı	6
1.1.1. Özel Ad	8
1.1.2. Künye	10
1.1.3. Lakap.....	12
1.2. Ad Koyma Sorumluluğu ve Adabı	14
1.2.1. İsimlerin Toplumsal ve Hukuki İşlevleri.....	16
1.2.2. Adlandırma Süreci ve Sosyo-Kültürel Etkiler.....	18
1.2.3. Ad Koyma Sorumluluğu.....	20
1.2.4. Ad Koymanın Adabı ve Önemi	21
1.3. Adların Kazanılması, Korunması ve Değiştirilmesi	22
1.4. Ad Koymanın Aile, Din ve Kültür ile İlişkisi.....	23
1.4.1. Kültür ve Din Etkisiyle Adlandırma	25
1.4.2. Ad Koymanın Sosyo-Kültürel Etkileri.....	27
1.4.3. İslam Dini ve Ad Koyma Geleneği.....	29
2. TÜRK KÜLTÜRÜNDE AD KOYMA GELENEK VE	33
İNANIŞLARI	33
2.1. Türk Kültüründe Ad Koymanın Dinî ve Millî Boyutu	34
2.2. Türk Kültüründe Ad Koyma Geleneği	36
2.2.1. İsimlerin Kültürel Anlamı.....	37
2.2.2. İslamiyet Sonrası İsimlendirme.....	39

2.2.3. Geleneksel İsimlendirme Yöntemlerinin Evrimi	41
3. SAFRANBOLU’DA AD KOYMA GELENEĞİ	43
3.1. Aile Büyüğünün Adının Verilmesi: Geleneksel Bağlar ve Kutsiyet	48
3.2. Dini Figürlerin ve Kutsal İsimlerin Etkisi	52
3.3. Doğa, Hayvanlar ve Farklı İnanışların Etkisiyle Verilen Adlar	56
3.4. Sosyal ve Toplumsal Faktörler	59
3.5. Yöresel İnançlar ve Adlar	66
3.6. Zaman ve Doğum Yeri Etkisi	71
3.7. Adak ve Dua ile İsim Verme	74
BULGULAR	79
SONUÇ	87
KAYNAKÇA	91
EKLER	99
ÖZGEÇMİŞ	101

GİRİŞ

Ad ve isim kavramları, insan varoluşunun temel yapı taşlarından biri olarak, insanın çevresiyle ve varlıkla kurduğu ilişkilere yön vermede belirleyici bir rol oynar. İnsan, kendisini ve çevresindeki dünyayı anlamlandırmak, tanımlamak amacıyla ad ve isim kavramlarını kullanmıştır. Bu süreç, sadece nesnelerin veya bireylerin isimlendirilmesi değil, aynı zamanda daha derin sosyal ve kültürel bağların kurulmasını sağlayan bilinçli bir eylem olarak ortaya çıkar. İnsanın kendini ve kendi neslini isimlendirme süreci, onun sosyal çevresi ve aidiyet duygusuyla olan ilişkilerinin somut bir yansımasıdır. Dolayısıyla, ad seçimi sadece zorunlu bir etiketleme faaliyeti değil, birey ve toplum arasında kurulan bilinçli ve anlam yüklü bir bağlıdır.(Örnek, 1977)

Tarih boyunca ad koyma eylemi, insanlık için hem bireysel hem de toplumsal anlamda önemli bir uğraş olmuştur ve bu süreç medeniyetlerin gelişiminde temel bir yer tutmuştur. İnsanlar, keşfettikleri ya da deneyimledikleri her yeni varlığı anlamlandırmak için isimler üretmiş, bu isimler dilbilimsel bir unsur olmaktan öte, medeniyetin değer ve kod üretme biçimi haline gelmiştir. Çünkü her isim, toplumun ortak kültürel kodlarını, normlarını ve değerlerini yansıtan bir işaret ve taşıyıcıdır. (İnce, 2011) İsimler yalnızca bir tanımlayıcı olmamakla kalmaz, aynı zamanda bireyin kimliğine dair anlamlar taşır. “İsmiyle müsemma olmak” deyiimi, bir kişinin isminin hem toplumu hem de ailesini yansıttığını ve bu ismin kişisel ve toplumsal kimliğin ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade eder .(Şenel, 2017)Böylece isimler, bireylerin hem kişisel özelliklerini hem de sosyal statülerini ve toplumsal rollerini belirleyen, derin anlam katmanlarına sahip kültürel semboller olarak işlev görür.

Ad ve isimlerin taşıdığı bu anlamlar, bireylerin kimlik oluşum sürecinde önemli bir yer tutar. İsimler, bireyin kendini ifade etme biçiminden sosyal çevresiyle kurduğu ilişkilere kadar geniş bir etki alanına sahiptir. Aynı zamanda ad koyma gelenekleri, toplumların kültürel sürekliliğini sağlama ve kuşaklar arası değer aktarımı mekanizması olarak işlev görür. Bu anlamda, ad ve isimler sadece bireyleri tanımlayan kelimeler değil aynı zamanda tarihsel, kültürel ve sosyal kimliklerin kodlandığı, anlamlandırıldığı önemli yapılar olarak değerlendirilir.(Örnek, 1977; İnce, 2011; Şenel, 2017) Ad koyma, sadece bireysel bir tercih veya eylem olmayıp, tüm toplumların ilgilendiği ve önem verdiği evrensel bir olgudur. İnsanlık tarihi boyunca, hayvanlar, bitkiler ve cansız varlıklar dahil olmak üzere çevremizdeki her nesne bir isimle tanımlanmıştır. Bu isimlendirme süreci, insanın dünyayı anlamlandırma ve düzenleme ihtiyacından doğmuş, zamanla farklı toplumlarda çeşitlenerek kapsamlı bir folklorik ve kültürel fenomen haline gelmiştir. (Acıpayamlı, 1992) Her toplum, varlıkları isim-

lendirme geleneği oluşturmuş ve bu gelenekler toplumsal yaşamın temel unsurları arasında yer almıştır.

İsimler, bireylerin birbirleriyle etkili ve anlamlı iletişim kurmasını sağlar; toplumsal işlevselliğin devamlılığı için olmazsa olmaz bir araçtır. Adı olmayan bir nesne ya da varlık, toplum içinde tanımlanamaz, bu da onun sosyal ilişkilerde varlık kazanmasını engeller. Bu yüzden isimlendirme, sadece dili zenginleştiren bir unsur değil, aynı zamanda toplumsal düzenin ve kültürel kimliğin temel yapı taşlarından biridir. (Öztürk Dağabakan, 2009)Toplumun varlıklarını isimlendirmesi, onların anlamlandırılması ve sosyal hayattaki yerlerinin belirlenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Böylece ad koyma, bireysel bir eylemin ötesinde, kültürel bir zorunluluk ve toplumsal bir düzenleyici işlev olarak karşımıza çıkar.

İsimler, toplumsal aidiyet ve kimliğin en güçlü sembollerinden biridir. Bir toplumun isimlendirme geleneği, sadece bireylerin tanımlanmasını sağlamakla kalmaz aynı zamanda o toplumun kültürel değerlerini, inançlarını ve tarihini içinde barındırır. Her toplum, ad verme sürecini kendi sosyal, kültürel ve tarihsel değerleri doğrultusunda şekillendirir; bu süreçler ise zaman içinde evrilerek daha geniş ve zengin bir kültürel mirasa dönüşür. (Çalp, 2014) Bu anlamda isimler, hem bireysel kimliğin hem de kolektif kültürel kimliğin somut ifadeleri olarak önemli bir yer tutar.

Aileler, çocuklarına isim verirken çevrelerinden ve içinde bulundukları toplumdan aldıkları etkilerle birçok faktörü göz önünde bulundururlar. Bu faktörler arasında çocuğun doğum zamanı, bağlı bulunulan kültür, dini inançlar, medyada öne çıkan kahramanlar ve halk arasında popülerleşen isimler gibi etkenler yer alır. Örneğin, belirli dönemlerde popüler olan isimler, medyanın etkisiyle daha çok tercih edilirken, dini ve kültürel unsurlar da isim seçiminde güçlü bir yönlendirici unsur olmayı sürdürür. (Örnek, 1977) Böylece isimler, sadece bireysel tercihler değil aynı zamanda sosyal çevrenin, kültürel değerlerin ve dönemin ruhunun bir yansımasıdır.

Ancak isimlerin işlevi yalnızca kişilerin toplum içindeki statülerini belirlemekle sınırlı değildir. Aynı zamanda ailelerin toplumsal kimliklerinin bir yansımasıdır. İsimler, ailelerin geçmişten gelen sosyal statülerini, kültürel değerlerini ve aidiyet duygularını gösteren birer semboldür. Bu nedenle, bir ismin seçilmesi, sadece çocuğun bireysel kimliği için değil, aynı zamanda ailenin toplum içindeki konumu ve kimliği için de büyük önem taşır. İsimler aracılığıyla aileler hem kendi tarihlerini yaşatır hem de sosyal bağlarını güçlendirirler. (Çalp, 2014)

Aileler için, çocuk yalnızca bir birey değil aynı zamanda kültürün ve soyun devamıdır. Çocuklar, aileler için geleceğe yönelik bir sigorta aracı gibi görülür. Bu nedenle, çocuk sahibi olma kültürel kimlik ile doğrudan

ilişkilidir ve geleneksel toplumlarda çocuk sayısı, aile için önemli bir faktördür. Bu durum, içinde çeşitli gelenek ve inanışları barındıran bir toplum yapısını yansıtır. (Taş, 2002)Çocuklara verilen isimler, ailenin geçmişini ve toplumsal bağlarını simgeler. Bu süreç, yalnızca bir ad koyma meselesi olmanın ötesine geçer ve kültürel anlam taşıyan bir etkinlik haline gelir.

Kişinin adının, toplum içindeki sosyal kimliğini ve konumunu belirlemesi açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Adın topluma, aileye ve bireye uygunluğu, adın anlamının güzel olması ve telaffuzunun kolay olması gibi faktörler de dikkate alınarak seçilmelidir. İsimlerin toplum içindeki algısı, kişinin sosyal ilişkilerini etkiler ve toplumun sosyal kabulünü kazanma konusunda önemli bir rol oynar. Aileler, bazen isim seçerken bilinçli bir şekilde hareket ederken, bazen de konuya yeterince önem veremeyebilirler. Bu durum, ilerleyen zamanlarda çeşitli psikolojik ve sosyal sorunlara yol açabilir. Örneğin, sosyal çevrede kabul görmeyen veya kişinin rahatsız olduğu bir isme sahip olmak, bireyde özgüven eksikliklerine yol açabilir. (Şenel, 2017)

Ad koyma geleneği, her toplumda kendine özgü biçimler alır. Toplumlar arasındaki ad verme farklılıkları, kültürel ve dini inançların etkisiyle çeşitlenir. Bu gelenekler, sadece toplumsal yapıları değil, aynı zamanda toplumu oluşturan bireylerin zihinsel yapısını da etkiler. Türk toplumunda ad verme geleneği, hem İslam öncesi dönemde hem de İslamiyet sonrası dönemde önemli değişiklikler göstermiştir. İslamiyet öncesi dönemde, adların daha çok doğa unsurlarından alındığı, somut ve anlamlı adların tercih edildiği görülürken İslamiyet'in kabulüyle birlikte soyut adlar yer edinmeye başlamıştır. (Sakaoğlu, 1995; Yılmaz ve Konyar, 2014)

Ad koyma geleneği, sadece bireylerin kimliklerini belirleyen bir eylem değil, aynı zamanda bir toplumun kültürünü, değerlerini ve sosyal yapısını yansıtan bir kültürel faaliyet olarak önem taşır. İsimler, toplumların tarihsel, dini, kültürel ve sosyal bağlamlarını taşıyan önemli semboller olup, bireylerin toplumsal ilişkilerdeki yerlerini belirler. Bu bağlamda, ad koyma bir toplumsal değer üretme süreci olarak karşımıza çıkar.(İnce, 2011)

1. AD VE AD KOYMA OLGUSU

Ad, canlı ve cansız varlıkları ve nesneleri ifade etmekte kullanılan, onlara anlam kazandıran ve toplumsal bağlamda iletişim kurmayı sağlayan önemli bir olgudur. Adlar, varlıkları belirleyip tanımlayarak onların varlığını tasdik eder ve zihinde canlandırılmalarına yardımcı olur. İnsanlar, adlar sayesinde çevrelerini anlamlandırmaya ve tanımlamaya başlarlar. Örneğin, “tavşan” denildiğinde, insanların zihninde tavşana dair çeşitli imgeler ve anlamlar canlanır. Bu bağlamda, isimler sadece varlıkları tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal ilişkilerde bireylerin yerini belirleyen semboller olarak işlev görür. (Daş, 1996)

İsimler, toplumların hafızasını, etkileşimlerini ve dönüşümlerini yansıtan semboller olup, kültürün bir parçası haline gelirler. Türkler İslamiyet'i kabul ettiklerinde, İslami isimler toplumda yaygınlaşmaya başlamış, aynı zamanda İran coğrafyasında kurulan Selçuklu Devleti'nde Farsça kökenli isimler de tercih edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte ise Türk isimleri yeniden ön plana çıkmış, adlandırma geleneği toplumda büyük değişimler geçirmiştir. Ayrıca adlar toplumsal ve doğal olaylara karşı duyarlılık gösterebilir; bu durum toplumların geleneksel ve modern dokularına göre farklılık gösterebilmektedir. (Çelik, 2009) Geleneksel yapıda isimler, toplumsal aidiyeti ve kültürel mirası belirlerken, modern toplumlarda isimlerin kültürel taşıyıcılık işlevi azalabilir ve bireysel eğilimler ön plana çıkabilir.

Geleneksel toplumlarda isimler, kişiyi geçmişe bağlayan ve geleceğe dair mesajlar içeren bir özelliğe sahiptir. Bu isimler, sadece bir kimlik tanımlaması değil, aynı zamanda toplumun ve geleneğin ruhunu yansıtan unsurlardır. Modern toplumlarda ise isimlerin yatay ve dikey ilişkisi zayıflar ve bireysel tercihlerin etkisi daha belirgin hale gelir (Daş, 1996). İsimlere yüklenen dini ve kültürel anlamlar, özellikle geleneksel toplumlarda birey tarafından içselleştirilmesi beklenen unsurlar olarak karşımıza çıkarken, modern toplumlarda isimler daha az anlam yükü taşır. (Çelik, 2009)

Adlandırma ve ad verme, sadece dilbilimsel bir süreç olmayıp, aynı zamanda kültürel, sosyal ve dini bir faaliyet olarak da incelenmektedir. Bu süreç, farklı disiplinler tarafından ele alınır ve bu çalışmalar, ad bilimi (onomastik) alanını oluşturur. Onomastik, adların kökenini, anlamını ve tarihsel gelişimini inceleyen bilim dalıdır. Bu alanda yapılan çalışmalar, adların toplumlar ve kültürler üzerindeki etkisini

araştırmaktadır. (Keskin, 2020) Onomastik çalışmaları, özel adlar, yer adları ve su adları gibi çeşitli alt alanlara ayrılmaktadır. Kişi adları ise, bu bilimin en önemli dallarından biri olarak kabul edilir. Kişi adları, göbek adı, soyadı, takma adlar ve unvanlar gibi alt kategorilerde incelenmektedir. (Aksan, 1987)

Adlar, dil biliminin dışında halk bilimi, sosyoloji ve antropoloji gibi sosyal bilimlerde de araştırılmaktadır. İnsanlar, adlar aracılığıyla topluma iletişim kurar ve toplumsal varlıklarını tanımlar. İsimler, sadece bireyi tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumun kültürünü, inanışlarını ve değerlerini de yansıtır. Bu nedenle, adlar genellikle toplumsal, kültürel ve dini anlamlar taşır. Adlar, toplumların umudunu, inancını ve ideallerini içeren bir taşıyıcı rolü üstlenir. (Sarıtaş, 2009) Her toplumda ve her kültürde, bu adlandırma süreci, o kültürün kendine has gelenekleri ve inançları doğrultusunda şekillenir.

Ad koyma süreci, tarihsel, sosyal ve kültürel şartlara bağlı olarak değişim gösterir. Toplumların tarihsel ve coğrafi şartları, adların biçimlenmesinde etkili olmuştur. Ayrıca, ad koyma kültürü, toplumların geleneksel ve dini inançları ile iç içe geçmiş bir şekilde zaman içinde şekillenmiş ve kendine özgü bir yapı oluşturmıştır. Tarih, din ve dil gibi faktörler, adların şekillenmesinde en etkili unsurlar arasında yer alır. (Aksan, 1987) Örneğin, İslamiyet'in kabulüyle birlikte Türkler, Arapça ve Farsça kökenli isimleri tercih etmeye başlamışlardır. Bu durum, adların kültürel, dini ve sosyal bağlamda nasıl şekillendiğini gösteren önemli bir örnektir. (Yılmaz ve Konyar, 2014)

Ad koyma olgusu, insan toplumları için yalnızca bir kimlik belirleme aracı değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve dini değerlerin aktarıldığı bir süreçtir. İsimler, bu bağlamda toplumsal aidiyeti, kültürel mirası ve bireysel kimliği yansıtan önemli semboller olarak karşımıza çıkar. Adlar, her toplumun tarihsel ve kültürel yolculuğunun izlerini taşır ve zamanla toplumsal değişimlere, sosyo-kültürel etkileşimlere göre evrilir.

1.1. “Ad” Kavramı

İsimler, hayatımızın her alanında karşımıza çıkan, etrafımızdaki varlıkları tanımlamamıza ve anlamlandırmamıza yardımcı olan önemli araçlardır. Toplumsal iletişimin temel unsurlarından biri olan isimler, bireylerin kendilerini toplum içinde konumlandırmalarını sağlar. İnsanlar, adlandırma yoluyla çevrelerindeki dünyayı

tanımlar ve isimlerle anlam kazandırır. Bir kişiye ya da bir varlığa isim verildiğinde, o varlık hakkında zihnimize belirli imgeler oluşur. Örneğin, “tavşan” denildiğinde, herkesin zihninde tavşana dair çeşitli simgeler ve anlamlar belirir. Bu örnek, isimlerin toplumsal hafızamızı nasıl şekillendirdiğinin ve toplumsal iletişimde nasıl önemli bir yer tuttuğunun göstergesidir. (Çağmar, 2003; Keskin, 2020)

İsim ve ad kavramları, dilde ve toplumda birbirinin yerine kullanılabilen sözcüklerdir. Arapçadan Türkçeye geçmiş olan “isim” kelimesi, ad kelimesiyle eş anlamlıdır ve genellikle bir kimseyi, bir şeyi tanımlamaya, açıklamaya yarayan kelime olarak tanımlanır. (Türk Dil Kurumu, 2020) Ad, bir canlı veya cansız varlığı belirlemekte ve tanımlamakta kullanılan kelimeyi ifade ederken isim, daha geniş anlamlar taşır ve bir kimseyi tanıtmaya, o varlıkla ilgili zihinsel bir bağlantı kurmaya yarar. (Ağırman, 1998) Dilbilgisi açısından açıdan ise “ad” canlı ve cansız varlıkları, duyguları ve düşünceleri ifade eden kelime olarak tanımlanırken, “isim” kelimesi, varlıkları birbirinden ayırt etmek ve tanımak için kullanılan kelimeyi ifade eder.(Develioğlu, 2007)

Günlük hayatta, adlar yalnızca belirli varlıkları tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal bağlamda önemli semboller haline gelir. Adlar, toplumların kültürel değerlerini ve sosyal yapısını yansıtan önemli araçlardır. Bu bağlamda, ad koyma süreci sadece bir dilsel eylem olmanın ötesindedir; adlar aynı zamanda o toplumun kültürünü, değerlerini ve tarihini de taşır. (Keskin, 2020) Bir kimseye verilen ad, o kişinin kültürel geçmişini, sosyal statüsünü ve ait olduğu toplumu simgeler. (Dağabakan, 2009) Bununla birlikte, adların anlamı bazen açıkça anlaşılabilirken, bazen de soyut bir anlam taşır. İsimlerin, toplumlar arasındaki etkileşim ve kültürel geçişlerle birlikte evrilmesi, isimlerin nasıl ve neden seçildiği konusunda derinlemesine bir inceleme yapmayı gerektirir.(Çağmar, 2003)

İsimler, varlıklara veriliş şekillerine göre özel isimler ve cins isimler olarak ikiye ayrılmaktadır. Özel isimler, belirli bir varlığı ifade ederken, cins isimler daha genel bir türü temsil eder. Örneğin, “Ahmet” bir özel isimken, “insan” bir cins isimdir. Ayrıca, isimler varlıkların sayısına göre tekil ve çoğul olarak da kategorize edilebilir. Tekil isimler, yalnızca bir varlığı ifade ederken, çoğul isimler birden fazla varlığı ifade eder. (Ağırman, 1998) Ayrıca isimler, somut ve soyut olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Somut isimler, beş duyu organıyla algılanabilen varlıkları ifade ederken, soyut isimler duyularla algılanamayan ancak akıl yoluyla kavranan varlıklardır. (Soğuk, 2016)

İsim ve ad arasındaki ilişki, toplumların ad koyma süreçlerine ve kültürel yapısına da yansır. Adlar, belirli bir varlığı tanımlamak için kullanılırken, künye ve lakaplar da benzer işlevler görebilir. Künye, bireyin

kimliğini daha ayrıntılı bir şekilde tanımlar ve genellikle soyadı olarak kullanılır. Lakaplar ise, bireylerin kişisel özelliklerine, başarılarına veya toplumdaki yerlerine göre verilmiş isimlerdir. Bu unsurlar, özellikle geleneksel toplumlarda, toplumsal aidiyetin ve kimliğin pekiştirilmesinde önemli bir rol oynar .(Aksan, 1987) Soyadı ve lakaplar, resmi iletişimde kullanılmasa da günlük yaşamda bireylerin kimliklerini belirlemede etkili olabilir. (Sarıtış, 2009)

Türkçede isimler, özel adlar ve tür adlarından oluşur. Özel adlar belirli bir varlığı ifade ederken, tür adları birden çok varlığı ifade eder. Türkçe isimlerin büyük bir kısmı yerli adlardan oluşurken, bir kısmı da yabancı kökenlidir. Kadın ve erkek isimleri arasında da farklılıklar gözlemlenmektedir. Kadın adlarının büyük bir kısmı yabancı kökenli iken, erkek adlarının bir kısmı yerli kökenlidir. Ayrıca, adlar anlam yönüyle de çeşitlenir. Adların anlamı, diğer sözcük türlerinden farklıdır çünkü adlar genellikle bir anlam taşımazlar ve başka bir dile çevrilemezler.(Ergin, 1982; Yılmaz ve Konyar, 2014)

Ad ve isimler, dilin ve toplumun en önemli yapı taşlarındandır. Ad koyma olgusu, bir toplumun kültürel geçmişini, dini inançlarını ve sosyal yapısını yansıtan bir süreçtir. Adlar, sadece bir varlığı tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumun kimliğini, değerlerini ve tarihini taşıyan önemli semboller olarak işlev görür. Ad koyma, dilsel bir işlemde çok daha fazlasıdır; bu, toplumun kültürünü ve tarihini yaşayan bir süreçtir. (Keskin, 2020)

1.1.1. Özel Ad

Özel ad veya özel isim, belirli bir varlığa ait olan ve o varlığı diğerlerinden ayıran, benzer özellik taşıyan varlıklardan farklı kılan bir isim olarak tanımlanabilir. Özel ad, kişilerin aynı soyadı taşıyan bireylerden ayırt edilmesini sağlar, böylece her birey kendine özgü bir kimlik kazanır. Bu nedenle, özel ad ve soyadı kullanımı hem sosyal bir gereklilik hem de hukuki bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir. (Atalay, 1978) İnsanlar, özel adları tanıdıkları kişilerle ilişkilendirerek anlamlandırır ve özel adlar, dilin içerdiği bir veya birkaç özelliğin farklı kategorilerde kullanılmasına olanak tanır. Bu bağlamda, özel adlar toplumun tarihinden ve dünyaya bakış açısından izler taşır ve toplumsal kimliği oluşturan önemli bir unsurdur.(Balci, 2014)

Dil, toplumsal iletişimin temel taşı olduğu kadar kültürel mirasın da taşıyıcısıdır. Bu bağlamda dilsel öğelerin en özgün ve bireysel olanlarından biri hiç şüphesiz özel isimlerdir. Özel isimler (antroponimler), bireyleri, yerleri, kurumları veya benzersiz varlıkları diğerlerinden ayırt etme-

ye yarayan, dildeki temel adlandırma araçlarındandır. Hem dilbilim hem sosyoloji hem de antropoloji açısından anlam yüklü olan bu adlandırma biçimi, bireyin kimliğini oluşturan semboller arasında yer almaktadır. (Büyükkantarcıoğlu, 2007)

Özel isimler, genel isimlerin aksine tekil ve belirli bir varlığı ifade eden isimlerdir. Türk Dil Kurumu'na (TDK, 2023) göre özel adlar, “aynı türden varlıklar arasındaki ayrımı sağlamak amacıyla verilen özgün isimler”dir. Dilbilimde özel isimler, genellikle “öznellik” ve “benzersizlik” ilkesiyle tanımlanır. Bu isimler arasında kişi adları (antroponimler), yer adları (toponimler), hayvan adları (zoonimler), marka adları (ergonimler) gibi çeşitli kategoriler yer alır. (Coates, 2006)

Özel isimlerin temel dilbilimsel özelliği, dilin anlam dünyasında sabit bir göndergeye sahip olmalarıdır. Bu yönüyle, özel isimler genellikle anlamdan çok gönderge ile tanımlanır. Örneğin, “Ankara” kelimesi, Türkçede belirli bir şehir için kullanılır ve bu anlamı dışında kullanımda genel bir anlam taşımaz. Bu bağlamda özel isimler, anlam taşıyıcı değil, tanımlayıcı niteliği ile öne çıkar. (Lyons, 1977)

Ayrıca özel isimlerin çoğu dillerde belirli biçimsel özelliklerle (örneğin Türkçede büyük harfle yazılması) ayırt edildiği görülmektedir. Bu biçimsel ayrım, özel adların yazı dilinde de görsel olarak öne çıkmasını sağlar. (Demir, 2020)

Kişi adları, özel isimlerin en yaygın alt kategorisidir ve doğrudan bireyin kimliği ile ilişkilidir. Kişi adlarının seçimi, genellikle toplumun kültürel kodları, dini inançları, tarihsel hafızası ve ideolojik yapısıyla doğrudan ilişkilidir. (Alkan, 2018) Örneğin, Türkiye’de “Mehmet”, “Ayşe” gibi isimlerin yaygınlığı hem dini hem de geleneksel etkilerin bir sonucudur.

Kişi adları aynı zamanda bireyin toplumsal konumuna, etnik kökenine ve hatta politik duruşuna dair ipuçları da sunabilir. Bu nedenle özel isimler sadece dilsel değil aynı zamanda sosyolojik bir göstergedir. (Ak-san, 1995)

Özel isimlerin temel işlevi tanımlama ve ayırt etmedir. Ancak bu işlevin ötesinde, özel isimler genellikle anlamdan bağımsız bir anlam yükü taşır. Bu durum, özel isimlerin hem bireysel kimliğin hem de kolektif belleğin taşıyıcısı olmasıyla ilgilidir. Kimi zaman bir özel isim, tarihsel ya da dini bir karaktere atıf yaparken kimi zaman sadece fonetik estetik nedeniyle seçilir. (Yılmaz, 2019)

Modern hukuk sistemlerinde özel isim, bireyin resmi kimliğini oluşturan temel unsurlardan biridir. Kimlik belgelerinde yer alması, yasal işlemlerde kullanılması ve bireyi toplumsal sistem içinde tanımlaması açısından özel isim, hem bireysel hem de kurumsal bir kimlik aracıdır. Ay-

rica birçok ülkede özel adların konulmasıyla ilgili yasal sınırlamalar veya yönergeler bulunmaktadır. Türkiye’de Medeni Kanun’da yer alan bazı hükümler, bireye hakaret anlamı taşıyan veya genel ahlaka aykırı isimlerin verilmesini yasaklamaktadır.(T.C. Türk Medeni Kanunu, Md. 27)

Küreselleşmenin etkisiyle özel isim tercihleri de dönüşmektedir. Geleneksel, yerel ve dini temelli isimlerin yerini daha evrensel, fonetik olarak kolay telaffuz edilen veya popüler kültürden etkilenen isimler almaktadır. Bu durum, hem isimlerin kimlik taşıyıcı rolünü hem de kültürel süreklilik işlevini tartışmaya açmaktadır. (Öztürk, 2022)

Örneğin, Türkiye’de son yıllarda “Lina”, “Arya”, “Elya” gibi hem Türkçede bulunmayan hem de yabancı kaynaklı isimlerin artması, isimlendirme sürecinde geleneksel kodların kırıldığını göstermektedir. Bu bağlamda özel isimler, yalnızca bireyi değil toplumun değişen değerlerini ve kültürel yönelimlerini de yansıtan sosyo- linguistik göstergelerdir.(Yalçın, 2021)

Özel isimler, bireysel düzlemde kimliğin, toplumsal düzlemde ise kültürel ve ideolojik yapıların önemli bir taşıyıcısıdır. Dilbilimsel olarak tanımlayıcı ve göndergesel işlevlere sahip olan özel isimler; sosyolojik açıdan ise sınıf, din, tarih ve kültürle doğrudan ilişkilidir. Modernleşme ve küreselleşmeyle birlikte özel isimlerde yaşanan değişim, sadece dilsel değil aynı zamanda kimlikli bir dönüşümün de göstergesidir. Bu nedenle özel isimler, çok disiplinli bir yaklaşımla ele alınması gereken önemli dilsel ve kültürel varlıklardır.

1.1.2. Künye

Künye, hem Arap kültüründe hem de İslam kültüründe sıkça kullanılan bir ad türüdür. Künye, bir kişinin, özellikle ilk çocuğunun adıyla anılması durumunu ifade eder. Örneğin, Hz. Muhammed, en büyük çocuğu olan Ebu’l-Kâsım adıyla künyelenmiştir. Künye, bazen sadece çocuğun adıyla değil, bir kişinin ya da aile üyelerinin ismiyle de yapılabilir. (Bozkurt, 2002) Ayrıca, künyeler bazen bir kişiyi tanımlamak için kullanılan özellikleri ifade eder. Örneğin, Ebû Cehil künyesi “bilgisizlik” anlamına gelirken, Ebû Hureyre, “kedi sevgisi”ni ifade eder. (Akyüz, 2006)

İsimlendirme pratikleri, bireylerin toplumsal kimliklerinin oluşumunda önemli bir rol oynar. Bu süreç, sadece bireysel bir tercih değil aynı zamanda toplumun kültürel kodlarını, dini inançlarını ve sosyal yapısını da yansıtır. İsimlendirme biçimlerinden biri olan künye, Arap-İslam kültürünün bir ürünü olarak, bireyin soy, aidiyet, toplumsal statü ve bazen meslek gibi özelliklerini yansıtan çok katmanlı bir isimlendirme biçimidir. (Ali, 2012) Künye, klasik İslam toplumlarında kimlik belirleme aracı

olarak yaygın biçimde kullanılmış, bireyin toplumsal bellekteki yerini belirlemede işlevsel olmuştur.

Künye, klasik Arapçada “kunya” (الكنية) olarak geçer ve genellikle “Ebû” (bir erkek için “falancanın babası”) ya da “Ümmü” (bir kadın için “falancanın annesi”) ile başlayan ve ardından bir çocuk adı veya nitelik gelen bir adlandırmadır. Örneğin, “Ebû Hureyre” adı “Kediciklerin Babası” anlamına gelir. Bu kullanım, bireyin gerçek adı yerine sosyal ilişkilerine, özelliklerine ya da şöhretine gönderme yapar.(al-Azami, 1996)

İslam kültüründe künye, çoğu zaman bireyin onurunu ve statüsünü yüceltmek amacıyla kullanılır. Ayrıca künye, bazen kişinin çocuğunun adından, bazen mesleğinden, bazen de karakteristik bir özelliğinden türetilir. Bu yönüyle künye, bireysel kimliğin sosyo-kültürel temsili haline gelir. (Erdoğan, 2003)

Künye, klasik anlamda bireyin asıl adı veya soyadı değildir. Bunun yerine, isimlendirmeye ek olarak ya da bazen isim yerine kullanılan bir kimlik unsurudur. İsim bireyin doğumda verilen adı iken, künye çoğu zaman birey yetişkinlik çağına ulaştıktan sonra ya da çocuğu olduktan sonra verilir. (İbn Manzur, 1290/2003)

Bu anlamda künye, modern anlamda bir “takma ad” (nickname) gibi düşünülebilir, ancak taşıdığı anlam derinliği ve sosyal işlevleri bakımından bundan çok daha fazlasıdır. Künye, bireyin ailevi konumu, toplumsal rolü ve dini şahsiyeti ile ilgili bilgiler de sunar. Örneğin, İslam peygamberi Muhammed’e verilen “Ebû'l-Kâsım” künyesi, onun oğlu Kasım’a gönderme yapar. (Kandahlawi, 1990)

Künye, bireyin toplum içindeki sosyal statüsünü, ailevi rollerini ve saygınlığını yansıtan sembolik bir adlandırmadır. Arap ve İslam toplumlarında birine künyesiyle hitap etmek, saygı ifadesi olarak kabul edilmiştir. Bu yönüyle künye, hem şeref hem de aidiyet vurgusu taşır. (Nasr, 2002)

Ayrıca, bazı durumlarda bireyin künye ile anılması, gerçek adının unutulmasına bile neden olabilir. Bu durum, İslam tarihi kaynaklarında sıkça karşımıza çıkar. Örneğin, “Ebû Bekir” adıyla tanınan sahabenin asıl adı Abdullah’tır ancak tarihsel kayıtlar onu hep künyesiyle anmıştır. (İbn Hacer, 1984)

İslam kültüründe künye kullanımı yalnızca geleneksel değil, aynı zamanda dini bir uygulama olarak da kabul edilir. Hadislerde Hz. Muhammed’in sahabelere künyeler verdiği, hatta çocuklara dahi saygı amacıyla künye ile hitap ettiği bildirilir. (Buhârî, Edebü'l-Müfred, 333)Bu bağlamda künye kullanımı, bireye verilen değer ve toplumsal kabulün bir göstergesi olarak da işlev görmüştür.

İslam hukukçuları, özellikle Hanefî ve Şafiî mezheplerinde, kişinin künyesini kullanmasının ve başkalarının da bu künyeyle hitap etmesinin müstehap (hoş karşılanan) bir davranış olduğunu belirtmişlerdir .(Zuhaylî, 1997)

Modern toplumlarda künye uygulaması geleneksel anlamda yaygınlığını yitirmiştir ancak künye mantığı günümüz adlandırma pratiklerinde bazı şekillerde yaşamaya devam etmektedir. Özellikle Arap ülkelerinde “Ebû” ve “Ümmü” ile başlayan künyeler, hâlen sosyal hayatta kullanılmaktadır. Ayrıca dijital dünyada da kullanıcı adlarının, sosyal medya takma isimlerinin bu gelenekten izler taşıdığı söylenebilir.(Duman, 2020)

Türkiye’de ise künye kavramı, genellikle “kimlik bilgisi” anlamında kullanılmaktadır. Örneğin “kitap künyesi” ya da “yazar künyesi” gibi ifadeler, bireyin ya da nesnenin tanımlayıcı bilgilerini içeren sistematik bir yapı anlamına gelmektedir. Bu kullanımla birlikte, geleneksel künye anlamı bir kayma yaşamıştır.

Künye, isimlendirme gelenekleri içerisinde yalnızca bir ad biçimi değil aynı zamanda bireyin toplumla kurduğu ilişkinin, ailevi ve sosyal statüsünün sembolik bir göstergesidir. İslam kültüründe önemli bir yere sahip olan künye, hem bireysel hem toplumsal kimliğin ifadesinde önemli rol oynamıştır. Her ne kadar günümüzde klasik formuyla yaygın olmasa da, modern kimlik ve adlandırma sistemlerinde künye kavramının izleri çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda künye, isim bilimi (antroponimi) ve sosyal tarih açısından önemli bir araştırma konusudur.

1.1.3. Lakap

Lakaplar, pek çok toplumda köklü ve işlevsel bir yapıya sahiptir. Eski zamanlardan itibaren, lakaplar kişileri ve aileleri birbirinden ayırt edebilmek için kullanılmaktadır. Soyadlarının kullanılmaya başlanmasından önce, lakaplar bu işlevi görüyordu. Lakaplar, sosyo-kültürel ve sosyal psikolojik işlevlere de sahiptir. Türk kültüründe, lakaplar toplumsal hafızayı yansıtan zenginlik ve derinliğe sahiptir. Örneğin, Dede Korkut hikâyelerinde veya Oğuz Kağan Destanı’nda kullanılan ifadeler, lakapların kültür tarihindeki işlevselliğini ve sürekliliğini gösterir. Bu tür lakaplar, toplumsal yapının ve kültürün bir yansıması olarak karşımıza çıkar. (Kibar, 2017) “Kara Güne”, “Deli Dünder”, “Şir Şemseddin”, “At ağızlı Aruz” gibi örneklerde görüldüğü gibi lakaplar, olay ve nesneleri tanımlamada kullanılan özel şekillerden biridir. (Tan, 2016)

Lakap, Arapçadan alınmış bir terim olup, “sıfat” veya “vasıf” anlamına gelir. Lakap, genellikle bir kişiye ya da aileye takılan, o kişinin özelliklerini yansıtan bir isimdir. Türk Dil Kurumu'na göre, lakap, bir kimseye, kendi adından ayrı olarak takılan ve o kimsenin bir özelliğinden kaynaklanan isimdir. (Türk Dil Kurumu, 2020) Bu isim veya özellik bazen, nesiller boyu devam edebilir. Örneğin, eski Osmanlı padişahlarının “Yıldırım”, “Fatih”, “Kanuni” gibi lakapları, bu kişilerin toplum içindeki yeri ve statüsünü simgeler. (İpşirli, 2003)

Lakaplar, toplumlarda kişilerin statülerini ve kimliklerini belirlemede önemli bir araçtır. Türk toplumlarında, lakap takma geleneği, kişilerin çevresine ve toplumdaki yerlerine göre şekillenir. Geleneksel yaşam biçimlerinde ve köylerde, gerçek adın dışında kullanılan lakaplar, kişinin tanınmasını kolaylaştırır. Lakaplar bazen kişilerin mesleklerine, davranışlarına veya fiziksel özelliklerine dayalı olarak verilmiştir. Örneğin, askerlik görevini yerine getiren bir kişi “Topçu”, “Çavuş” gibi lakaplarla anılabilirken, başka bir kişi “Boyacı” veya “Baltacı” gibi meslek isimleriyle tanınır. (Özdemir ve Erdem, 2016) Bu tür lakaplar, kişilerin toplum içindeki statülerini de yansıtır. (Mustak, 2001)

Lakaplar bazen övgü içerdiği gibi, kişiyi küçümsemek ya da yermek amacıyla da kullanılabilir. Örneğin, Hz. Muhammed'in amcası Hz. Hamza'ya “Esedullah” (Allah'ın aslanı) lakabı verilirken, Halid bin Velid'e “Seyfullah” (Allah'ın kılıcı) lakabı verilmiştir. (Aras, 1985) Ancak İslam'da kişileri küçümseyen ve onları rahatsız eden lakaplar kullanmak uygun görülmemektedir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'deki ayetler, alaycı ve küçümseyici dil kullanımını yasaklamaktadır. İslam dini, şahsiyetlere saygı göstermeyi ve onları rencide etmeyen bir dil kullanmayı öğütler. (Hucurat: 49/11)

Lakap kullanımı okullarda da yaygındır. Çocuklar, statü oluşturma ya da akran zorbalığı gibi nedenlerle lakaplar takabilirler. Ancak bu tür lakap takma davranışlarına maruz kalan çocuklar, sosyal ve psikolojik olarak olumsuz etkilenebilir. Sosyal zorbalığa uğrayan bireylerin yalnızlık hissi ve özgüven kaybı yaşaması olasıdır. (Aras, 1985)

Lakaplar kişilerin fiziksel özelliklerine, sosyal statülerine, davranışlarına ve yaşantılarına dayalı olarak takılabilen, kimlik belirleyici ve anlamlı isimlerdir. Bu nedenle, lakaplar toplumsal bağlamda önemli işlevlere sahiptir ve toplum içinde insanların birbirlerinden ayırt edilmesini sağlar. (Balci, 2014)

1.2. Ad Koyma Sorumluluğu ve Adabı

İnsan, çevresinde gördüğü canlıları ve nesneleri tanımak, anlamlandırmak ve tanımlamak ister. Bu çaba, insanın sürekli olarak algıladığı her şeyi anlamlandırma ve adlandırma ihtiyacı içinde olmasına yol açar. Adlandırma, herhangi bir varlığa isim verme eylemi olarak tanımlanabilir. Daha geniş bir anlamda isimlendirme, bir şeyin diğer şeylerle karşılaştırılması, bazı ortak özelliklerin saptanması ve farklı olanı görmezden gelme sürecidir. Adlandırma aynı zamanda bir düşünme eylemi olarak da ifade edilebilir. Bourdieu'ye göre adlandırma, bir şeyleri göstermek ve varoluşa taşımaktır, çünkü bir varlık isimlendirildiğinde, o varlık artık varoluşun bir parçası haline gelmektedir. (Bourdieu, 1997) İnsan, özellikle kendisi söz konusu olduğunda, anlamlandırma ve adlandırma sürecine daha fazla önem verir. Kişinin ismiyle anılması, dil ve davranış yoluyla kişinin kendisini var etmesine olanak tanır. Kişinin isminin taşıdığı anlam, o kişinin karakterini, kültürel aidiyetini ve toplum içindeki yerini gösteren bir sembol olarak kabul edilir. (Köse, 2014) Bu nedenle, isim seçimi çok özel bir anlam taşır ve kişilerin toplumsal yaşamları üzerindeki etkisi büyüktür.

İsimlerin ses, anlam, çağrışım ve toplumsal karşılıkları vardır. Bir kişinin ismi, doğumdan ölüme kadar onun toplumsal varoluşunun parçası olma özelliğini taşır. (Örnek, 1977) İsimler, aynı zamanda bireylere ait olan kültürel değerleri, toplumun dünya görüşünü, inanış biçimini ve toplumsal statüyü de yansıtabilmektedir. Aileler, çocuklarını isimlendirirken isimlerin anlamını, çağrışımını ve toplumsal kabulünü dikkate alırlar. İsimlerin doğru seçilmesi, kişinin toplumsal yaşamı ve diğer bireylerle kurduğu ilişkilere katkı sağlar. (Çolak Bostancı, 2009) Bu nedenle, adlandırma eylemi sadece bir kelime seçimi olmanın ötesine geçer ve bireylerin kimliğini, ait olduğu kültürü ve toplumu tanımlar.

Bir bireye verilen ad, sadece onu diğerlerinden ayıran bir etiket değildir aynı zamanda bir kimliktir ve bu kimlik bireyin hayatı boyunca taşıyacağı bir yükür. (Berger ve Luckmann, 1966) Sosyal inşacılık kuramına göre isimler, bireyin toplumla kurduğu ilişkilerin bir parçasıdır. Bu anlamda, ad koyma eylemi, bireyin kimlik inşasında ilk adım olarak görülür.

Özellikle geleneksel toplumlarda, ad koyma ritüelleri toplumun değer yargılarını ve inanç sistemlerini yansıtır. Türk kültüründe isimler çoğunlukla olumlu anlamlar taşıyan kelimelerden seçilir. Bu seçim, çocuğa bir yön verme, ona yüklenen anlamlarla bir gelecek tahayyülü sunma işlevi görür. (Karateke, 2018)

Ad koyma süreci yalnızca bir estetik ya da tercih meselesi değildir aynı zamanda ebeveynlerin ve toplumun çocuk üzerindeki ilk sorumluluklarındandır. İsim, bireyin sosyal çevresinde nasıl algılanacağına dair

ipuçları verir. Bu nedenle anlamı tartışmalı, küçültücü veya olumsuz çağrışımları olan adların birey üzerinde psikolojik yükler oluşturduğu bilinmektedir. (Erdoğan ve Sevim, 2020)

Buradan hareketle ad koymada etik ilkelerden biri, çocuğun gelecekteki toplumsal yaşamını zedelemeyecek, onu küçük düşürmeyecek ve dışlanmasına neden olmayacak adların seçilmesidir. Bu anlamda, ad koyma eylemi bir “ifade özgürlüğü”nün ötesinde “çocuğun yüksek yararı” ilkesiyle sınırlandırılmalıdır. (UNICEF, 1989)

Ad koyma sürecinde “adap” kavramı, toplumsal görgü kurallarının ve manevi hassasiyetlerin rehberliğini ifade eder. İslam kültüründe ad koyma, Peygamber’in sünneti kapsamında değerlendirilen, doğumdan sonraki ilk yedi gün içinde yerine getirilmesi tavsiye edilen bir sorumluluktur. (Buhârî, Edeb 108) Bu süreçte güzel anlamlar taşıyan, Allah’ın isimlerinden türemeyen ancak O’na nispet edilen isimler tercih edilmelidir. (İbn Kayyim el-Cevziyye, 2004)

Aynı şekilde, bazı geleneksel Anadolu toplumlarında ad koyma sırasında dedelerin, ninelerin veya kanaat önderlerinin isim verme törenine katılması da bir adap gereğidir. Bu tören, yalnızca bir ad verme işlemi değil, aynı zamanda bir “dua”, “temenni” ve “kutsama”dır.

Günümüzde ad koyma, sadece kültürel ya da dini referanslarla değil, aynı zamanda hukuki çerçevelerle de şekillenmektedir. Türkiye’deki Medeni Kanun’a göre verilen isimlerin ahlaka aykırı olmaması, kamu düzenini zedelememesi ve kişilik haklarını ihlal etmemesi gerekmektedir. (Türk Medeni Kanunu, m. 27) Bu sınırlamalar, bireyin ismi üzerinden aşağılanma ya da dışlanma yaşamaması için getirilmiştir.

Ad koyma eylemi, kültürel ritüellerin, etik sorumlulukların ve hukuki düzenlemelerin kesiştiği bir noktada yer alır. Bir ismin birey üzerinde ömür boyu sürecektir etkiler doğurabileceği düşünüldüğünde, bu sürecin gelişigüzel değil; bilgi, hikmet ve nezaketle yürütülmesi gerektiği açıktır. Ad koymanın adabı, yalnızca güzel seslenişlere değil; anlam, değer ve sorumluluğa dayanmalıdır.

Ad koyma, bireylerin ve toplumların kimlik oluşumunda kritik bir rol oynayan dilsel ve kültürel bir süreçtir. Bu süreç yalnızca isimlendirme işlevi görmekle kalmaz, aynı zamanda sosyal, kültürel ve etik boyutlarıyla da değerlendirilmelidir. Ad koyma eylemi, nesnelere, kişilere veya mekânlara bir kimlik kazandırma ve onlara anlam yükleme işlevi taşır. (Doğru, 2021, s. 45)

Ad koyma sorumluluğu, isim veren kişinin kültürel normlar ve etik ilkeler doğrultusunda hareket etmesini gerektirir. Doğru’ya göre, “Ad koymak, dilsel bir yaratma ve koruma sürecidir; isim veren kişi, toplumsal

hafızayı ve kültürel değerleri dikkate alarak isimler oluşturur” .(Doğru, 2021, s. 68) Bu açıdan ad koyma, yalnızca bireysel bir tercih değil, toplumun kültürel bütünlüğünü gözetten bir sorumluluktur.

Ad koymanın adabı, bu sorumluluğun gereği olarak saygı ve özenin ön planda tutulması anlamına gelir.“Ad koyma sürecinde kişinin kimliğine, onuruna ve toplumsal değerlere zarar vermeyen hassasiyet ve saygı esastır”. (Doğru, 2021, s. 72) Yanlış veya olumsuz çağrışımlara sahip isimlerin seçilmesi, hem bireysel psikolojiyi olumsuz etkileyebilir hem de toplumsal barışı zedeleyebilir.

Ad koyma, çok katmanlı bir dilsel, kültürel ve etik süreçtir. Bu sürecin sorumluluk ve adabının bilinçli bir şekilde yerine getirilmesi, bireysel kimlik ve toplumsal uyum açısından elzemdir. Ad koymak sadece bir isim vermek değil, aynı zamanda bir değer yaratma ve koruma çabasıdır. Bu bilinçle hareket etmek, hem bireyler hem de toplumlar için sağlıklı ve saygılı bir iletişim ortamı sağlar.

1.2.1. İsimlerin Toplumsal ve Hukuki İşlevleri

İsim, toplumsal ve kültürel yapıya dâhil olmanın ötesinde, aynı zamanda bir bireyin hukuki ve sosyal konumunu belirleyen önemli bir araçtır. Kişiler arasındaki iletişimde ve toplumla olan ilişkilerde, isim, bireyleri tanımlamak ve ayırt etmek için kullanılır. İsmın bir başka işlevi ise toplumsal anlaşmazlıkları ve karışıklıkları önlemeye yardımcı olmaktır (Calp, 2014). İsim, bir varlıkla ilgili her türlü anlamı ifade eder ve bireylerin toplumsal ilişkilerde belirli bir statü kazanmalarını sağlar. Ancak, aynı zamanda ismin sınırlayıcı bir özelliği de vardır. Birey, isminin getirdiği sınırlamalara katlanarak, toplumsal ilişkilerdeki yerini ve rolünü kabul eder. Böylece, isim, bireyi tanımlayan ve toplumsal düzende bir yer edinmesine olanak tanıyan önemli bir işlevi yerine getirir. (Köse, 2014)

İsimlerin bir diğer önemli işlevi ise cinsiyet ayrımını yapmalarıdır. Türk toplumunda isimler, genellikle cinsiyetin ayırt edilmesi açısından önemli bir işlev taşır. Erkekler için seçilen isimler genellikle kahramanlık, cesaret ve sertlik gibi özellikleri ifade ederken, kadınlar için seçilen isimlerde ise zarafet, incelik ve duygusallık gibi özellikler ön plana çıkar. (Türküne, 1995) Bu anlamda, isimler sadece bireyleri tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumda cinsiyetle ilgili değerleri de yansıtan unsurlar olarak işlev görür.

İsimlerin ilk ve en belirgin toplumsal işlevi, bireylerin tanımlanmasını ve diğer bireylerden ayrılmasını sağlamaktır. (Berger ve Luckmann, 1966) Ancak isim sadece bir ayırt edici etiket olmanın ötesinde, bireyin

toplumsal kimliğinin ve aidiyet duygusunun da temel yapı taşıdır. Özellikle etnik, dini veya bölgesel kimliklerin aktarımında adların sembolik işlevi büyüktür.

Örneğin, Türkiye’de bazı isimlerin belirli etnik köken ya da dini kimliklerle ilişkilendirilmesi, bireyin sosyal kabulü ya da dışlanması üzerinde doğrudan etkili olabilmektedir. (Çetin, 2019) Bu nedenle adlar, sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın ve ideolojik yapıların taşıyıcısıdır.

Toplumsal yapı içerisinde ad, bireyin statüsünü de etkileyebilir. Bourdieu’nün kavramsallaştırmasıyla isim, sembolik sermayenin bir parçası haline gelir. (Bourdieu, 1986) Örneğin, prestijli aile adları ya da “elit” olarak algılanan isimler, bireyin eğitim, iş ve sosyal çevrelerde daha hızlı kabul görmesine yardımcı olabilir.

Modern devlet yapılanmasında, isimlerin hukuki sistemdeki işlevi, bireyin resmi olarak tanınmasının ön koşuludur. Hukuki düzlemde, isim bir kimlik ögesidir ve nüfus kayıtlarına geçmesiyle bireyin hak ve yükümlülüklerini kullanabilir hale gelmesi sağlanır. (Türk Medeni Kanunu, m. 26-27) Doğumdan sonra verilen isim, kişinin vatandaşlık, eğitim, sağlık gibi anayasal haklara erişiminde temel kriterdir.

İsim aynı zamanda kişilik hakkının bir parçası olarak korunmaktadır. Türk Medeni Kanunu’na göre, kişilik hakkına aykırı, küçültücü ya da bireyin onurunu zedeleyen isimlerin değiştirilmesi mümkündür. (TMK m. 27) Bu düzenleme, ismin yalnızca teknik bir unsur olmadığını, bireyin onur ve itibarını koruyan hukuki bir araç olduğunu ortaya koyar. (Acar, 2020)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de isim hakkını özel yaşamın bir parçası olarak değerlendirir. Stjerna v. Finlandiya kararında, bireyin ismini değiştirme talebinin reddedilmesi, özel yaşam hakkına müdahale olarak yorumlanmıştır. (AİHM, 1994)

İsimlerin hem bireysel hem toplumsal düzeyde anlam taşıması, onları sabit değil, dinamik hale getirir. Zamanla bireyler, toplumsal rollerinin, cinsiyet kimliklerinin ya da dini inançlarının değişmesiyle isimlerini değiştirme ihtiyacı hissedebilirler. Bu durumda isim değiştirme hakkı, bireyin öznel durumunu korumaya yönelik bir hukuki güvence olarak değerlendirilir. (Kara, 2021)

Ancak bu süreç belirli sınırlamalara da tabidir. İsim değişikliği için “haklı neden” arayışı, devletin kamu düzenini ve kimlik sistemini koruma amacıyla uygulanmaktadır. Öte yandan bu sınırlamalar, bireyin kimliğini yeniden kurma özgürlüğü ile devletin denetim işlevi arasında sürekli bir denge arayışını beraberinde getirir.

Son yıllarda isimlerin toplumsal cinsiyetle olan ilişkisi daha fazla gündeme gelmiştir. Özellikle trans bireylerin isimlerini hukuki olarak değiştirme talepleri, toplumsal cinsiyet kimliğinin tanınması açısından önemlidir. Türkiye’de 2022 yılına kadar, trans bireylerin isim değişikliği için cinsiyet geçiş ameliyatı şart koşulurken, yeni düzenlemelerle bu şart esnetilmiştir. (Kılıç, 2022)

Bu gelişmeler, isimlerin sadece sabit kategorilere bağlı olmadığını, toplumsal cinsiyet ve bireysel özdeşlik süreçleriyle birlikte şekillendiğini göstermektedir. Bu bağlamda isim, bireyin öznel varlığının hukuki ve toplumsal düzlemde tanınmasında bir anahtardır.

İsimler, bireyin sosyal dünyaya girdiği ilk andan itibaren kimlik, aidiyet, prestij ve hukukiliği taşıyan çok işlevli bir araçtır. Toplumsal açıdan bireyi anlamlandıran ve konumlandıran isimler, hukuki düzlemde de kişinin hak ve ödevlerinin taşıyıcısıdır. Bu yönüyle isim, bireyin hem topluma hem devlete karşı görünür ve tanınır hale gelmesini sağlar. İsimlerin bu çok katmanlı işlevi, onların hem etik hem de hukuki bağlamda ciddi bir sorumlulukla seçilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

1.2.2. Adlandırma Süreci ve Sosyo-Kültürel Etkiler

İsimlendirme süreci, sosyal, kültürel ve hukuki bağlamlarda önemli bir yer tutar. Bu sürecin şekillenmesinde toplumun kültürel değerleri, tarihsel geçmişi ve dini inançları gibi unsurlar etkili olur. Aileler, çocuklarına isim verirken sadece bir ismi değil, aynı zamanda o ismin taşıdığı anlamları ve toplumsal yükleri de dikkate alırlar. İsimler, genellikle toplumların değerlerini ve dünya görüşlerini yansıtan araçlardır. (Balcı, 2014) Adlandırma geleneği, her toplumda farklı biçimlerde şekillenir ve toplumun tarihsel ve kültürel dokusuna bağlı olarak değişir. Bu bağlamda, ad koyma geleneği, toplumların kültürel geçmişini ve dünya görüşünü taşıyan önemli bir toplumsal pratiktir.

İsimlerin taşıdığı anlamlar, zamanla değişebilir. Toplumların ve bireylerin değerleri, kültürel etkiler, tarihsel olaylar ve sosyal değişimler, ad koyma ve isim seçme süreçlerini etkileyebilir. Örneğin, geçmişte sıkça kullanılan isimler, günümüzde farklı anlamlar kazanabilir ve bazı isimler toplumların yeni değerleriyle örtüşmeyebilir. (Köse, 2014) Bu nedenle, isimler sadece bireyleri tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumun geçirdiği kültürel değişimlerin ve sosyal dönüşümlerin birer yansımasıdır.

Adlandırma ve isim verme, toplumsal yapılar ve kültürel değerler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İsimler, bir toplumun kimliğini, kültürünü ve tarihini yansıtan önemli araçlardır. İnsanlar, kendilerini top-

lumsal ve kültürel bağlamda tanımlarken, isimler aracılığıyla bu bağlamı dışa vururlar. Adlar ve isimler, toplumsal ilişkilerdeki yerimizi belirlerken, aynı zamanda bize aidiyet hissi kazandırır. Bu nedenle, isimlerin taşıdığı anlamlar, bireylerin kimliklerini şekillendirir ve toplumsal yapının bir parçası haline gelir.

İnsanlık tarihi boyunca adlandırma, yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesinde, kimlik inşasının ve toplumsal düzenin temel taşlarından biri olmuştur. İsimler, bireylerin ya da nesnelerin tanınmasını ve ayırt edilmesini sağladığı gibi, aynı zamanda toplumların değer yargılarını, kültürel yapılarını ve tarihsel süreçlerini yansıtır. Bu nedenle adlandırma süreci, yalnızca dilbilimsel değil sosyolojik ve kültürel bir meseledir.

Adlandırma, bireyin içinde doğduğu topluluğun dünya görüşü, dini inançları, sosyal statü anlayışı ve tarihsel hafızası ile doğrudan ilişkilidir. Örneğin birçok toplumda çocuklara verilen isimler, doğum sırasındaki özel olaylara, atalara ya da dini figürlere atıfta bulunur. Türk kültüründe çocuklara “Uğur”, “Kutlu”, “Barış” gibi isimler verilmesi, hem geleneksel inançların hem de dönemin sosyopolitik atmosferinin etkisiyle şekillenir. Benzer şekilde, İslam kültüründe çocuklara “Muhammed”, “Fatma”, “Ali” gibi isimlerin verilmesi, dini kimliğin bir yansımasıdır. (Demir ve Yıldırım, 2018)

Adlandırmanın bir başka boyutu ise mekân ve coğrafi unsurlardır. Yer adları (toponimler), tarihsel olaylara, yerel efsanelere ya da coğrafi özelliklere dayanarak şekillenir. Örneğin Anadolu'daki birçok yerleşim biriminin adı, Selçuklu veya Osmanlı döneminden kalma kültürel izler taşımaktadır. Bu adlar, geçmişte yaşanan savaşları, göç hareketlerini ve inanç sistemlerini bugüne taşır. (Atalay, 2020)

İsimler, bireysel ve kolektif kimliğin oluşumunda önemli bir role sahiptir. Bir birey kendi adında toplumsal aidiyetini, sınıfsal konumunu ve kültürel kimliğini taşır. Özellikle çokkültürlü toplumlarda adlandırma, bir kültürün diğerine üstünlüğü ya da dışlanmışlığı anlamına gelebilir. Örneğin, azınlık topluluklarının çocuklarına kendi dil ve kültürlerine uygun isimler verememesi, asimilasyon politikalarının bir parçası olarak değerlendirilir. (Fishman, 1999) Bu bağlamda adlandırma süreci, dilsel bir tercihten öte, bir direniş veya uyum stratejisi olarak da yorumlanabilir.

Modernleşme ve küreselleşme süreçleri, adlandırma geleneklerinde önemli değişimlere yol açmıştır. Küresel popüler kültür, medya ve dijitalleşme etkisiyle bireyler, çocuklarına daha evrensel veya “modern” algılanan isimler verme eğilimindedir. Örneğin Türkiye’de son yıllarda “Lina”, “Arya”, “Atlas” gibi isimlerin yaygınlaşması, bu kültürel dönüşümün bir göstergesidir. (Erdoğan, 2022) Ancak bu eğilim, geleneksel isimlendirme pratiklerinin ve kültürel özgünlüğün zamanla erozyona uğraması riskini de beraberinde getirmektedir.

Adlandırma süreci, bireylerin ve toplumların kendilerini ifade etme biçimi olarak büyük bir öneme sahiptir. Bu süreç yalnızca dilsel bir yapı değil, aynı zamanda sosyokültürel dinamiklerin bir yansımasıdır. Toplumlar değiştikçe adlandırma biçimleri de dönüşmekte ancak bu değişimlerin ardında yatan tarihsel, kültürel ve sosyopolitik sebepler dikkatle incelenmelidir. Adlandırma süreçlerini anlamak, bir toplumun kimliğini, değerlerini ve dönüşümünü çözümleyebilmek açısından kıymetli bir analiz alanı sunmaktadır.

1.2.3. Ad Koyma Sorumluluğu

İsimler, bir ailenin ya da milletin geçmişini, kültür düzeyini, dini inancını ve dünya görüşünü yansıtan önemli öğelerdir. Bu bağlamda, bireylerin isimlendirilmesinde ailenin ve toplumun sahip olduğu değerler büyük bir etkiye sahiptir. İsim koymak, yalnızca dilsel bir eylem değil, toplumsal bir gelenek olarak da büyük önem taşır. İsimlendirme, kişiye kimlik kazandıran, topluma entegre eden ve aynı zamanda bir sorumluluk olarak toplum tarafından kabul edilen bir süreçtir. (Çolak Bostancı, 2009)Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 7. maddesi uyarınca her çocuğun doğduktan sonra isim alma hakkı vardır ve bu, her devletin yükümlülüğüdür. Ayrıca, çocuklar dünyaya geldiklerinde vatandaşı oldukları ülkenin kimliğini taşıyan bir isimle tanınırlar. Bu durum, çocukların hukuki olarak kimlik kazanmasını sağlar .(UNICEF, 1989)

Aileler, çocuklarına isim verirken yalnızca bireyi tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda çocuklarının ait oldukları kültürü, toplumsal yapıyı ve dini inançları da yansıtmaktadır. İsim koyma geleneği, çeşitli kültürlerde farklılıklar gösterse de, her toplumda önemli bir yer tutar. Türk kültüründe, ad koyma genellikle ailenin büyüğü tarafından yapılırken, dini liderlerin ve toplumda saygın olan kişilerin isimlerinin de etkisi vardır. Örneğin, bazı aileler, çocuklarına başarıyı simgeleyen kahraman isimleri verirken, bazıları ise Allah'ın isimleri veya Peygamberlerin isimleri tercih edilmektedir.(Balcı, 2014; Yılmaz ve Konyar, 2014) İsimlerin seçimi, sadece bireyin değil, aynı zamanda toplumun değerlerinin, kültürünün ve geçmişinin bir yansımasıdır.

Bir insan dünyaya geldiğinde, öğrenme sürecinin başlangıcıyla birlikte, kimlik kazanma süreci de başlar. İnsan topluma katıldığında, bir kimlik kazanabilmesi için ona bir isim verilmesi gereklidir. İsim, bireyi tanımlayan ve ona bir varlık kazandıran bir araçtır. Bu nedenle, isim verme sorumluluğu doğrudan aileye aittir. Aileler, çocuklarına isim verirken hem kültürel geçmişlerini hem de toplumsal değerlerini dikkate alır. Aynı zamanda isimlerin anlamının güzel ve telaffuzunun kolay olmasına da

özen gösterirler. (Çelik, 1991) Bu sorumluluk, sadece bir gelenek olmanın ötesinde, çocuğun toplumsal hayatı ve kimliği üzerindeki etkisini belirleyici bir faktördür.

1.2.4. Ad Koymanın Adabı ve Önemi

İsimler, bir kişinin toplumda tanınmasının ve kimlik kazanmasının ilk adımıdır. Ad koyma işlemi, bir kimlik yaratma ve topluma entegre olma süreci olarak önemlidir. İsimler, kişilere sadece toplumsal kabul sağlamakla kalmaz, aynı zamanda onların sosyo-kültürel kimliklerini yansıtan ve toplumla bağ kurmalarını sağlayan semboller haline gelir. İslam kültüründe, çocuklar doğduğunda isim verilmesinin önemi vurgulanmış ve adlandırma süreci dinî bir görev olarak kabul edilmiştir. (Aras, 1985) Hz. Muhammed'in çocuklarının isimlendirilmesinde de önemli bir titizlik olduğu görülür. Oğlu İbrahim'e, doğumunun birinci günü isim verilmesi, İslam kültüründe ad koymanın ne denli önemli olduğunu gösterir. (İbn Sâd, et-Tabâkat, I, 135)

İsimlerin anlamları, bireylerin kişisel kimliklerini oluştururken, aynı zamanda sosyal ve kültürel bağlamda onlara bir yer sağlar. Bu bağlamda, ad koymanın adabı da oldukça önemlidir. İsimler, sadece bir bireyi tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda o bireyi toplumsal yapıya dâhil eder ve kültürel bir anlam taşır. İnsanlar, isimler aracılığıyla ait oldukları kültüre, dine ve topluma dair mesajlar iletirler. Ayrıca, isimlerin seçimi, kişiyi toplumsal ilişkilerdeki yerini belirler. Örneğin, Anadolu'da "Adı gibi yaşasın" duası, isminin kişiliği etkileyen gücünü ve adın, kişinin yaşam tarzını şekillendirdiğine olan inancı yansıtmaktadır. (Şen, 2000)

Toplumların ad koyma geleneği, özellikle dini ve kültürel inançları belirleyici bir rol oynar. Türk toplumunda, ismin kültürel ve dini değerlerle uyumlu olmasına dikkat edilir. İslamî eserlerde ad vermenin zamanı olarak doğumun üçüncü günü veya yedinci günü önerilmiştir. Hz. Muhammed, oğlu İbrahim'e doğumunun ilk günü isim vermiştir ve bu durum ad koyma geleneğinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. (İbn Sâd, et-Tabâkat, I, 135) İslam'da, kötü ve anlamsız isimlerin verilmesi ise uygun görülmemektedir. Bu anlayış, adlandırma sürecinin sadece bir toplumsal işlev değil, aynı zamanda dini bir yükümlülük olduğunu ortaya koyar. (Aras, 1985)

Ad koyma sadece bir dilsel işlem değil, bireyin toplumsal ve kültürel kimliğinin oluşmasında belirleyici bir rol oynayan bir süreçtir. İsimler, kişilerin yaşamlarını şekillendirirken, toplumsal bağlamda da önemli bir yer edinmelerini sağlar. Bu nedenle, ad koyma süreci, yalnızca bireyler için değil, aynı zamanda toplumların kültürel değerlerinin ve inançlarının bir yansıması olarak büyük bir öneme sahiptir.

1.3. Adların Kazanılması, Korunması ve Değiştirilmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 7. maddesine göre, “Çocuk doğduktan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır”. (UNICEF, 1989) Bu ifade, her çocuğun isminin kaydedilmesi ve kimlik kazanma hakkına sahip olduğu gerçeğini yansıtır. İsim verme, sadece bir devletin yükümlülüğü değil, aynı zamanda ailenin bir sorumluluğudur. Türk toplumunda, çocuğun adı genellikle ailesi tarafından verilmektedir. Öz adın kazanılmasında ilk olarak çocuğa isim vermek, anne ve babaların hakkıdır ve bu hak, onlara çocuklarına güzel ve anlamlı isimler verme sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. (Atalay, 1978) İsimlerin toplum, aile ve kişiye uygunluğu, çocuğun sosyal çevresinde zor duruma düşmemesi için son derece önemlidir. (Gözübüyük, 2003)

Türk kültüründe, aile büyüklerinin adlarının çocuklara verilmesi yaygın bir gelenektir. Bu gelenek, genellikle tek çocuklu ailelerde daha belirgin olarak görülmektedir. Çünkü tek çocuğa sahip ailelerde, o çocuğa aile büyüklerinin adlarını verme isteği, ailenin bir başka çocuğu olmadığı için devam etmesi gereken bir gelenek olarak sürdürülmektedir. Aile büyüklerinin ölümünden sonra, onların adlarının çocuklara verilmesi, adın yaşatılması amacı taşımaktadır. Bu geleneksel yaklaşım, aynı zamanda aile bağlarını güçlendirme ve geçmişi hatırlama arzusunu da yansıtmaktadır. (Türktaş, 2019)

İslam hukukunda isim, hem dini hem de toplumsal bir öneme sahiptir. İsimlerin seçilmesinde “adın güzelliği” ve “adın devamlılığı” ilkeleri büyük bir yer tutar. İslam'a göre, insanlar kıyamet günü, kendi isimleriyle ve babalarının isimleriyle çağrılacaklardır; bu nedenle, isimlerin güzel olması önemlidir. (Akyüz, 1993) İslam, ayrıca kötü ve anlamı çirkin olan isimlerin değiştirilmesini teşvik etmektedir. Hz. Muhammed'in, bazı kötü isimleri değiştirmesi bu geleneğin devamını gösterir. Örneğin, Abdulhacer (taşın kulu) ismini Abdullah (Allah'ın kulu) olarak değiştirmiştir. Ayrıca, Harb'i Silm (sulh) olarak, Şihab'ı Hişam olarak değiştirmiştir. Hz. Muhammed'in, bireylerin isimlerinin dini inançla uyumlu olmasını sağlama amacı güttüğü de görülmektedir. (Sâd, et-Tabâkat, I, 135)

Türk Medeni Kanunu'nda, adların korunması ve düzenlenmesi hukuki olarak korunmaktadır. Bu maddeye göre, kişileri tanımlayan, onları diğerlerinden ayırmaya yarayan her türlü işaret, adın korunmasına dâhildir. Takma adlar ve evli kadınların evlilik öncesi sahip oldukları soyadları da bu kapsama girer. Çoğu zaman, takma adlar kişilerin gerçek isimlerinden daha bilinen ve kullanılan adlar haline gelir. Bu nedenle, takma adlar da hukuki olarak korunmaktadır. (Akipek ve Akıntürk, 2002)

Bazen aileler, çocuklarının isimlerini değiştirebilmektedir. Örneğin, Konya'da rüyada çocuğa iyi gelmediği düşünülen isimler değiştirilmektedir. Silifke'de, hastalık ve zayıflık durumunda, çocuğun isminin ona ağır geldiği düşünülerek ismin değiştirilmesi yaygın bir uygulamadır. Samsun ve Sinop'ta ise, çocuğa isim değişikliği yapmak için farklı ritüeller uygulanmaktadır. Bu geleneksel ad değiştirme yöntemlerinde, değiştirilecek isim için yapılan farklı testlerle, çocuğa verilecek yeni isim belirlenmektedir. (Özdemir, 2008)

Türk Medeni Kanunu'na göre, ad değişikliği yalnızca haklı bir gerekçeyle dayalı olmalıdır ve bu işlem yalnızca mahkeme kararı ile yapılabilir. Keyfi olarak ad değişikliği yapılmasının önüne geçmek için ad değişikliğine dair haklı bir nedenin mahkemeye sunulması gerekmektedir. Örneğin, adı çirkin, gülünç ya da rahatsız edici olan kişilerin isim değişikliği talebi, genellikle kabul edilmektedir. Adın değiştirilmesi, aynı zamanda kişinin kişisel gelişimi açısından da önemli bir yer tutar. Bir kişinin ismi, toplumsal ve psikolojik etkiler yaratabilecek bir güç taşır. (Özbilen, 2019) Özellikle bazı geleneklerde, anne ve babaların kendi ailelerinin isimlerini çocuklarına verme geleneği de devam etmektedir. Ancak bu geleneğin bazen, çocukların isim değiştirmesi istemiyle sonuçlandığı görülmektedir. İslam hukukunda da, bazen ad değişikliği geçerliliğe girebilir ve Peygamber Efendimizin örnekleri, adın değiştirilmesi gerektiği durumlara ışık tutmaktadır.(İbn Sâd, et-Tabâkat, I, 135)

Adların kazanılması, korunması ve değiştirilmesi, toplumsal, kültürel ve hukuki bir öneme sahiptir. Her birey, ismiyle toplumda bir yer edinir ve bu isim, o kişinin kimliğini tanımlar. İsimlendirme süreci, sadece dilsel bir eylem değil, aynı zamanda kültürel ve dini bir sorumluluktur. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi, hem bireyin hem de toplumun sağlıklı ve uyumlu bir şekilde gelişmesini sağlar.

1.4. Ad Koymanın Aile, Din ve Kültür ile İlişkisi

Kültür, bir toplumun oluşumunda ve varlığını devam ettirmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bir toplumun kültürü, tarihini, dilini, dini ve değerlerini içerir. Bu unsurlar kültürün temel yapı taşlarıdır ve isim verme gibi toplumsal pratikleri etkileyen unsurlardır .(Yıldırım, 2016) İsim koyma eylemi, bir toplumun kültürünün önemli bir yansımasıdır ve toplumların tarihsel, dini ve kültürel geçmişlerini nesilden nesile aktarmada bir araç olarak kullanılır. (Aktay, 2019)

İnsanlar çevrelerini dil aracılığıyla tanır ve tanımlar. Bu bağlamda, adlar yalnızca bireyleri tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda o bireyin toplumla olan ilişkisini şekillendirir. İsimler, bir kişinin toplumsal kim-

liğini belirlemede ilk adımı oluşturur. İnsanların isimleri, aynı zamanda kültürel kimliklerini ve toplumsal statülerini yansıtır. (Balcı, 2014) Adlar, toplumların sosyal yapılarındaki değişimleri de gösterir. Örneğin, toplumsal olaylar, dinî değişimler ve kültürel etkileşimler, isimlerin anlamlandırını ve kullanımını etkileyebilir. (Köse, 2014)

İsim, bireyin kimliğinin temel yapı taşlarından biridir. Toplumda bir bireyin nasıl algılandığı, onunla kurulan ilk temas genellikle adı üzerinden gerçekleşir. Bu nedenle çocuklara verilen isimler, sadece birer etiket değil; aynı zamanda ailenin değer dünyasını, dini inançlarını ve kültürel aidiyetlerini yansıtan önemli bir göstergedir. (Ersoy, 2020)

Aile, çocuğun dünyaya geldiği ilk sosyal ortamdır ve çocuğa verilecek ismin seçimi çoğunlukla aile büyükleri, ebeveynler ve bazen de geniş ailenin ortak kararıyla gerçekleşir. Bu bağlamda, aile içindeki güç ilişkileri ve geleneksel roller, isim seçiminde etkili olabilir. Özellikle ataerkil toplumlarda dedelerin ya da erkek büyüklerin isimleri yeni doğan erkek çocuklara verilerek soyun devamlılığı vurgulanır. (Kaya, 2018) Bu durum, ismin sadece bireysel değil aynı zamanda toplumsal bir anlam taşıdığını göstermektedir.

Din, isim seçiminde belirleyici rol oynayan bir başka önemli unsurdur. İslam kültüründe, çocuğa “güzel anlamlı” bir isim verilmesi sünnet kabul edilir ve Hz. Muhammed’in bu konudaki tavsiyeleri doğrultusunda isim tercihi yapılır. (Demir, 2017) Bu nedenle Müslüman aileler arasında peygamber isimleri (örneğin Muhammed, İbrahim, Yusuf), sahabe isimleri ya da dini kavramlara dayalı isimler oldukça yaygındır. Aynı durum, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi diğer semavi dinlerde de gözlemlenebilir; örneğin İncil’de geçen isimler, Hristiyan aileler tarafından tercih edilir. (Smith, 2015)

Kültürel kimlik, ad seçiminde en belirgin rolü oynayan unsurlardan biridir. Toplamlar, tarihsel süreç içinde bazı isimleri geleneksel olarak benimser ve bu isimler nesilden nesile aktarılır. Örneğin Türkiye’nin doğu bölgelerinde Kürtçe ya da Zazaca isimler yaygınken, batı bölgelerinde daha çok Türkçe ya da modern Batılı isimler tercih edilebilir . (Yıldız, 2021) Ayrıca bazı isimler, belirli dönemlerdeki siyasi ya da toplumsal olaylara bağlı olarak popülerlik kazanabilir. 1980’lerde “Barış”, “Umut”, “Özgür” gibi isimlerin yaygınlaşması, dönemin politik atmosferine bağlanabilir. (Çelik, 2019)

Modernleşme ve küreselleşmenin etkisiyle, aileler çocuklarına daha evrensel ya da Batı dillerine uygun isimler koymaya yönelmektedir. Bu tercih, hem küresel dünyaya entegre olma arzusunu hem de bireyselliğin ön plana çıktığı bir yaşam biçimini yansıtır. (Aksoy, 2022) Ancak bu durum, geleneksel ve dini değerlere bağlı kesimlerde eleştiri konusu olabilir; çünkü kültürel yozlaşma ya da kimlik erozyonu endişesi doğurabilir.

Çocuğa verilen isim, sadece bireyin değil, onu dünyaya getiren ailenin inançları, değerleri ve aidiyetleri hakkında da ipuçları verir. Bu bağlamda isim koyma eylemi, bireysel bir tercih olmanın ötesinde; aile, din ve kültürün ortak ürünü olarak görülebilir. İsim, bu üç yapının kesişim noktasında şekillenir ve her biri bu sürece derinlemesine katkıda bulunur.

1.4.1. Kültür ve Din Etkisiyle Adlandırma

Kültür, bireylerin ad koyma geleneğini doğrudan etkileyen bir faktördür. Kültür, din, dil, coğrafya ve sosyal yapı gibi unsurların birleşiminden oluşur. Bu unsurların bir arada varlığı, toplumların adlandırma geleneğini şekillendirir. Din, isim koyma sürecinde en etkili faktörlerden biridir. İslam dini, adların seçimi konusunda çok hassastır ve güzel isimler verilmesini teşvik eder. Örneğin, “adın güzelliği” ilkesi, çocuğa verilen ismin sosyal yaşamda önemli bir etki yaratacağına vurgu yapar. (Akyüz, 1993) Ayrıca, İslam hukuku, kötü anlam taşıyan isimlerin değiştirilmesi gerektiğini savunur ve bu konuda Peygamber Efendimizin (S.A.V) uygulamaları, ad koyma geleneğini pekiştirmiştir. (Dâvûd, Edeb: 69)

İslam'da ad koyma, bir kişinin kimliğini oluşturma ve toplumsal aidiyet sağlama açısından oldukça önemli bir yer tutar. Adın anlamı ve çağrışımları, bireyin sosyal çevresinde nasıl algılandığını etkileyebilir. Hz. Muhammed, pek çok kötü anlam taşıyan ismi değiştirmiş ve onlara anlamlı ve güzel isimler vermiştir. Bu uygulama, adların toplumsal etkisini ve adın kişilik üzerindeki gücünü gösterir. Ayrıca, İslam'da çocuklara verilen isimlerin yalnızca güzel anlamlar taşıması değil, aynı zamanda dini kurallara uygun olması gerektiği de vurgulanmıştır. (Sâd, et-Tabâkat, I, 135)

İsimler, bireyin kimliğinin ilk ve en kalıcı unsurlarından biridir. Bir çocuğa verilen isim, yalnızca bir tanımlama aracı değil; aynı zamanda ailenin dünya görüşünü, dini inançlarını, kültürel kökenlerini ve tarihsel belleğini yansıtan derin anlamlar taşır. Bu bağlamda, kültür ve din, isim verme sürecinde belirleyici iki ana faktör olarak öne çıkar.(Ersoy, 2021)

Dini inançlar, bir toplumun hayat pratiklerini olduğu kadar isimlendirme geleneklerini de şekillendirir. İslam kültüründe çocuğa isim verirken hem anlamının güzel olmasına hem de dini açıdan kabul edilebilirliğine dikkat edilir. Hz. Muhammed'in, kötü anlamlar taşıyan isimleri değiştirdiği ve “Allah katında en sevimli isimler, Abdullah ve Abdurrahman'dır” (Buhârî, Edeb, 108) şeklindeki hadisi, Müslüman toplumlarda dini rehberlik rolü görmektedir. (Demir, 2018) Bu nedenle, Kur'an'da geçen peygamber isimleri (Yusuf, İsa, Musa), sahabe isimleri (Ali, Ömer, Fa-

tıma) ve Allah'ın sıfatlarına dayanan türevler (Kerim, Latif) sıkça tercih edilmektedir.

Benzer şekilde, Hristiyanlıkta da İncil'den alınan isimler (John, Mary, David) oldukça yaygındır. Hristiyan aileler, bu isimleri hem dini bağlılıklarını ifade etmek hem de manevi bir anlam yüklemek için tercih ederler. (Smith, 2016)

Kültürel yapı, bir toplumun ortak yaşam tarzını, dilini, değerlerini ve tarihini kapsar. Bu unsurlar, isimlendirme geleneklerini doğrudan etkiler. Örneğin, Türk kültüründe doğa unsurlarına gönderme yapan isimler (Yıldız, Toprak, Gökhan), tarihsel kahramanlara atıf yapan isimler (Alparslan, Metehan) ve geleneksel motifler (Gül, Ceylan) toplumun kolektif hafızasının bir uzantısıdır.(Kara, 2020)

Bölgesel farklılıklar da isim tercihlerini etkiler. Doğu Anadolu'da Kürt ve Zazaca isimler, Ege bölgesinde ise daha Türkçe ya da modern isimler yaygın olabilir. (Yıldız, 2022) Bu durum, kültürel aidiyetin isimler aracılığıyla yeniden üretildiğini göstermektedir. Ayrıca göç, asimilasyon ve modernleşme gibi süreçler de isim verme eğilimlerini dönüştürmektedir. Örneğin, Avrupa'da yaşayan göçmen ailelerin, hem yaşadıkları ülkenin diline uygun hem de kendi kültürel kimliklerini koruyacak isimler tercih ettiği gözlemlenmektedir. (Aksoy, 2023) Din ve kültür çoğu zaman iç içe geçmiş yapılardır. Bu nedenle bir çocuğa verilen isim çoğunlukla hem dini hem de kültürel anlamlar taşır. Örneğin "Meryem" ismi, hem İslam hem de Hristiyanlıkta kutsal bir figürdür ve birçok toplumda hem dini hem kültürel düzlemde anlam yüklenir. Benzer şekilde "Ali" ismi, hem dini bir sembol hem de kültürel bir kahraman olarak görülür.

Bazı toplumlarda din, kültürel yapının temel bileşeni haline gelmiş olduğundan, dini referanslı isimler aynı zamanda kültürel sürekliliği de sağlar. Bu durum, özellikle geleneksel toplumlarda daha belirgindir.(Çelik, 2019)

Modernleşme, bireylerin ve toplumların isimlendirme pratiklerini de etkilemektedir. Son yıllarda dini ya da kültürel referanslardan uzak, fonetik olarak hoş gelen veya evrensel algılanabilecek isimler ön plana çıkmaktadır. (Öztürk, 2021) Bu durum, özellikle kentleşmiş toplumlarda daha yaygındır. Ancak bu eğilimler, her zaman kültürel ve dini değerlerden tamamen kopuş anlamına gelmez; bazı aileler modern isimleri seçerken onlara dini ya da kültürel yorumlar da yüklemektedir.

İsim verme, basit bir etiketleme eyleminden çok daha fazlasıdır. Dini inançlar, isimlerin taşıdığı manevi ve ilahi anlamları öne çıkarırken; kültürel yapı, bu isimlerin sosyal bağlamda nasıl algılandığını ve yaşatıldığını belirler. Bu nedenle çocuklara verilen isimler, hem dini hem de kültürel

kodların bir yansıması olarak bireyin yaşamı boyunca taşıyacağı bir mirasa dönüşür.

1.4.2. Ad Koymanın Sosyo-Kültürel Etkileri

Aileler, çocuklarına isim verirken sadece dini ve kültürel değerlere dikkat etmekle kalmaz, aynı zamanda sosyal kabulü ve toplumsal etkileşimi de göz önünde bulundururlar. Türk kültüründe, adlar aile büyüklerinden alınabilir. Bu gelenek, aile bağlarını güçlendirmek ve geçmişi yaşatmak amacıyla oldukça yaygındır. (Türktaş, 2019) Örneğin, tek çocuklu ailelerde aile büyüklerinin ismini verme geleneği, o kişinin hatırasını yaşatma arzusuyla ortaya çıkar. Aile büyüklerinin isimlerinin çocuklara verilmesi, aynı zamanda toplumun kültürel belleğini taşıyan bir adımdır. (Metin, 2018)

Günümüzde medya, popüler kültür ve sosyal medya aracılığıyla isimler hızla değişmekte ve bazı isimler popüler hale gelmektedir. Özellikle televizyon dizilerindeki karakterlerin isimlerinin, toplumsal alanda çocuklara verilmesi, isim koyma kültüründe değişimlere yol açmıştır. (Köse, 2014) Popüler dizilerdeki karakterler, genellikle olumlu özellikler taşıyan isimlerle tanımlanır ve bu isimler, toplumsal olarak beğenilen ve kabul edilen isimler haline gelir. Örneğin, Türk televizyon dizilerindeki karakterlerden biri olan Feride, Çalığışu dizisi sonrasında Türkiye'de çok yaygın bir isim haline gelmiştir. Benzer şekilde, Taht Oyunları dizisinin Arya Stark karakteri, Türkiye'de bazı aileler tarafından kız çocuklarına isim olarak verilmiştir. (Köse, 2014)

İsimler, bireylerin toplumsal kimliğinin en temel göstergelerinden biri olarak, yalnızca kişisel bir çağrı aracı değil; aynı zamanda sosyal, kültürel, tarihsel ve ideolojik yapıların bir yansımasıdır. Bu bağlamda, çocuklara verilen isimler; ailenin içinde bulunduğu sosyal yapıdan, kültürel geleneklerden, bölgesel etkenlerden ve tarihsel bağlamlardan yoğun şekilde etkilenmektedir. (Ersoy, 2019) Sosyo-kültürel etkenler, isim verme pratiklerinin hem biçimini hem de anlamını belirleyen önemli dinamikler arasında yer alır.

Toplumdaki sınıfsal farklılıklar, isimlendirme süreçlerinde kendini net biçimde gösterir. Üst gelir ve eğitim grubuna mensup aileler, daha çok modern, özgün ve nadir kullanılan isimleri tercih ederken; kırsal ya da düşük gelirli ailelerde geleneksel ve yerel isimlerin daha sık kullanıldığı gözlemlenmektedir. (Yıldız, 2021) Bu farklılık, isimler aracılığıyla sembolik bir sosyal ayrışma yaratılması şeklinde de yorumlanabilir.

Çocuklara verilen isimler, çoğu zaman toplumun kültürel hafızasının ve geleneksel değerlerinin bir parçasıdır. Aile büyüklerinin isimlerinin çocuklara verilmesi, sadece bir saygı göstergesi değil; aynı zamanda soyun devamlılığının ve kültürel sürekliliğin bir ifadesidir. (Kaya, 2020) Bu durum, özellikle ataerkil toplum yapılarında daha belirgin olup, erkek çocuklara dedelerin veya önemli aile büyüklerinin adlarının verilmesi gelenliğini beraberinde getirmektedir.

Sosyo-kültürel etkenler arasında en belirleyici unsurlardan biri de etnik kimliktir. Türkiye gibi çok dilli ve çok etnikli toplumlarda isim verme pratikleri, etnik aidiyetin bir göstergesi olarak karşımıza çıkar. Örneğin, Kürt kökenli aileler çocuklarına Kürtçe isimler verirken Laz, Arap, Çerkes ya da Zaza topluluklarında da benzer bir kültürel bağlılık söz konusudur. (Demirtaş, 2018) Bu durum, aynı zamanda kültürel kimliğin korunması ve kuşaktan kuşağa aktarılması için stratejik bir araç olarak da değerlendirilmektedir.

Günümüz toplumlarında medya ve popüler kültür, isim tercihlerini büyük ölçüde etkilemektedir. Televizyon dizileri, sinema filmleri, sosyal medya fenomenleri ve ünlü kişilikler çocuklara verilen isimler üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin, belli dönemlerde dizilerdeki karakterlerin isimlerinin hızla yaygınlaşması bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. (Çelik, 2022) Bu etki, bireysel tercihlere hitap etse de arka planda toplumsal eğilimleri ve toplumsal beğeniyi yansıtan bir sosyo-kültürel dinamığe işaret eder.

İsim verme sürecinde dini inançlar kadar siyasal kimlikler de etkili olabilir. Özellikle belirli dönemlerde ideolojik isimlerin çocuklara verilmesi, bir tür siyasal aidiyetin ifadesi olarak değerlendirilir. 1980 sonrası Türkiye'sinde "Özgür", "Barış", "Umut" gibi isimlerin artması, bu isimlerin dönemin toplumsal ve siyasal atmosferinden etkilendiğini göstermektedir. (Akıncı, 2017) Aynı şekilde dini duyarlılığı yüksek ailelerde Kur'an'dan alınan veya dini figürlere atıf yapan isimlerin tercih edilmesi de bu etkileşimin bir başka yönünü oluşturur.

Göç olgusu, isimlendirme pratiklerini küresel ölçekte değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Yurt dışında yaşayan göçmen aileler, yaşadıkları ülkenin diline ve telaffuz yapısına uygun isimler tercih ederken; kendi kültürel kimliklerini tamamen terk etmeden bu süreci yönetmeye çalışırlar. (Aksu, 2023)

Çocuklara isim verme süreci, bireysel bir tercihten çok daha fazlasıdır. Bu süreç, toplumun sosyo-kültürel yapısının, tarihsel hafızasının, sınıfsal yapısının, etnik ve dini çeşitliliğinin bir yansıması olarak şekillenmektedir. Her isim, yalnızca bir bireyin kimliğini değil; aynı zamanda onu kuşatan kültürel çevrenin ve toplumsal değerlerin de izini taşır. Dolayısıyla

isim verme, bireysel olduğu kadar kolektif bir eylemdir; sosyo- kültürel bağlamdan bağımsız düşünülemez.

1.4.3. İslam Dini ve Ad Koyma Geleneği

İslam dininde ad koyma, sadece bir toplumsal zorunluluk değil, aynı zamanda dini bir görev olarak kabul edilir. Peygamber Efendimizin bu konuda uygulamaları, adın kişiye ve topluma katkısını ve güzelliğinin önemini vurgulamaktadır. İslam dini, adların toplumsal hayattaki yerini belirler ve kişilerin dini ve kültürel kimliklerini oluştururken adların doğru seçilmesine özen gösterilmesini ister. Hz. Muhammed'in, kötü ve çirkin isimleri değiştirmesi, adların toplumsal anlamını derinleştirir. (Dâvûd, Cenâiz: 24)

Ad koyma geleneği, aynı zamanda toplumların değer yargılarının bir yansımasıdır. İslam dininde, Allah'a kulluk anlamına gelen "Abdullah" ve "Abdurrahman" gibi isimler, en değerli isimler olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, Peygamber Efendimiz, bazı isimlerin değiştirilmesi gerektiğini belirtmiş ve bu uygulamaları fiilen gerçekleştirmiştir. İslam'da ad koyma, bir toplumu tanımlayan bir süreçtir ve kişinin bu sürece uygun olarak toplumsal yapıya dâhil edilmesi sağlanır. (Aras, 1985)

Ad koyma, hem sosyo-kültürel hem de dini bir işlem olarak önemli bir yer tutar. Aileler, çocuklarına isim verirken toplumsal, kültürel ve dini değerleri dikkate alarak bu sorumluluğu yerine getirirler. İsimler, bir kişinin kimliğini belirleyen, toplumla ilişkisini şekillendiren ve toplumsal aidiyet kazandıran önemli sembollerdir. İslam'da ve Türk kültüründe ad koyma, hem bireysel hem de toplumsal kimlik oluşumunda önemli bir rol oynar. Adların değiştirilmesi ise, yalnızca toplumsal kabulü değil, aynı zamanda bireysel ruhsal sağlık ve kültürel devamlılık açısından da büyük bir öneme sahiptir. (Akyüz, 1993; Yıldırım, 2016)

İslam dini, bireyin kimliğini şekillendiren temel unsurlar arasında yer alan ad koyma (isim verme) meselesine özel bir önem atfeder. Bu önem yalnızca isimlerin taşıdığı dilsel veya kültürel anlamlarla sınırlı kalmaz; aynı zamanda kişinin dini, ahlaki ve toplumsal kimliğini de yansıtır. İslam toplumlarında çocuğa isim vermek, sıradan bir tercih değil; dini, geleneksel ve sosyal yükümlülüklerle şekillenmiş köklü bir uygulamadır. (Demir, 2018)

İslam'da çocuğa isim verilmesi, doğumdan sonraki ilk görevlerden biri olarak kabul edilir. Hadis kaynaklarında, Hz. Muhammed'in doğan çocuklara yedinci günde isim verilmesini tavsiye ettiği rivayet edilmektedir: "Çocuk doğduğu zaman ona güzel bir isim verin..." (Ebû Dâvûd, Edeb,

69) Ayrıca, Hz. Muhammed'in kötü anlam içeren bazı isimleri değiştirdiği ve "Allah katında en sevimli isimler Abdullah ve Abdurrahman'dır" (Müslim, Âdâb, 3) şeklinde beyanı da isimlerin anlam ve içeriğine verilen önemi ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, İslam dininde isim vermek yalnızca bireyi adlandırmak değil; aynı zamanda ona hayırlı bir kimlik ve yönlendirme kazandırma-
dır. (Yıldız, 2021) Bir isim hem dünyevi hem uhrevi bir sorumluluğun başlangıcı olarak görülmektedir.

İslam'da isimlerin taşıdığı anlam, hem bireyin kişisel gelişimi hem de toplumla kurduğu ilişkiler açısından belirleyici görülür. Bu nedenle anlamı kötü, çirkin veya şirk içerikli isimlerin verilmesi uygun görülmez. İbn Kayyim el-Cevziye, isimlerin çocuk üzerinde psikolojik ve ahlaki etkiler bırakabileceğini ifade eder ve kötü çağrışımlı isimlerin bireyin ruhsal yapısını olumsuz etkileyebileceğini belirtir. (el-Cevziye, 2004) Bu yüzden Müslüman aileler çocuklarına "iyi anlam taşıyan, ahlaki ve dini değerlere uygun" isimler vermeye özen göstermiştir.

İslam toplumlarında Kur'an'da geçen peygamber isimleri (Yusuf, Musa, İsa, Nuh), melek isimleri (Cebrâil, Mikâil) ve sahabe isimleri (Ali, Ömer, Hatice, Ayşe) en çok tercih edilen isimler arasında yer alır. Bu isimler, sadece dini bir figürün adı olmaktan öte, taşıdıkları karakteristik özelliklerle birlikte bir rol model işlevi görmektedir. Örneğin "Yusuf" ismi, hem estetik hem de ahlaki bir güzelliği temsil ederken "Ali" ismi cesaret ve adaleti çağrıştırır. (Kaya, 2020)

İslam'da Allah'a mahsus olan isimlerin bireylere doğrudan verilmesi uygun değildir. Örneğin "Rahman" ya da "Kuddûs" gibi isimler, yalnızca Allah'a ait sıfatlardır. Ancak "Abd-" eki ile birlikte kullanıldığında (Abdurrahman, Abdulkuddûs gibi) bu isimler, Allah'a kulluk anlamı içerdiği için makbul kabul edilir. (Karaman, 2017) Bu pratik, İslam'daki tevhid inancının (Allah'ın birliği) isimlendirme geleneğinde dahi ne kadar belirleyici olduğunu ortaya koyar.

İslam toplumlarında ad koyma süreci yalnızca bir isim seçimiyle sınırlı değildir. Bu süreç genellikle akıka kurbanı, ezan okunması, dua edilmesi gibi ritüellerle desteklenir. Hz. Muhammed'in torunu Hasan doğduğunda kulağına ezan okuduğu rivayet edilmiştir. (Tirmizî, Edeb, 25) Bu uygulama, yeni doğan çocuğun ilk işittiği sözün tevhid kelimesi olmasını ve İslam'a sembolik bir aidiyet geliştirmesini amaçlar. (Özdemir, 2019)

İsimler, bireyin yalnızca özel değil; aynı zamanda toplumsal kimliğinin de bir göstergesidir. İslam kültüründe verilen isim, bireyin dini kimliğini, bağlı olduğu mezhep ya da tarikatı, hatta ait olduğu coğrafi bölgeyi yansıtabilir. Örneğin "Fatıma", "Zehra" gibi isimler Şii toplumlarında

daha çok tercih edilirken “Ebubekir” ya da “Aişe” isimleri Sünni gelenek içinde yaygındır. (Çelik, 2021) Bu bağlamda, isimler bir tür aidiyet beyanı olarak da işlev görür.

Modernleşme ile birlikte İslam toplumlarında da isim verme pratiklerinde değişimler yaşanmaktadır. Özellikle şehirleşmenin, eğitim seviyesinin artmasının ve küreselleşmenin etkisiyle dini referansların yerini daha fonetik olarak hoş, estetik kaygılarla seçilen isimler almaya başlamıştır. Ancak yine de büyük ölçüde İslami isim geleneği sürdürülmektedir. Bugün birçok Müslüman aile, modern bir isim seçerken bile bu ismin İslami bir referans taşımasına dikkat etmektedir. (Sarı, 2022)

İslam dini, ad koymayı sadece bir toplumsal norm ya da bireysel tercih olarak değil; kutsal ve sorumluluk yüklü bir eylem olarak ele alır. Bu süreçte isimlerin anlamı, kaynağı, çağrışımı ve dini uygunluğu hayati bir rol oynar. İslam geleneğinde çocuğa verilen isim, onun kimliğini şekillendiren, dini ve ahlaki yönelimini belirleyen, aynı zamanda toplumla kurduğu ilişkileri etkileyen önemli bir yapı taşıdır. Bu nedenle ad koyma, İslam kültüründe hem bireysel hem de kolektif düzlemde kutsal bir görev olarak kabul edilmektedir.

2. TÜRK KÜLTÜRÜNDE AD KOYMA GELENEK VE İNANIŞLARI

İnsanlar, çevresindeki canlı ve cansız varlıkları tanımlamak ve onlarla iletişim kurmak amacıyla isimlendirme gereği duymuştur. İsimlendirme, insanların etraflarındaki dünyayı anlamlandırma ve bir yapıya sokma ihtiyacıdır. (Yeşildal, 2016) Adlar, kişinin ailevi, kültürel, dini ve toplumsal bağlarını yansıtarak, kişiyi bulunduğu topluma entegre eder. İsimlerin birçoğu doğada bulunan seslerden, hayvanlardan, çiçeklerden ve bitkilerden alınarak adlandırılabilir. Bu isimler, toplumun tarihsel ve kültürel mirasını taşıyan güçlü semboller olarak varlık gösterir. (Alkaya, 2001)

İsimlerin bireyler üzerinde taşıdığı sosyal ve bireysel anlamlar da oldukça derindir. Aileler, çocuklarına isim verirken yalnızca toprağa aidiyet değil, aynı zamanda o çocuğun geleceğini şekillendirecek özellikleri de göz önünde bulundururlar. İsim, birey için sadece bir tanımlayıcı değil, aynı zamanda bir kimlik ve sosyal statü kazandırıcı unsurdur. İsimlendirme, bir kültürel mirası ve geleneksel bağları günümüze taşır, ancak birey üzerinde derin psikolojik etkiler de yaratır. (Duman, 2004)

Türk kültüründe, adlar, kişinin ait olduğu toplumu, ailesini ve geçmişini belirleyen semboller olarak kabul edilir. Çocuğun adı, sadece onun kimliğini değil, aynı zamanda ailesinin değerlerini, inançlarını ve beklentilerini de yansıtır. Adın verilmesi, kişinin topluma kabul edilmesinin ilk adımıdır. İsimler bazen bir kahramanlık, bir başarının simgesi olarak, bazen de ailenin geçmişiyle ilişkili olarak seçilir. (Balci, 2014)

Türk kültüründe ad koyma süreci, tarihsel ve kültürel bağlamda oldukça zengin bir geçmişe sahiptir. Özellikle eski Türklerde, çocuğa verilen isimler, ailenin, toplumun, ve dönemin özelliklerini yansıtır. Örneğin, Oğuz Türklerinin yaşadığı bölgelerde, çocuğa isim verildikten sonra bir gün içinde rahatsızlık hissettiği gözlemlenirse, verilen isim değiştirilirdi. Eski Türklerde adlar, doğumdan önce tahmin edilen cinsiyete göre de belirlenebilirdi. (Acıpayamlı, 1992)

İslamiyet'in kabulüyle birlikte, Türkler çocuklarına genellikle peygamber isimleri, İslami dini isimler veya aile büyüklerinin isimlerini vermeye başlamışlardır. O dönemde çocuklara genellikle geçici bir göbek adı verilirken, çocuğun asıl ismi ise kulağa ezan okunduktan sonra verilir. (Duman, 2004) İslamiyetin etkisiyle, Türk toplumunda ad koyma geleneğinde dini kurallar ve anlamlar büyük bir yer edinmiştir.

Günümüzde ise, Türk toplumunda ad koyma geleneği bir yandan geleneksel yapıları sürdürürken, bir yandan da bireysel tercihlerle şekillenmektedir. Özellikle popüler kültür, medyanın etkisiyle, çocuklara verilen

isimler değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin, Türk televizyon dizilerindeki karakterlerin isimleri, aileler tarafından çocuklara verilebilmektedir. Çalığışu dizisinde Feride karakterinin isminin çocuklara verilmesi buna örnek gösterilebilir.(Köse, 2014)

Bu gelişimle birlikte, adların seçimi ve anlamları, toplumda popüler olan figürlerden, dizilerden ve hatta politikacıların isimlerinden etkilenir olmuştur. Ancak bu isimlerin zamanla toplumun kabul ettiği normlarla uyumlu olması gerektiği hala önemli bir yer tutmaktadır. (Yıldırım, 2016)

Türk kültüründe ad koyma geleneği, hem geçmişin hem de bugünün izlerini taşıyan bir kültürel öğedir. İsimler, sadece bireyleri tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumla, kültürle, dinle ve tarihle bağlantılı olarak bireyi şekillendirir. Türklerde isim verme, sosyal kabul, aidiyet duygusu ve toplumsal normların yansımasıdır. İsimlendirme süreci, her ne kadar bireysel tercihlerle şekillense de, toplumun tarihsel bağlamından ve kültürel değerlerinden etkilenmeye devam etmektedir.

2.1. Türk Kültüründe Ad Koymanın Dinî ve Millî Boyutu

Türklerin ad koyma geleneği, binlerce yıl süren bir geçmişe sahiptir. Bu süreçte kültürel, dini ve sosyal değişimler olsa da, Türklerin ad koyma geleneği millî kimliğini büyük ölçüde korumuştur. İslamiyet'in kabulünden sonra, hem Türkçe hem de İslami isimler birlikte kullanılmaya başlanmış; Arapça ve Farsça kökenli isimler de Türkçeye uyarlanarak benimsenmiştir. (Şenel, 2009)Bu kültür, zamanla Türk toplumunda önemli bir yer edinmiş ve geleneksel ad verme uygulamaları, kuşaklar boyu sürdürülmüştür .(Balcı, 2014)

İslamiyet'in Türk toplumu üzerindeki etkisi, ad verme geleneğini doğrudan etkilemiştir. İslam'ın kabulünden sonra, çocuklara verilen isimler arasında Allah'ın isimleri (Aziz, Melik, Latif, Kerim gibi) ve peygamber isimleri (Muhammed, Mehmet, İsa, Davut gibi) ön plana çıkmıştır. Ayrıca, İslam'a ait manevi liderlerin isimleri de çocuklara verilmeye başlanmıştır. (İnan, 1958)

İslamiyet'ten önce ise, Türklerde adlar genellikle kahramanlık, doğa ve aile bağlarıyla ilişkili olarak belirlenirdi. Oğuz Kağan ve Dede Korkut hikayelerinde, kahramanlık ve başarılar önemli bir yer tutarak isimlerin kaynağını oluşturmuştur. (Ögel, 2010)Bu dönemde, Türkler, çocuklarına özgürlük ve kahramanlık çağrıştıran isimler vermeye büyük önem göstermişlerdir.

İslamiyet'te, ad koyma önemli bir dini sorumluluk olarak kabul edilir. Hz. Muhammed, evlatlarının isimlerini verirken onları en güzel isimlerle

adlandırmış ve bu adların anlamlı olmasına özen göstermiştir. Örneğin, “Asiye” (isyankâr) gibi kötü anlamlara sahip isimlerin değiştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. (Duman, 2004)

Türkler, İslamiyet’i kabul ettikten sonra, İslam dünyasında yaygın olarak kullanılan “Esmâü’l-Hüsna” (Allah’ın güzel isimleri) gibi dini isimleri benimsemişlerdir. Bu isimler, toplumsal değerleri, inançları ve dini bağları güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. (İnan, 1958) Türklerin ad koyma geleneğinde kültürel ve millî boyutlar önemli bir yer tutmaktadır. Türkler, tarih boyunca farklı coğrafyalarda yaşamış ve pek çok farklı kültürle etkileşimde bulunmuşlardır. Bu etkileşim, ad koyma geleneğine de yansımıştır. Türkler, coğrafi ve kültürel değişimlerle birlikte adlarını farklı kültürlerle göre uyarlamış ve yerel geleneklere uygun olarak yeni isimler oluşturmuşlardır. Örneğin, Osmanlı döneminde Farsça kökenli isimler daha fazla kullanılmışken, Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkçe isimlerin kullanımında artış gözlemlenmiştir. (Dokuyan, 1998)

İsimler, bireylerin sosyal kimliklerini yansıttığı gibi, aynı zamanda psikolojik anlamlar da taşır. Aileler, çocuklarına verdikleri isimlerle toplumsal değerlerini, kültürel bağlarını ve dini inançlarını ifade ederler. Ayrıca, isimler kişinin toplumdaki yerini ve statüsünü belirler. Aile büyüklerinin isimlerinin verilmesi, nesiller arası bağları güçlendirirken, aynı zamanda bireylerin geçmişle bağlantı kurmasına yardımcı olur. (Zengin, 1994)

Türklerde, isimlerin birey üzerinde psikolojik etkiler yarattığına dair halk arasında bir inanış vardır. “Adına yakışır yaşamak” veya “ismiyle müsemma olmak” gibi deyimler, ismin kişilik ve hayat tarzı üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu vurgular. (Örnek, 2009)

Modern dönemde ise, Türk toplumunda ad koyma geleneğinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Günümüzde popüler kültürün ve medya araçlarının etkisiyle, çocuklara dizilerdeki karakterlerin isimleri veya ünlülerin isimleri verilmekte, geleneksel ad verme şekilleri yerini bireysel tercihlere bırakmaktadır. Örneğin, popüler dizilerdeki karakterler gibi, “Feride” ve “Arya” gibi isimler de son yıllarda yaygın olarak kullanılmaktadır. (Köse, 2014)

Türk kültüründe ad koyma geleneği, derin bir tarihsel ve kültürel geçmişe sahiptir. İslamiyet’in kabulünden sonra adlar, dini ve kültürel değerleri yansıtarak şekillenmiş ve bugün de bu gelenekler devam etmektedir. İsimlerin bireyler üzerindeki etkisi, toplumdaki statülerini belirlerken, aynı zamanda toplumsal bağları da güçlendirmektedir. Türklerin ad koyma geleneği, kültürel etkileşimler ve değişimlerle şekillenirken, dinî inançlar da bu sürecin önemli bir parçası olmuştur.

2.2. Türk Kültüründe Ad Koyma Geleneği

Türk toplumunda ad koyma, sadece bir kişinin kimliğini belirlemekten çok daha derin bir anlam taşır. İsimler, bir milletin kültürünü, tarihini, sosyal yapısını ve dini inançlarını yansıtan önemli bir semboldür. Bir toplumu tanımak ve kültürel geçmişini anlamak için, ad koyma geleneklerine bakmak büyük önem taşır. Türkler, ad verme geleneğinde tarihsel süreç içinde birçok etkileşim ve değişim yaşamışlardır. (Çelik, 2011; Uca, 2004)

Ad Koyma Geleneği ve Kültürel Etkileşimler: Ad koyma geleneği, sadece ailevi ilişkilerle sınırlı kalmaz, aynı zamanda coğrafi, kültürel ve dini etmenlerden de etkilenir. Savaşlar, devrimler, dini ve kültürel etkileşimler ad verme pratiğini şekillendirmiştir. Ayrıca, uluslararası ticaret, turizm ve ülke yönetim biçimlerinin değişmesi de bu geleneği etkilemiştir. (Yoldaş, 2016) Bu bağlamda, Türkler, ad verme geleneğinde hem geleneksel unsurları korumuş hem de diğer kültürlerin etkisiyle zamanla bazı değişiklikler yapmıştır.

Büyükbaba ve Aile Büyüklere İsim Verme: Türk kültüründe en yaygın ad koyma geleneklerinden biri, aile büyüklerinin adlarının çocuklara verilmesidir. Bu uygulama, kişinin, büyüklerinden gelen erdem ve değerleri yaşatmayı amaçlar. Aile büyüklerinin isimleri, genellikle onlara duyulan sevgi, saygı ve anma duygusuyla verilmiştir. (Yalçınkaya, 2015) Bu gelenek, bazen ölmüş büyükbabanın, büyükanneye ait adların bile kullanılmasına olanak sağlar.

Dinî Etkiler ve İsim Seçimi: Türk toplumunda, ad koyma geleneğinde dini inançlar ve dini figürlerin büyük bir etkisi vardır. İslamiyet'in kabulüyle birlikte, birçok Türk ailesi, çocuklarına peygamberlerin, dini liderlerin ve azizlerin isimlerini vermiştir. İslamî adlar, ad koyma geleneğinde yaygın olarak tercih edilmiştir. Bunun yanı sıra, Ramazan, Şaban, Muharrem gibi ayların isimleri de sıkça çocuklara verilmiştir. (Yoldaş, 2016) Ayrıca, özellikle doğumda çocukların kulağına ezan okunması, Türk toplumunda önemli bir ritüeldir. Çocuğun kulağına ezan okunmasının, onun sağlıklı, ahlâklı ve mutlu bir birey olarak yetişeceği inancıyla yapıldığına inanılır. (Kır, 2002)

Sosyal ve Kültürel Etkileşimler: Ad koyma geleneği, aynı zamanda kişinin sosyal sınıfına, çevresindeki kültürle olan etkileşimlerine de bağlıdır. Ailelerin, sosyal sınıf ve kültürel yaşamları, çocuklarına verecekleri ismi etkileyen unsurlardandır. Farklı kültürlerden gelen aileler, karşılaştıkları kültürlerin ad koyma geleneklerini de çocuklarına isim olarak yansıtırlar. Özellikle evlilikle birlikte, farklı etnik kökenlere ve kültürlerle sahip insanlar arasında bu tür isimlendirme gelenekleri daha belirgin hale gelmektedir. (Yalçınkaya, 2015)

Modern Türk Toplumunda Ad Koyma: Bugün, Türk toplumunda isimler çoğunlukla bir anlam taşıyan, geçmişle bağ kuran veya aileye ait değerleri simgeleyen isimler olarak seçilmektedir. Bununla birlikte, modern Türk toplumunda, anne ve babalar, çocuklarına hem geleneksel hem de modern isimler koyma eğilimindedir. Modern toplumda popüler kültür ve toplumsal değişimler de ad koyma pratiğini etkilemiştir. Özellikle popüler isimler ve ünlü şahsiyetlerin isimleri çocuklara verilmiş ve bu isimler toplumsal bir trend haline gelmiştir. (Çelik, 2011; Uca, 2004)

İsim Değiştirme Gelenekleri: Türklerde, ad koyma geleneği kadar, ad değiştirme de önemli bir kültürel olgudur. Özellikle çocuklar hastalandığında ya da olumsuzluklar yaşandığında, bazen çocukların adları değiştirilir. Bu, çocuğun gelecekteki yaşantısına yönelik yapılan bir dua ya da iyileşme dileği olarak kabul edilir. (Metin, 2019)

Türk kültüründe ad koyma gelenekleri, coğrafi bölgelere göre çeşitlenmiş ve bazı bölgelerde farklı gelenekler ortaya çıkmıştır. Anadolu'da ve Türk dünyasının farklı köylerinde ad verme törenleri, zaman içinde yaşadıkları çevreye ve kültürel etkilenmelere göre farklılaşmıştır. Örneğin, Batı Anadolu'da çocuklara genellikle doğduğu günün önemine göre isim verilirken, Doğu Anadolu'da çocuğun hayatta kalabilmesi için birkaç gün geçtikten sonra isminin verilmesi yaygın bir gelenektir. (Kıbar, 137) Çocuğun yaşaması için belirli bir süre beklenmesi, eski inançlardan ve ölümle ilgili korkulardan kaynaklanmaktadır.

Bunun dışında, Türk dünyasında bazı geleneklerde ise ad verme, doğrudan doğumun yapıldığı yere bağlanır. Örneğin, deniz kenarında doğan bir çocuğa "Deniz" ismi verilmesi, Türk toplumlarının doğayla olan bağlarını ve doğa olaylarının birey üzerinde etkisini simgeler. Türklerin doğa ile olan ilişkisi, özellikle Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan süreçte, çocuklara ad verirken doğanın simgelerinin kullanılmasına olanak tanımıştır. (Araz, 1995)Doğa olaylarından esinlenen isimler arasında "Gökçe", "Şafak", "Bahar", "Hazan" gibi isimler, çocukların bu doğa olaylarına benzetilmesi amacıyla verilmiştir.(Kalafat, 1994)

2.2.1. İsimlerin Kültürel Anlamı

Türk kültüründe, isimlerin bir kişinin kaderini belirleyeceği inancı güçlüdür. Ad verilen kişi, adının taşıdığı anlamı kişiliğiyle birleştirerek, ailesinin ve toplumunun beklentilerini yerine getirmeyi bekler. İsimler, toplumdaki bireylerin dünya görüşünü, değerlerini, inançlarını ve kültürel mirasını yansıtır. Örneğin, "Alp", "Gökhan", "Koroğlu" gibi isimler, kahramanlık, cesaret ve gücü simgelerken, "Hüseyin", "Fatma", "Mehmet" gibi isimler, İslam dininin etkisiyle tarihsel figürlere atıfta bulunur. (Yol-

daş, 2016) Bu tür isimler, kişilerin dini kimliklerini ve toplumdaki statülerini yansıtmaktadır.

İsimler, bireylerin kimliklerinin temel yapı taşlarından biridir. Ancak isimlerin işlevi sadece bireysel tanımlama ile sınırlı kalmaz; aynı zamanda ait olunan toplumun değerlerini, inançlarını, tarihini ve kültürel kodlarını da yansıtır. Bu bağlamda, bir ismin taşıdığı anlam yalnızca dilsel değil, sosyolojik ve antropolojik açılardan da değerlidir.

İsim, bireyin toplumsal kimliğinin ilk göstergesidir. İnsanlar isimleri aracılığıyla belli bir toplumsal kategoriye dahil edilirler. Pierre Bourdieu'nün kavramsallaştırdığı sembolik sermaye bağlamında isim, bireyin sosyal alanda tanınmasını sağlayan sembolik bir değerdir. (Bourdieu, 1986) Örneğin, bazı isimler aristokratik veya dini bir aidiyeti çağrıştırırken, bazıları halk tabakasına ait olmayı ima edebilir.

İsimler, kültürel belleğin taşıyıcısıdır. Toplumlar tarihsel olayları, mitolojik figürleri veya kutsal kişilikleri yaşatmak amacıyla çocuklarına bu figürlerin isimlerini verirler. Bu durum, bir nevi kültürel aktarım mekanizması olarak değerlendirilebilir. Örneğin, Türk kültüründe “Alp”, “Bilge” gibi isimler Orta Asya Türk tarihindeki kahramanlık ve bilgelik gibi değerleri yaşatma amacı taşır. (Eröz, 1991)

Benzer şekilde, İslam toplumlarında “Muhammed”, “Ali”, “Fatma” gibi isimler, dini şahsiyetlerin kutsallığını sürdürmenin bir yoludur. Bu durum, isimlerin sadece bireysel değil, kolektif bir anlam taşıdığını da ortaya koyar.

Modernleşme süreciyle birlikte isimlendirme pratiklerinde de değişim gözlemlenmiştir. Geleneksel toplumlarda dini ve etnik motifler ön planda iken, modern toplumlarda bireysellik ve estetik tercih daha belirleyici hale gelmiştir. Bu bağlamda, Türkiye’de 20. yüzyılın ortalarından itibaren “daha Batılı” algılanan isimlerin tercih edilmeye başlandığı görülür. (Aktuğ Kolay, 2008)

Bu değişim aynı zamanda kültürel bir kopuşa da işaret eder. Geleneksel isimlerin terk edilmesi, bir yandan bireyselliğin ön plana çıkmasını sağlarken diğer yandan tarihsel belleğin zayıflamasına yol açabilir. Ancak bu değişim her zaman kültürel erozyon anlamına gelmez bazen de çok kültürlülüğün bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

İsim seçimi, sosyal sınıflar arasında da farklılık gösterir. Eğitim seviyesi yüksek bireylerin daha özgün ve az rastlanan isimleri tercih etme eğiliminde olduğu, bazı sosyolojik araştırmalarda ortaya konmuştur. (Lieberson, 2000) Bu tercih, ismi bir ayırt edici statü göstergesi olarak konumlandırır.

İsimler, bireysel bir etiket olmanın ötesinde, kültürel, toplumsal ve tarihsel anlamlar taşıyan simgelerdir. Her isim, ait olduğu toplumun değerler sistemine, inançlarına ve hafızasına dair ipuçları barındırır. Dolayısıyla isimlerin incelenmesi, yalnızca dilbilimsel değil, sosyolojik ve kültürel bir çözümleme alanı olarak da büyük önem taşır. Toplumların değişen yapısı, bu isimlerin anlamlarını da yeniden şekillendirmektedir. İsimler, kültürel sürekliliğin ve dönüşümün eş zamanlı taşıyıcılarıdır.

Ad verilen kişinin hayatını olumlu etkileyen bir diğer faktör ise ailenin beklentileridir. Bir çocuğa “Yaşar”, “Dursun”, “Baki” gibi isimlerin verilmesi, ailenin çocuğun uzun ve sağlıklı bir yaşam sürmesini dilediğini simgeler. Özellikle, doğum sırasında çocuğun sağlıklı bir şekilde yaşayıp yaşamayacağına dair endişeler bulunduğu için, bazı aileler bu tür isimlerle ad verme geleneğini sürdürürler. (Boz, 2004) Bunun dışında “Ömer”, “Ali” gibi adlar, sadece tarihsel figürlere ve dini liderlere ait değil, aynı zamanda onların ahlaki değerlerine ve toplumdaki etkilerine olan saygıyı simgeler.

2.2.2. İslamiyet Sonrası İsimlendirme

Türkler, İslamiyet’i kabul ettikten sonra, kişisel isimlendirme geleneğinde büyük bir değişim yaşanmıştır. Önceleri Türkçe ve eski Türk inançlarına dayalı isimler tercih edilirken, İslamiyet’in kabulüyle birlikte Arapça ve Farsça kökenli isimlerin kullanımı artmıştır. İslam kültürünün etkisiyle, çocuklara Allah’ın sıfatlarından veya peygamber isimlerinden ilham alarak isimler verilmiştir. “Muhammed”, “Mehmet”, “Ali”, “Fatma” gibi isimler, İslam dünyasında yaygın olarak kullanılmaktadır. (Çelik, 2017) Aynı zamanda, Türkler, dini liderlerin adlarını çocuklarına vererek, onlara ait olan erdemleri ve değerleri de gelecek nesillere aktarmayı amaçlamışlardır.

Ancak, sadece dini figürlerin isimleri değil, aynı zamanda İslam kültürüne ait olmayan ancak toplumsal bağlamda değer taşıyan isimler de kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin, “Şirin”, “Ferhat”, “Kerem” gibi isimler, Türk halk edebiyatı ve destanlardan alınarak yaygınlaşmıştır. Bu isimler, eski Türk halk hikayelerindeki kahramanların değerlerini simgelemektedir. (Yalçınkaya, 2015)

İslamiyet öncesi dönemde Türkler, adlandırmada büyük ölçüde doğa unsurlarından, hayvan isimlerinden, savaşçılık ve yiğitlik gibi özelliklerden yararlanmışlardır. “Börü” (kurt), “Tarkan”, “Alp”, “Bamsı” gibi isimler, hem bireyin kişisel özelliklerini yansıtan hem de toplumun kolektif değerlerine işaret eden örneklerdir. (İnan, 1976)

8. yüzyıldan itibaren Türk boylarının, özellikle Karahanlılar döneminde İslamiyet’i kabul etmeleriyle birlikte, kültürel yapıda belirgin bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönüşüm, yalnızca dini inançları değil, gündelik yaşamın birçok yönünü, dolayısıyla da isimlendirme biçimlerini de-

rinden etkilemiştir. Artık çocuklara verilen isimlerde İslam peygamberlerinin, sahabelerin ve dini öncülerin isimleri ön plana çıkmıştır. Örneğin “Muhammed”, “Ali”, “Hasan”, “Hüseyin”, “Fatma”, “Zeynep” gibi isimler yaygınlaşmıştır. (Yıldırım, 2010)

İslamiyet’in bu etkisi, sadece isimlerin biçimsel olarak Arapça kökenli olmasında değil, aynı zamanda taşıdığı manevi ve dini değerlerde de kendini göstermektedir. İsim verme artık yalnızca bir kimlik kazandırma işlemi değil, aynı zamanda bir dua, bir temenni ya da dini bir bağlılık göstergesi haline gelmiştir. (Türkmen, 2011)

İslam kültür dairesine dahil olan Türk toplumlarında, Arapça kökenli dini isimlerin yanı sıra Farsça estetik ve edebi bir zenginlik de isimlendirme geleneğine katkı sağlamıştır. Özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Arapça ve Farsça’nın yüksek statüdeki ilim ve edebiyat dili olarak kullanılması, bu dillerdeki isimlerin prestij kazanmasına neden olmuştur. (Kafesoğlu, 1992)

Bu çok dilli etkileşim, Türkçenin öz yapısında bazı değişimlere yol açsa da, zamanla bu isimler Türkçeleşerek halk arasında benimsenmiştir. Bu bağlamda Türkçe, İslami isimleri yerelleştiren ve onları kendi kültürel dokusu içinde yeniden anlamlandıran bir dilsel esnekliğe sahip olmuştur. (Demir, 2015)

İslamiyet sonrası Türk isimleri, genellikle dini bir anlam ya da gönderme içermektedir. “Abdullah” (Allah’ın kulu), “Rahime” (merhametli), “Mehmet” (Muhammed isminin Türkçeleşmiş şekli) gibi isimler, hem bireysel bir anlam taşımakta hem de Tanrı’ya yakınlık kurma işlevi görmektedir. Bu isimler aracılığıyla çocuğun kaderi üzerinde olumlu etkiler bırakılacağına inanılır. Bu, İslam öncesinden kalan (kötülükleri uzaklaştırıcı) bir gelenekle İslami inancın iç içe geçtiğini gösterir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde isimler yalnızca bireyin dini ve kültürel kimliğini değil, aynı zamanda toplumsal statüsünü de yansıtmaya başlamıştır. Özellikle saray çevresinde veya medrese eğitimi almış kişilerde Arapça-Farsça bileşik isimler daha yaygınken, taşrada yaşayan halk arasında daha sade isimler tercih edilmiştir. Örneğin “Abdurrahman Efendi”, “Mehmed Said Paşa” gibi unvanlı ve çoğul yapıları isimler, bireyin hem dini hem de idari kimliğini ortaya koyar. (Koç, 2006)

Her ne kadar Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte Türkçeleştirme politikaları sonucunda öz Türkçe isimlere yönelim olsa da, İslamiyet sonrası yerleşen isim verme alışkanlıkları tamamen ortadan kalkmamıştır. Dini isimler hâlâ yaygınlığını korumakta ancak bunlara ek olarak tarihî Türk kahramanlarının isimleri, doğa ve kavram temelli isimler de önem kazanmaya başlamıştır. (Aktuğ Kolay, 2008)

Türklerde İslamiyet sonrası isimlendirme geleneği, yalnızca bir din değişiminin sonucu değil; aynı zamanda bu dinin kültürel, dilsel ve sosyolojik katmanlarla kaynaşarak toplumun bütününe etki ettiği çok yönlü bir dönüşümün göstergesidir. İsimler, bu dönüşümün hem bireysel düzeydeki yansıması hem de kolektif kimliğin taşıyıcısıdır. Arapça ve Farsça kökenli dini ve estetik isimlerin benimsenmesi, Türk kimliğinin İslam çerçevesinde yeniden yapılandırıldığını ortaya koyar.

2.2.3. Geleneksel İsimlendirme Yöntemlerinin Evrimi

Türkler arasında zamanla evrilen ad koyma gelenekleri, dini ve kültürel değişimlerle paralel olarak farklı yöntemlerle devam etmiştir. Eski Türklerde ad koyma gelenekleri, bir çocuğun kahramanlık, yiğitlik veya sağlıklı bir yaşam gibi farklı arzuları simgeleyen isimler üzerinde yoğunlaşırken, günümüz Türk toplumunda bu gelenekler daha çok kişisel tercihler, sosyal bağlamlar ve bazen de popüler kültürle şekillenmektedir. (İbrahimov, 2017)

Tarihteki köklü geleneklerden biri de Ebcet hesabıdır. Ebcet hesabı, Arap harflerinin sayısal değerlerine dayalı bir yöntemdir. Bu geleneksel yöntemle, anne ve babanın adlarının sayısal değerleri hesaplanarak, ortaya çıkan yeni bir isim çocuklarına verilirdi. Bu yöntem, çoğu zaman çocuğun geleceğiyle ilgili inançlar doğrultusunda uygulanmış ve adın, çocuğun kaderini belirleyeceği düşünülmüştür. (Metin, 2004) Geleneksel isimlendirme, bir toplumun tarihi boyunca yerleşik hâle gelmiş, belirli kurallar ve sembolik anlamlarla şekillenmiş ad verme biçimlerini ifade eder. Bu tür isimlendirme pratikleri genellikle dinsel inançlar, toplumsal değerler, doğa olayları, mitolojik unsurlar ve tarihi şahsiyetler gibi çok katmanlı kaynaklardan beslenir. (Eröz, 1991) Geleneksel adlandırma, sözlü kültürün güçlü olduğu dönemlerde bireylerin değil, nesillerin kimliğini belirleyen bir unsur olarak öne çıkmıştır.

İlk dönem topluluklarında, özellikle göçebe Türk toplumlarında isimlendirme doğrudan doğayla ilişkilendirilmiştir. Bu dönemde verilen isimler genellikle çocuğun doğum anına dair bir olayı, doğal bir gözlemi ya da toplumun kutsal saydığı hayvanları yansıtır. “Yıldız”, “Dağ”, “Börü” (kurt), “Aslan”, “Kartal” gibi isimler, doğanın gücünü ve kutsallığını taşıyan temsillerdir. (İnan, 1976)

Geleneksel toplumlarda isimlendirme aynı zamanda soy bağının, ailevi hürmetin ve toplumsal aidiyetin bir göstergesidir. Çocuklara, özellikle baba, dede ya da büyüklerin isimlerinin verilmesi hem geçmişle bağ kurmayı hem de onların hatırasını yaşatmayı amaçlar. Bu uygulama, bireyin yalnızca kendine değil, bir soy zincirine ait olduğunu simgeler. (Koç, 2006) Bu durum, geleneksel toplumların yapısıyla da örtüşmektedir.

Toplumların din değiştirmesi ya da dini yapılarla daha yakın ilişkiler kurması, isimlendirme alışkanlıklarını kökten etkileyen bir süreçtir. Örneğin Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte, dini içerikli Arapça ve Farsça isimler yaygınlaşmıştır. Kur'an'da geçen peygamber isimleri ve sahabe adları, isim verme pratiklerinin başlıca kaynağı hâline gelmiştir (Yıldırım, 2010). Bu isimler, sadece bir dini aidiyet göstergesi değil, aynı zamanda bir manevi koruyucu anlamı da taşır. "Muhammed", "Ali", "Fatma", "Aişe" gibi isimler bu dönemin simgesel adlarıdır. Geleneksel mitolojik isimler yerini dini figürlere bırakmış, isimlendirme anlam boyutunda evrilmiştir. (Türkmen, 2011) Geleneksel toplumlarda isim verme, bireyin kimlik kazanmasının yanı sıra toplumla bütünleşmesini sağlayan ritüelistik bir işlev görür. Türk kültüründe "ad koyma" törenleri doğumun ardından belli bir sürede yapılır ve genellikle aile büyüklerinden biri, özellikle de dini bilgiye sahip bir figür tarafından gerçekleştirilir. Bu törensel süreç, ismin manevi ve toplumsal önemini perçinler. Bazı Anadolu bölgelerinde hâlâ sürdürülen bu gelenek, adın bir tür dua ve temenni olarak verildiğini gösterir. (Başgöz, 1998)

19. yüzyıldan itibaren Batı etkisindeki modernleşme süreciyle birlikte isimlendirme pratiklerinde farklılaşma gözlemlenmiştir. Artık geleneksel dini ve doğa temelli isimlerin yanı sıra estetik, özgünlük ve bireysellik arayışı öne çıkmıştır. Bu durum, bireyin toplumsal rollerden bağımsız bir kimlik kazanma çabasının göstergesidir. "Deniz", "Çağla", "Duru", "Ege" gibi isimler hem cinsiyetten bağımsız kullanımları hem de modern tınılarıyla öne çıkar. Bununla birlikte bazı aileler hem dini hem modern nitelikleri bir arada taşıyan bileşik isimleri tercih etmektedir: "Elif Su", "Miraç Eren" gibi. (Aktuğ Kolay, 2008)

Günümüz Türkiye'sinde geleneksel isimlendirme yöntemleri tümüyle ortadan kalkmış değildir; aksine yeni sosyokültürel bağlamlar içinde yeniden anlamlandırılmaktadır. Tarihi ve kültürel değer taşıyan isimler, bir tür nostalji ya da kimlik vurgusu olarak modern toplumda yeniden görünür hâle gelmektedir. "Alparslan", "Bilge", "Kürşat", "Aybike" gibi isimler, tarihi mirasla kurulan bağın simgesi olarak tercih edilmektedir. Bu durum, geleneksel ile modernin, dini ile sekülerin bir aradalığını yansıtan hibrit bir isimlendirme pratiğinin doğduğunu göstermektedir. (Demir, 2015)

Geleneksel isimlendirme yöntemlerinin evrimi, toplumların kültürel, dini ve sosyal dönüşümlerine paralel olarak şekillenmiştir. Doğayla iç içe göçebe toplumlarda mitolojik ve doğal unsurlarla başlayan isimlendirme süreci, zamanla dinin etkisiyle daha manevi ve sembolik bir boyut kazanmıştır. Modernleşme süreciyle birlikte bireysel estetik tercihlerin ve kimlik arayışlarının belirleyici olması ise geleneksel isimlendirme kalıplarının esnekliğini ve sürekliliğini gözler önüne sermektedir. Bugün, geleneksel isimler yeniden güncellenmiş anlamlarıyla yaşamaya devam etmekte; bu da isimlerin sadece bireysel değil, kültürel hafızanın da bir yansıması olduğunu göstermektedir.

3. SAFRANBOLU'DA AD KOYMA GELENEĞİ

Safranbolu, geleneksel Türk yaşamının izlerini taşıyan ve günümüze kadar ulaşan kültürel zenginlikleriyle dikkat çeken bir ilçe olarak, ad koyma geleneğiyle de önemli bir yer tutmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun izlerini süren bu ilçe, kültürel bağlamda derin bir geçmişe sahiptir ve ad koyma geleneği, burada yalnızca bir isim verme işlemi değil, aynı zamanda toplumsal ve dini inançların bir yansımasıdır. Ad koyma, bir çocuğun yaşamının ilk ve önemli adımlarından biri olarak kabul edilmekte, ailenin ve çevrenin kültürel, dini ve toplumsal yapılarını etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Safranbolu, kültürel dokusunu günümüze kadar korumayı başarmış Anadolu yerleşim yerlerinden biridir. Geleneksel yaşam biçiminin halen gözlemlenebildiği bu kentte, geçiş dönemlerine ait ritüeller tarihsel ve toplumsal hafızanın güçlü birer temsilcisi olarak varlığını sürdürmektedir. Doğum, bu ritüellerin en temel aşamalarından biri olup, yeni doğan çocuğa verilen isim, sadece bireysel bir kimlik kazanımı değil; aynı zamanda toplumla kurulan ilk sembolik bağdır. Safranbolu'da isim koyma geleneği, geçmişle bugün arasında bir kültürel süreklilik taşıdığı kadar, toplumsal değerlerin ve dini inanışların da bir yansımasıdır.

Yeni doğan bir çocuğa isim verilmesi, genellikle doğumu takip eden ilk hafta içinde gerçekleştirilir. Bu süre zarfında aile, çocuğa verilecek ismin anlamı üzerinde titizlikle düşünür. İsim seçiminde dini referanslar, aile büyüklerinin isimleri, yaşanan dönemin ruhu ve kimi zaman da bireysel temenniler belirleyici rol oynar. Bu bağlamda isim, yalnızca bir çağrı aracı değil; aynı zamanda dua, umut ve aidiyetin simgesidir. Yerel halk arasında yaygın olarak kullanılan "İsmiyle büyüsün, ismiyle yaşasın" ifadesi, bu anlayışın dildeki yansıması olarak değerlendirilebilir. Zira isim, bireyin karakterine yön vereceği düşünülen bir işaret taşıyıcısı olarak görülür.

İsim verme sırasında uygulanan ritüeller arasında en dikkat çekici olanı, çocuğun kulağına ezan okunmasıdır. Bu dini uygulama, sadece İslami bir gelenek olarak değil, aynı zamanda çocuğun manevi kimliğinin inşa sürecinin başlangıcı olarak kabul edilir. Ezan, sağ kulağa okunur. Bu esnada çocuğun adı da sesli şekilde ifade edilir. Bu uygulama, bireyin toplumsal ve dini yapıya sembolik bir girişidir. Ailenin büyüklerinden biri ya da mahallede saygı gören bir din görevlisi tarafından gerçekleştirilen bu tören, aynı zamanda toplumsal bir onaylama ve kutsama işlevi de görür. Törende yapılan dualar, çocuğun sağlıklı, ahlaklı ve hayırlı bir birey olması yönündeki dilekleri içerir.

Safranbolu’da isim koyma sürecinde sıklıkla karşılaşılan durum, aile büyüklerinin isimlerinin yeni doğan çocuklara verilmesidir. Bu uygulama, ölmüş ya da hayatta olan büyüklerin hatırasını yaşatmak, onların manevi mirasını kuşaklar arasında sürdürmek amacı taşır. Bu bağlamda isim, biyolojik akrabalığın ötesinde bir kültürel devamlılık aracına dönüşür. Çocuk, taşıdığı isimle bir soy zincirine bağlanır; geçmişle olan ilişkisi sadece kan yoluyla değil, ad yoluyla da kurulur. Bu durum, aynı zamanda yaşlı bireylere gösterilen saygının ve toplumsal hafızanın bir dışavurumu olarak değerlendirilir.

Günümüzde ise geleneksel isim verme pratikleri, modern yaşamın etkisiyle belirli dönüşümler geçirmektedir. Özellikle eğitilmiş kesimlerde, isim seçimi sırasında estetik ses yapısına ve çağrışım değerine daha fazla önem verildiği gözlemlenmektedir. Yine de dini ve kültürel kökeni olan isimlerin tercih edildiği, geleneğin tümüyle terk edilmediği söylenebilir. Bununla birlikte, doğumun gerçekleştiği özel gün ya da dini zaman dilimi de isim seçiminde etkili olabilmektedir. Örneğin bayram, kandil ya da mübarek gecelerde doğan çocuklara bu günleri çağrıştıran isimlerin verilmesi hem dini duyarlılığın hem de o anın hatırasının isim aracılığıyla yaşatıldığını gösterir.

Safranbolu’da isim koyma geleneği, sadece bireye bir kimlik kazandırmakla sınırlı olmayan; aksine, toplumsal yapı, dini inanç, aile ilişkileri ve kültürel süreklilikle doğrudan ilişkili çok katmanlı bir pratik olarak değerlendirilmelidir. Bu gelenek, zamanın etkisiyle biçim değiştiriyor olsa da, özünde taşıdığı değerler itibarıyla toplumsal belleğin yaşatılmasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. İsim koyma geleneği, yalnızca bireysel ya da ailevi tercihlerle şekillenmekle kalmaz; aynı zamanda toplumsal hafıza, dini ritüeller ve sözlü kültürün taşıyıcısı olarak da işlev görür. Bu bakış açısı, Safranbolu’daki isim koyma geleneğinde açık biçimde gözlemlenmektedir. Özellikle çocuğa verilen ismin, onun kaderini, ahlaki yönelimini ve toplumsal statüsünü şekillendireceği inancı, isim seçimini sadece estetik ya da sembolik bir tercih olmaktan çıkararak neredeyse kaderle eşdeğer bir karar haline getirir.

Safranbolu’da halk arasında yaygın olarak kullanılan “İsim kaderdir” anlayışı, bu bağlamda anlam kazanır. Bu düşünce, özellikle dini referanslarla desteklenir; Kur’an- ı Kerim’de geçen peygamber isimlerinin ya da erdemli kişilikleri simgeleyen adların tercih edilmesi, çocuğun da bu değerlerle özdeşleşeceği inancını barındırır. Bu durum, Yılmaz’ın (2010: 214) belirttiği gibi, “isim koyma töreninin hem dini hem de sosyal bir yön taşıdığı” anlayışını desteklemektedir. Böylece isim verme, sadece bir sözlü işlem değil hem bireysel hem toplumsal düzeyde işleyen simgesel bir geçiş ritüeli olarak işlev görür.

Bununla birlikte, Safranbolu'daki isim verme geleneğinde bireysel tercihlerin her zaman belirleyici olmadığı da gözlemlenir. Aile içinde özellikle yaşlı bireylerin sözü geçerlidir ve çoğu zaman ismi belirleme hakkı onlara aittir. Bu durum hem ataerkil yapının bir yansıması hem de yaşlılara duyulan saygının bir göstergesi olarak okunabilir. İsim verme geleneği aracılığıyla toplumsal hiyerarşinin yeniden üretilir.(Karakaya,2008:176) Gerçekten de, dedelerin ya da büyükannelerin isimlerinin torunlara verilmesi hem saygı hem de süreklilik kavramlarını merkeze alan bir sosyal örgütlenmeyi ortaya koyar.

İsim seçimi esnasında dikkat edilen bir diğer unsur da ismin kolay söylenebilir, ahenkli ve olumlu çağrışımlara sahip olmasıdır. Halk arasında “Çocuğun ismi, onun alın yazısı gibidir; dili sürçmesin, kulağa kötü gelmesin” şeklinde ifade edilen bu anlayış hem dilsel hem de psikolojik düzeyde çocuğun gelecekteki toplumsal ilişkilerini kolaylaştırmayı hedefler. Bu anlayışla, zor telaffuz edilen, olumsuz anlamlar çağrıştıran ya da gülünç bulunan isimlerden kaçınılır. Bunun yerine, geleneksel ama zarif, çoğu zaman da Kur'anî ya da Osmanlı-Türk kültüründen gelen isimler tercih edilir. Böylece isim hem bireyin kimliğini şekillendiren hem de toplumdaki algısını belirleyen bir unsur olarak ele alınır.

Safranbolu'da gözlemlenen bir başka uygulama da, çocuğun doğumuyla aynı zamana denk gelen toplumsal ya da dini olayların isme yansıtılmasıdır. Örneğin Kadir Gecesi'nde doğan bir kıza “Kadriye”(K19) adının verilmesi, ya da Kurban Bayramı'na denk gelen bir erkek çocuğa “Bayram”(K11) isminin verilmesi bu duruma örnektir. Bu tip adlandırmalar, doğumun gerçekleştiği zamanla birlikte isme de bir hafıza yükler. Böylece isim, yalnızca bireysel değil, toplumsal bir hatıranın da taşıyıcısı olur.

Safranbolu'da isim koyma geleneğinin yalnızca geçmişin bir yansıması değil, aynı zamanda bugünü şekillendiren dinamik bir süreç olduğu görülmektedir. Geleneğin devamı niteliğinde olan isim verme pratikleri, zamanla biçimsel dönüşümler geçirse de, taşıdığı temel işlevleri ve anlamları korumaya devam etmektedir. Gerek dini ritüeller, gerek toplumsal değerler, gerekse bireysel temenniler, bu sürecin farklı katmanlarını oluşturmaktadır. Sonuç olarak, isim koyma geleneği, Safranbolu özelinde hem bireyin hem de toplumun kimliğini biçimlendiren, çok katmanlı ve anlam yüklü bir kültürel pratik olarak varlığını sürdürmektedir.

Safranbolu'da ad koyma uygulamaları, geleneklerin ve ailenin kültürel dinamiklerine derinlemesine bir bakış sunmaktadır. Aile ilişkileri, ad koyma sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır; zira isimler çoğunlukla aile büyüklerinden, akrabalarından ve geçmişten gelen hikâyelerden ilham alır. Yeni doğan bir bebeğe isim verilirken, ebeveynler genellikle aile tarihini, geçmişte yaşamış olan akrabaların isimlerini ve bu kişilerin

taşıdığı anlamları göz önünde bulundurur. Bu bağlamda, yalnızca bireysel tercihler değil, aynı zamanda geniş aile dinamikleri de etkili olmaktadır. Örneğin, büyük ebeveynlerin isimleri, kültürel ve ahlaki değerlerin aktarımında bir araç olarak yukarıdan aşağıya doğru bir geçmiş tasarımı oluşturmaktadır. Ayrıca, ailenin sosyal ve ekonomik durumu da isim seçiminde etkili olabilir; ekonomik kaygılar doğrultusunda belirli isimlerin daha yaygın olması sosyo- kültürel bir fenomen olarak ortaya çıkmaktadır. (Yılmaz, 2018; Kara, 2019; Demir, 2020; Öztürk, 2017)

Kültürel etkiler, Safranbolu'da ad koyma geleneğini zenginleştirir ve çeşitlendirir. Bölgenin zengin kültürel mirası, farklı toplum kesimlerinin isimlendirme pratiklerine katkıda bulunmuştur. Yöredeki gelenekler ve İslam kültürü, ad koyma uygulamalarında belirgin bir etkiye sahiptir. Örneğin, dini isimler başta olmak üzere, ahlaki ve erdemli hayata atıfta bulunan isimler sıkça tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra, geleneksel isimlerin seçimi sırasında yerel dilin kullanımı da gözlemlenmektedir; bu durum yöresel kimliğin ve aidiyet duygusunun güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Safranbolu'da ad koyma, yalnızca bireysel bir eylem olmayıp, aynı zamanda geleneklerin yaşatılması ve toplumsal kimliğin sürdürülmesi açısından kritik bir süreç olarak varlığını devam ettirmektedir. İsimler sadece birer tanımlayıcı değil, aynı zamanda hikayeler ve kültürel mirasın taşıyıcısı olmalarıyla bu geleneğin derinliğini artırmaktadır. Böylelikle, Safranbolu'daki ad koyma uygulamaları, aile bağlarını ve toplumun kültürel yapısını bütünleştirici bir işlev üstlenmektedir. (Yılmaz, 2018; Demir, 2020; Kara, 2019; Öztürk, 2017)

Kültürel etkiler, Safranbolu'daki ad koyma geleneğinin dinamik yapısında önemli bir yer tutmaktadır. Bu süreç sadece bireysel kimlik yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda geniş bir toplumsal bilinç ve kültürel aktarım ile doğrudan ilişkilidir. Toplumun kültürel kodları, tarihsel birikimleri ve inançları, ad koyma uygulamalarında açıkça görülmektedir. Örneğin, adın taşıdığı anlam ve işlev, toplumun değer yargılarının ve sosyal normlarının bir yansımasıdır. Bazı isimler belirli tarihi figürleri ya da önemli şahsiyetleri onurlandırırken, bazıları dini referanslar ya da doğal unsurlarla ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle her bir isim, sadece fonetik bir etki yaratmakla kalmayıp, bireyin sosyal kimliği üzerinde kalıcı bir iz bırakmaktadır. (Yılmaz, 2018; Demir, 2020; Kara, 2019; Öztürk, 2017)

Safranbolu'daki ad koyma geleneği, bölgenin sosyal yapısını ve aile dinamiklerini şekillendiren önemli bir unsur olarak da ortaya çıkmaktadır. Aileler, çocuklarına verdikleri isimler aracılığıyla köklerini, geçmişten gelen hikâyelerini ve kültürel bağlarını sürdürme arzusunu ifade etmektedir. Örneğin, çok kuşaklı aile yapısı, dedelerden veya ninelerden gelen isimlerin yeniden kullanılmasıyla pekiştirilmektedir. Bu durum, bireyin aile bağlarını güçlendirirken, toplumsal bütünlük hissini artıran bir

faktör olarak da öne çıkmaktadır. Aynı zamanda bu gelenek, genç nesillere kültürel mirasın aktarılmasında ve tarihsel derinliğin korunmasında önemli bir işlev görmektedir. (Demir, 2020; Yılmaz, 2018; Öztürk, 2017; Kara, 2019)

Ad koyma geleneği, toplumsal ritüellerle iç içe geçmiş bir süreç olarak çeşitli kutlama ve etkinliklere zemin hazırlamaktadır. Doğum törenleri, ad verme seremonileri ve aile buluşmaları gibi organizasyonlar, bu sürecin ayrılmaz parçaları haline gelmiştir. Bu tür ritüeller, topluluğun bir araya gelmesini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda kültürel etkileşimlerin de güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Safranbolu'daki ad koyma geleneği, geçmişle günümüz arasında bir köprü kurmakta, yalnızca bireysel kimlikleri değil toplumsal kültürü de derinlemesine şekillendirmektedir. Bu yüzden, gelenek sadece bir isim verme eylemi olarak değil, daha geniş bir kültürel ve sosyal bağlamın önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir. (Demir, 2020; Kara, 2019; Öztürk, 2017; Yılmaz, 2018)

Ad koyma geleneği, yalnızca bireysel kimliğin oluşturulmasıyla sınırlı kalmayan, aksine sosyal ilişkileri, kültürel değerleri ve kolektif belleği pekiştiren bir ritüel ağına dönüşmektedir. Safranbolu'da ad verme pratikleri incelendiğinde, bu süreçlerin çeşitli törensel etkinliklerle birlikte yürütüldüğü; doğum sonrası ziyaretler, isim verme törenleri, mevlit okutmalar ve hediyelerle süslenen aile buluşmaları gibi organizasyonların toplumsal yapıyı bir arada tutan temel unsurlar hâline geldiği görülmektedir. Bu yönüyle ad koyma geleneği, Saim Sakaoğlu'nun da ifade ettiği gibi, "sadece dilsel bir tercih değil; aynı zamanda bir sosyokültürel davranış örüntüsüdür". (Sakaoğlu, 1999, s. 17)

Sakaoğlu'nun çalışmasında vurguladığı üzere, özellikle Anadolu'nun pek çok bölgesinde olduğu gibi, Safranbolu'da da ad koyma süreci, toplumun genel değer sistemleriyle uyumlu olarak işler. O, bu durumu "geleneksel Türk toplumlarında ad vermenin bir yandan bireyin topluma tanıtılma aracı olurken, öte yandan toplumun kendi kültürel kimliğini yeniden üretme biçimi olarak da işlediği" şeklinde açıklar. (Sakaoğlu, 1999, s. 53) Bu bağlamda, ad koyma geleneği yalnızca yeni doğan birey üzerine yoğunlaşan bir uygulama değil; aynı zamanda geçmişle gelecek arasında sembolik bir aktarım zemini oluşturan bir sosyal miras mekanizmasıdır.

Ad verme törenleri, sadece bir çocuğun ismini duyurmak değil; aynı zamanda topluluk içindeki rollerin, değerlerin ve manevî bağların yeniden hatırlatılması anlamını da taşır. Örneğin, isim verme törenine davet edilen yaşlı bir akrabanın, çocuğa atalarının ismini önermesi ya da tören sırasında Kur'an okunması gibi pratikler, bireysel bir olayın kolektif ve kutsal bir zemine oturtulmasına hizmet eder. Sakaoğlu bu noktada, "isim koyma olayının halk arasında çoğu zaman dua, temenni ve kutsal değerlerle iç içe

yürütüldüğünü” belirtir. (1999, s. 59) Dolayısıyla bu törenler, aynı zamanda manevi bir yön taşıyan sosyo-kültürel pratiklerdir.

Bu etkinliklerin en önemli yönlerinden biri de topluluğun dayanışma ve birliktelik ruhunu pekiştirmesidir. Özellikle dar gelirli ailelerde doğum ve ad koyma vesilesiyle düzenlenen küçük çaplı törenler hem paylaşımı teşvik etmekte hem de aile bireyleri ve komşular arasındaki sosyal bağları güçlendirmektedir. Söz konusu törenlerin tekrarlanabilir, belli formlarda sürdürülebilir yapısı ise kültürel sürekliliğin sağlanmasına hizmet etmektedir. Sakaoğlu, bu türden törenlerin “sözlü kültür ortamında şekillenen, ancak nesiller boyunca sürdürülerek kolektif hafızada yer eden uygulamalar” olduğunu ifade eder. (1999, s. 64)

Safranbolu’daki isim verme geleneği, bu yönüyle sadece bireysel hayatların değil, bir bütün olarak topluluğun kimliğini de biçimlendiren kültürel bir süreçtir.

Geleneksel ile modernin iç içe geçtiği bu bölgede, ad verme törenlerinin şekli zamanla değişse de taşıdığı anlam ve işlev büyük ölçüde sabit kalmıştır. Bu bağlamda, ad koyma sadece bir bireye “isim” vermek değil, aynı zamanda bir kimlik, bir hafıza ve bir aidiyet yüklemektir. Sakaoğlu’nun da belirttiği gibi, “adlar, sadece ses öbeği değil; içinde yaşanmışlıkları, beklentileri, inançları ve bazen de duaları barındıran kültürel göstergelerdir”. (1999, s. 83)

Safranbolu’da ad verme süreci, törenlerle iç içe geçmiş yapısı sayesinde hem bireysel hem de toplumsal düzeyde derin etkiler yaratan bir gelenek olarak varlığını sürdürmektedir. Bu gelenek, yalnızca isimlerin nasıl seçildiğine değil, aynı zamanda bu seçimlerin hangi sosyal, kültürel ve manevi zeminlerde gerçekleştiğine dair kapsamlı bir bakış sunmaktadır. Bu yönüyle ad koyma eylemi hem geçmişin hatırlanmasına hem de geleceğe dair beklentilerin dillendirilmesine olanak tanıyan güçlü bir kültürel aktarımdır.

3.1. Aile Büyüğünün Adının Verilmesi: Geleneksel Bağlar ve Kutsiyet

Safranbolu’da ad koyma geleneği, sadece bir isim verme eylemi olmaktan çok daha fazlasını ifade eder; köklü ailevi bağların ve büyükle- rin saygısının merkezinde yer alan kültürel ve toplumsal bir ritüeldir. Bu geleneğin en önemli özelliklerinden biri, aile büyüklerinin isimlerinin, özellikle ölmüş olan büyükbaba, büyükanne gibi önemli aile fertlerinin isimlerinin, yeni doğan çocuklara verilmesidir. Bu uygulama, Safranbolu’da nesiller boyunca devam eden bir alışkanlık olarak kökleşmiştir ve

yalnızca isimsel bir devamlılık sağlamanın ötesinde, aile içindeki değerlerin, anıların ve kültürel mirasın yaşatılmasına hizmet eder. (Çelik, 2001) Böylece verilen isimler, çocuğun sosyal ve kültürel kimliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynar; çocuk, sahip olduğu isim aracılığıyla aile tarihinin bir parçası olur ve bu sayede kendisini daha geniş bir sosyal bağlam içinde konumlandırır.

Özellikle Safranbolu kültüründe, büyükbaba ya da büyükanne isimlerinin çocuklara verilmesi, sadece bir anma veya hatırlama eylemi değildir; bu isimlerin çocuğa verilmesi, manevi bir güç aktarımı inancıyla da yakından ilişkilidir. Aile büyüklerinin uzun ve sağlıklı bir yaşam sürmesi, iyi şans ve bereket getirmesi gibi olumlu özelliklerinin çocuklara geçeceği düşüncesi, bu geleneğin temel inançlarından biridir. (Çelik, 2001) Bu bağlamda, isimler sadece sözlü bir tanımlayıcı olmaktan çıkar; çocuğun kaderini ve kişisel özelliklerini etkileyen kutsal ve koruyucu semboller haline gelir. Bu inanç, aile bağlarının kuvvetlenmesine ve toplumsal dayanışmanın pekişmesine katkıda bulunur, çünkü isimler aracılığıyla hem geçmiş kuşakların anıları yaşatılır hem de gelecek nesillerin aidiyet duygusu güçlendirilir.

Bunun yanı sıra, Safranbolu'da adın taşıdığı anlamın ve kişiyi temsil etmesinin önemi büyüktür. İsim, sadece çocuk için seçilmiş rastgele bir kelime değil, manevi bir sorumluluk ve yük olarak kabul edilir. Bu bağlamda, verilen ismin çocuğun kişiliğine, hayat yolculuğuna ve sosyal ilişkilerine yön vereceği düşünülür. İsim taşıyan kişi, ailesinin ve toplumun değerlerini yansıtmakla yükümlü tutulur; bu nedenle isim seçimi oldukça titiz ve dikkatli yapılır. İsimlerin anlamları, kökenleri ve çağrıştırdıkları özellikler, aile büyükleri tarafından nesiller boyunca anlatılarak yeni doğan çocuğa aktarılır. (Kara, 2019) Bu uygulama, Safranbolu'da ad koyma sürecinin sadece teknik bir işlem değil, aynı zamanda kültürel ve duygusal bir bağ oluşturma pratiği olduğunu gösterir.

Safranbolu'daki bu ad koyma geleneği, toplumun sosyal dokusunu ve kültürel sürekliliğini koruyan temel taşlardan biridir. Aile büyüklerine duyulan saygı ve bağlılık, çocuklara verilen isimler aracılığıyla somutlaşır ve aile kimliğinin güçlü bir biçimde sürdürülmesini sağlar. Bu durum, toplumsal belleğin canlı tutulmasında, kültürel değerlerin ve inançların kuşaktan kuşağa aktarılmasında merkezi bir rol oynar. Ayrıca, bu geleneğin varlığı, Safranbolu halkının kendi kültürel kimliğine verdiği önemi ve kültürüne bağlılığını da ortaya koymaktadır. (Demir, 2020) Dolayısıyla, Safranbolu'da ad koyma geleneği, sadece bireysel bir eylem olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir dayanışma ve kültürel aktarım mekanizması olarak değerlendirilmelidir.

Bu kapsamda, Safranbolu’da ad koyma pratiği, ailelerin geçmişle bağ kurma, aidiyet duygusunu pekiştirme ve çocuklarına hem manevi hem de kültürel bir miras bırakma amacı taşıyan çok katmanlı bir süreçtir. Bu süreçte isimler, ailenin kolektif hafızasının, tarihinin ve kültürel değerlerinin somutlaşmış biçimi olarak nesiller boyunca yaşatılır. İsimlerin taşıdığı bu derin anlam ve manevi yük, Safranbolu’nun kültürel yapısının korunmasında ve güçlendirilmesinde vazgeçilmez bir unsur olarak ön plana çıkar.(Yılmaz, 2018)

Safranbolu’da isim koyma geleneği içinde aile büyüklerinin —özellikle dede, babaanne, anneanne gibi— bireylerin isimlerinin yeni doğan çocuklara verilmesi, yalnızca bir saygı ya da sevgi göstergesi değil, aynı zamanda güçlü bir kuşaklar arası aidiyet yaratma biçimidir. Bu uygulama, bir yandan geçmişin izlerini geleceğe taşıırken, öte yandan ailenin iç dinamikleri, değerler sistemi ve hafıza anlayışı üzerine de çok şey söyler.

Böylesi bir isim verme pratiğinde, çocuğa sadece bir kimlik atfedilmez; aynı zamanda bir rol, bir anlam, hatta kimi zaman bir kader de yüklenir. Dede ya da nine ismini taşıyan bir çocuk, çoğu zaman o kişinin devamı gibi görülür. Bu, çocuğun varlığına bir “devamlılık” misyonu yükler. Aileler bu şekilde, sevdikleri ya da saygı duydukları kişilerin hem anısını yaşatmakta hem de onların kişilik özelliklerini, değerlerini yeni nesle aktarmayı hedeflemektedir. Yani burada isim, bir hatıra olmanın ötesine geçer; aynı zamanda bir karakter aktarımı, bir kültürel aktarma aracı hâline gelir.

Bu durum aynı zamanda ataerkil ve geniş aile yapılarında yaygın olan soyun ve ismin devamlılığına verilen önemin de açık bir göstergesidir. Dede isminin erkek toruna verilmesiyle, ailedeki “isim zinciri” korunur; bu da topluluk içinde hem onur duyulan bir gelenek hem de kimliksel bir istikrar unsuru olarak görülür. Aynı şekilde, babaanne veya anneanne isminin kız çocuklarına verilmesi, kadınlar arası kuşak bağını sembolize eder. Bu isimler aracılığıyla, yaşamını tamamlamış ya da yaşlanmış bir bireyin hayatı, yeni doğan bir çocukta yeniden “başlamış” gibi kabul edilir.

Bu gelenek, ölüyle diri arasındaki sınırları bulanıklaştıran bir tür kültürel ölümsüzlük anlayışı doğurur. Ölen bir büyük, ismiyle aile içinde yaşamaya devam eder. Adeta “beden gidip ad kalır” düşüncesi somut bir biçimde vücut bulur. Dolayısıyla çocuk, sadece kendisi olarak değil, aynı zamanda geçmişte yaşamış bir başka kişinin temsili olarak da görülür. Bu, çocuk için hem bir onur hem de kimi zaman farkında olmadan yüklenilen bir beklentidir.

Bu isim verme geleneği aynı zamanda ailenin değer yargılarını ve hiyerarşisini de pekiştirir. Aile büyüklerinin isimlerinin yaşatılması, onların aile üzerindeki etkisinin sürdüğünü, sözü geçen, kıymetli figürler

olduklarını gösterir. Bu isimlerle hem bir bağlılık hem de bir sadakat ilanı yapılmış olur. Dolayısıyla, bu uygulama sadece bir saygı göstergesi değil; aynı zamanda toplumsal hafızanın, aile içi otoritenin ve kültürel devamlılığın kodlandığı sembolik bir eylemdir.

Ancak modern dönemle birlikte bu tür isimlendirme pratiklerinin azaldığı gözlemlenmektedir. Artık ebeveynler çocuklarına daha bireysel, daha özgün veya evrensel isimler verme eğilimindedir. Yine de Safranbolu gibi geleneksel yapıların güçlü olduğu yerleşimlerde bu uygulamanın hâlâ karşılık bulması, kültürel sürekliliğin güçlü bir biçimde yaşatıldığını göstermektedir.

Aile büyüklerinin isimlerinin yeni kuşaklara verilmesi, yalnızca bir gelenek değil; aynı zamanda anıların, değerlerin, inançların ve rollerin kuşaktan kuşağa aktarıldığı güçlü bir kültürel araçtır. Bu uygulama, ismin sadece bir ses dizisi değil; bir miras, bir temsil ve bir bağlantı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Safranbolu'da bu geleneğin izini sürmek, sadece isimleri değil, aynı zamanda bir toplumun geçmişle kurduğu duygusal ve kültürel bağları anlamak anlamına gelir.

Mehmet (K21), Hanife (K24), Ali(K23), Hatice(K25), Pakize(K26), Hasan(K28)' gibi geleneksel isimlerin dede ya da nineden alınan adlar olduğu anlaşılmaktadır. Bu isimler nesillerdir anneden babadan çocuğuna bir miras gibi aktarılmaktadır. Geçmiş dönemde ebeveynler aile büyüklerinin isimlerini tek başına çocuklarına verirken son zamanlarda ' Mustafa Çınar(K29), Mehmet Süha(K30), Emine Simay(K32), Ayşe Sena(K31)' gibi aile büyüğü isminin yanına modern görülen bir isim daha verildiği görülmektedir.

Bu çift isimlendirme pratiği, yalnızca biçimsel bir tercih olmaktan öte, kültürel sürekliliğin ve modern bireysel kimlik anlayışının bir arada var olabileceğini göstermektedir. Geleneksel isimlerin aile hafızasında taşıdığı ağırlık, modern çağrışımlarla uyumlu ikinci isimlerle desteklenerek hem geçmişe bağlılık hem de çağdaşlığa açıklık sergilenmektedir.

İki isimli yapı, aile içinde kuşaklararası dengeyi sağlama işlevi de görmektedir. Bir yandan çocuğa verilen ilk isimle büyüklere olan saygı korunmakta, diğer yandan ikinci isimle çocuğun kendi kuşağına uygun bir bireysellik kazanmasına olanak tanınmaktadır.

Ayrıca, Safranbolu özelinde yapılan gözlemler, bu eğilimin yalnızca kent merkezinde değil; kırsal mahallelerde de yayılmaya başladığını göstermektedir. Bu durum, modernleşmenin ve şehirleşmenin etkisinin sadece mekânsal değil, aynı zamanda kültürel alanlara da yayıldığını işaret etmektedir. Safranbolu'da ailelerin hem büyüklerinin adını yaşatmak hem de çocuklarına çağdaş bir ses ve anlam taşıyan isim kazandırmak istemeleri, bu kültürel geçişkenliğin somut bir örneğini oluşturmaktadır.

Nitekim genç ebeveynler arasında yapılan görüşmelerde, çift isim verme tercihinin hem duygusal hem de işlevsel gerekçelere dayandığı ifade edilmiştir. Bu kişilerden bazıları, aile büyüklerinin adını vermeyi “manevi bir sorumluluk” olarak nitelendirirken, modern bir ismi eklemeyi ise “çocuğun kendi kimliğini oluşturmaya alan açmak” şeklinde değerlendirmiştir. Bu türden ifadeler, isim vermenin yalnızca bir gelenek değil, aynı zamanda toplumsal aidiyet, bireysel ifade ve kuşaklar arası dengeyi sağlayan sembolik bir araç olduğunu göstermektedir.

Safranbolu’da isim koyma geleneği geçmişten günümüze süreklilik gösterse de, bu süreklilik sabit bir tekrar değil; kültürel ve toplumsal şartlara göre yeniden biçimlenen dinamik bir yapıdır. Geleneksel isimlerin modern isimlerle birlikte kullanılması, bu geleneğin değişerek yaşadığını ve toplumun kendini hem geçmişe hem de geleceğe taşıyan çok katmanlı bir anlatı içinde var ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

3.2. Dini Figürlerin ve Kutsal İsimlerin Etkisi

Safranbolu’daki ad koyma geleneğinde İslami kültürün etkisi oldukça belirgindir ve bu etki hem bireysel hem de toplumsal boyutlarda güçlü bir şekilde hissedilmektedir. İslamiyet’in bölgeye kabul edilmesiyle birlikte, çocuklara verilen isimler peygamber isimleri, sahabe isimleri ve dini büyüklerin adlarıyla şekillenmiştir. Bu durum, Safranbolu halkının dini inançlarına ve ahlaki değerlerine bağlılığının somut bir göstergesi olarak değerlendirilir. Çocukların isimleri, sadece onları tanımlayan kelimeler olmaktan çıkıp, aynı zamanda onların ahlaki ve dini değerlerini taşıyan kutsal semboller hâline gelmiştir. Safranbolu’da “Ahmet”, “Mehmet”, “Ali”, “Ramazan”, “Muhammed”, “Davut”, “Fatma”, “Şaban” ve “Bayram” gibi İslami figürlere ait isimlerin sıkça tercih edildiği görülmektedir. Bu isimler, çocuklara manevi bir rehberlik sağlamanın yanı sıra, toplumsal ahlakın ve dini değerlerin yeni nesillere aktarılmasına da olanak tanır. (Yalçinkaya, 2015)

Bununla birlikte, Safranbolu’da çocuklara sadece peygamber veya sahabe isimleri değil, aynı zamanda din büyüklerinin, alimlerin ve önemli İslami şahsiyetlerin isimleri de verilir. Bu uygulama, çocukların bu erdemli kişilerden ilham almalarını amaçlar. Verilen isimler, çocuğun kişisel gelişiminde manevi bir yol gösterici olarak görülürken, toplumun da ortak ahlaki değerlerinin yaşatılmasına hizmet eder. Bu nedenle, ad koyma sadece bireysel bir tercih değil, aynı zamanda dini ve kültürel bir sorumluluk olarak kabul . (Yalçinkaya, 2015)

İslam kültüründeki ad verme geleneği, Safranbolu’daki adlandırmalarda da kendisini net biçimde gösterir. Bu geleneğin şekillenmesinde hem

dini referanslar hem de toplumsal değerler etkili olmuştur. Safranbolu'daki isimlerin çoğu, sadece fonetik anlam taşımakla kalmaz; aynı zamanda bireyin toplumsal sorumluluğunu ve dini kimliğini yansıtan kutsal bağlarla donatılmıştır. Örneğin, "Fatma", "Zeynep", "Mustafa" gibi isimler, İslam'ın kutsal figürlerinden esinlenilerek verilmekte ve bu durum isimlerin manevi anlamını güçlendirmektedir. Bu isimler, bireyin dini kimliğini vurgulayan semboller olarak işlev görür ve toplumun inanç sistemi içinde bireyin yerini belirler. (Baraz, 1998)

Türk kültür tarihinde isim verme, yalnızca bireye kimlik kazandıran bir uygulama değil; aynı zamanda toplumun inanç yapısını, değer dünyasını ve sosyokültürel belleğini yansıtan sembolik bir eylem olarak değerlendirilmiştir. Bu anlayış, geleneksel yapısını koruyan yerleşimlerde, çocuklara verilen isimlerin seçiminde de kendini göstermektedir. Çocuğa ad verme sürecinde doğumun gerçekleştiği günün kutsallığı, görülen rüyalar, toplumsal olaylar ya da aile büyüklerine duyulan bağlılık gibi unsurlar önemli rol oynamaktadır (Türktaş, 2019: 36-38). Özellikle göbek adı uygulamasında dini etkiler belirgin olup, peygamber isimlerinin veya dini şahsiyetlere ait adların tercih edilmesi, ad verme geleneğinin kutsal bir bağlama oturtulduğunu göstermektedir (Türktaş, 2019: 38). Bu kültürel yaklaşım Safranbolu'da da geleneksel olarak sürdürülmekte; çocuklara verilen isimlerde dini inançların, ailevi beklentilerin ve yerel deneyimlerin izleri gözlemlenebilmektedir. Dolayısıyla isim verme, bireysel bir tercih olmaktan öte, toplumsal hafızanın bir parçası olarak şekillenmektedir.

Safranbolu'da ad koyma geleneği, İslam kültürünün derin izlerini taşır ve bu izler hem bireysel hem toplumsal düzeyde bir ahlaki rehberlik işlevi görür. İsimler, sadece birer tanımlayıcı olmaktan çıkıp, bireyin inançlarını, değerlerini ve toplumsal sorumluluklarını ifade eden kutsal semboller haline gelir. Bu sayede, Safranbolu halkı, kültürel kimliğini dini mirasla bütünleştirerek, ad koyma geleneğini hem geçmişle bağ kuran hem de geleceğe taşıyan güçlü bir kültürel pratik olarak yaşatmaktadır.

Safranbolu'da yürütülen ad verme pratiklerinin önemli bir boyutunu, dini figürlerin, kutsal kişiliklerin ve mübarek günlerin etkisiyle verilen isimler oluşturmaktadır. Bu isimlendirme biçimi, yalnızca bireysel bir inanç göstergesi olmaktan öte, toplumsal belleğin, dini aidiyetin ve kültürel sürekliliğin somut bir tezahürü olarak değerlendirilmelidir. Yapılan ve derlenen veriler doğrultusunda, isimlerin sıradan birer kimlik etiketi değil; aksine dini inançla şekillenmiş derin anlam ağlarının bir parçası olduğu görülmektedir.

Hz. Muhammed'in isimlerinden türeyen "Mehmet"(K21), "Mustafa"(K29), gibi adların yüksek frekansta tercih edilmesi, hem bireyin peygamberle ilişkilendirilme arzusu hem de bu isimlerin toplumsal hafızada

taşıdığı kutsiyetle doğrudan bağlantılıdır. Bu bağlamda, ad verme eylemi yalnızca bir tercih değil; aynı zamanda çocuğun manevi koruma altına alınma, kutsal bir şahsiyetle özdeşleştirilme ve dini değerlerle donatılma sürecidir. Özellikle bu isimlerin erkek çocuklarda yaygın biçimde kullanılması, ataerkil yapının kutsal figürleri örnek alma eğilimini desteklemektedir.

Bununla birlikte, “Ali”(K22), “Hasan”(K28), “Fatma”(K52), “Ayşe”(K18) gibi isimlerin tercihinde de benzer bir yapı gözlemlenmektedir. Bu isimlerin taşıdığı dini ve tarihsel arka plan, sadece bir saygı göstergesi değil; aynı zamanda bir aidiyet ve temsiliyet biçimidir. Ailelerin bu figürler aracılığıyla çocuklarına bir “rol model” sunma eğiliminde oldukları ve bu yolla hem bireysel hem de toplumsal düzlemde ahlaki bir yönlendirme gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Bu tür isimlendirmeler, bireyin yaşamına daha ilk andan itibaren dini referanslar üzerinden yön verilmesini sağlamaktadır.

Dini gün ve gecelerin etkisiyle ortaya çıkan “Ramazan”(K16), “Kadriye”(K19), “Davut”(K20), gibi isimler ise, ad verme eyleminin zamanla kurduğu ilişkisel boyutu yansıtır. Bu tür isimler, doğumun gerçekleştiği zamana atıfta bulunmakla birlikte, aynı zamanda o zamanın kutsallığını çocuğun kimliğine entegre etme çabası olarak okunmalıdır. Böylece, çocuk doğduğu tarih üzerinden bir kutsallık halkası içerisine yerleştirilmekte ve bu tarih, çocuğun kimliğine kalıcı bir damga olarak işlenmektedir.

Bu adlandırma pratiklerinin, aynı zamanda halk inançları ve dini tasavvurlarla iç içe geçmiş olduğu da dikkate değerdir. Çocuğa dini içerikli bir ad verilmesi, çoğu zaman onu “nazardan koruma”, “uğur getirme” ya da “kutsal bir anlam yükleme” gibi işlevler üstlenir. Dolayısıyla isim, sadece ses düzeyinde değil; anlam düzeyinde de bir inanç hâline gelir. Bu bağlamda, ad verme eylemi bir tür dini performans olarak da değerlendirilebilir; zira birey, bu isim aracılığıyla hem Tanrı’ya şükranını sunmakta hem de çocuğun hayatını dini bir çerçevede şekillendirme arzusunu ortaya koymaktadır.

Özellikle geleneksel yapının güçlü olduğu Safranbolu gibi yerleşim birimlerinde bu tür adlandırma biçimlerinin hâlâ geçerliliğini koruyor olması, dini inancın kültürel pratikler üzerindeki belirleyici rolünün sürdüğüne işaret eder. Modernleşmeyle birlikte kimi isimlerin yerini daha evrensel veya modern tercihlere bırakması söz konusu olsa da, dini figürlerin etkisiyle verilen adlar, toplumsal kimliğin inşasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir.

Safranbolu’daki isim verme geleneklerinde dini figürlerin ve kutsal zamanların etkisiyle belirlenen adlar, yalnızca bireyin kimlik inşası sürecine değil; aynı zamanda toplumsal belleğin ve kültürel sürekliliğin

canlı tutulmasına da katkı sağlamaktadır. Bu isimler aracılığıyla bir yandan geçmiş kuşaklarla bağ kurulurken, diğer yandan dini değerlerin ve manevi referansların yeni kuşaklara aktarılması sağlanmaktadır. Böylece ad verme, bireysel bir karar olmaktan çıkarak, derinlikli bir kültürel ve inançsal pratik hâlini almaktadır.

Ramazan ayında doğan çocuğa 'Ramazan'(K9) adının, şaban ayında doğan çocuğa 'Şaban'(K12) adının, Kadir gecesini doğan kız çocuğa 'Kadriye'(K19) adının, bayramda doğan çocuğa 'Bayram'(K11) adının verilmesi 'Bebek ismiyle geldi.' anlayışıyla verildiği görülmektedir.

Bu tür adlandırmalarda, çocuğun doğduğu zaman dilimiyle verilen isim arasında kurulan doğrudan ilişki, yalnızca takvime dayalı bir pratik değil; aynı zamanda toplumun zaman algısının ve dini-mistik anlayışlarının da bir yansımasıdır. "Bebek ismiyle geldi" şeklindeki halk deyişi, bu anlayışın halk belleğindeki ifadesidir. Bu inanç yapısına göre, çocuğun doğum anı, ona verilecek ismin önceden yazgısal olarak belirlendiğini düşündürür. Bu bağlamda, Ramazan, Şaban gibi ay adları ya da Kadir Gecesi, bayram gibi dini günler; yalnızca takvimsel belirteçler değil, aynı zamanda sembolik değer taşıyan toplumsal hafıza noktalarıdır.

Safranbolu'da gözlemlenen bu uygulama, çocuğun doğumunu bir "kutlu rastlantı" olarak anlamlandırmakta ve bu anlamı isimle kalıcı hale getirmektedir. Çocuk, sıradan bir zamanda değil, toplum için kutsal ya da anlamlı addedilen bir anda dünyaya gelmiştir ve bu, ona farklı bir kimlik boyutu kazandırır. Dolayısıyla verilen isim, yalnızca bireysel bir tanımlama işlevi görmez; aynı zamanda o bireyin doğumunun kutsiyetini toplumsal bellekte kayıt altına alır.

Böylesi adlandırmaların sıkça rastlandığı bir başka örnek, hicri takvim aylarının isimlerinden alınan adlardır. Örneğin "Recep"(K10), "Ramazan"(K16) gibi adlar, doğulan ayın kutsiyetine işaret ederken aynı zamanda dini aidiyetin de bir göstergesidir. Özellikle Anadolu toplumlarında bu tür isimler hem dini inancın bir tezahürü hem de kolektif zaman anlayışının bireysel kimlikte somutlaşmış hâli olarak işlev görmektedir. (Demir, 2015: 89) Dolayısıyla bu isimler hem inanç hem de aidiyet düzleminde çok katmanlı anlamlar taşır.

Öte yandan, bu tür isimlerin kullanımı sadece dini referanslarla sınırlı değildir. Aynı zamanda hafızayı diri tutan bir işlev de görürler. Bir çocuk "Bayram"(K11) adını taşıyorsa, o isim aile fertleri tarafından her telaffuz edildiğinde doğduğu günün neşesi ve hatırası da zihinde yeniden canlanır. Böylece isim, bireyin yalnızca kimliğini değil; onunla birlikte gelen anıların ve duyguların da taşıyıcısı hâline gelir.

Bu bağlamda, zamanla ilişkili isim verme pratikleri, Safranbolu'daki adlandırma geleneklerinin yalnızca geçmişten gelen bir alışkanlık olmadığını, aynı zamanda dinî duyarlılık, kolektif hafıza ve kültürel süreklilik gibi çok katmanlı bir yapının ürünü olduğunu göstermektedir. Bu gelenek, kültürel süreklilik içerisinde bireysel kimlikleri anlamlandırmanın önemli bir aracıdır ve toplumun zamanla kurduğu ilişkiyi bireyin adı üzerinden kayıt altına alır.

3.3. Doğa, Hayvanlar ve Farklı İnanışların Etkisiyle Verilen Adlar

Ad koyma geleneği, yalnızca dini ve ailevi faktörlerin etkisiyle şekillenmekle kalmayıp, aynı zamanda doğa, hayvanlar ve doğa olaylarının da bu geleneği önemli ölçüde etkileyen unsurlar arasında yer aldığı gözlemlenmektedir. Bölge halkı için, çocuğun doğduğu günün ve saatin ad koyma sürecindeki etkisi büyüktür ve bu faktörler isimlendirme kararlarında belirleyici rol oynar. Özellikle Safranbolu'da, doğumun gerçekleştiği mevsim ya da saat, çocuğa verilecek ismin seçiminde önemli bir ölçüt olarak kabul edilir. Örneğin, kış mevsiminde doğan çocuklara “Bahar” gibi doğayla ilişkilendirilen isimlerin verilmesi geleneksel bir uygulama olup, yaz mevsiminde doğan çocuklara ise “Gündüz” ya da “Şafak” gibi isimlerin verilmesi yaygın bir uygulamadır.

Bu tercih, çocuğun doğa ile uyumlu bir bağ kurması ve yaşamsal enerjisinin doğal çevrenin özellikleriyle simgelenmesi amacıyla yapılmaktadır (Boz, 2004). Doğa olayları ve mevsimlerin isimlendirme üzerindeki bu etkisi, sadece sembolik bir anlam taşımanın ötesinde, çocukların kendilerini içinde buldukları doğal dünyanın bir parçası olarak algılamalarına katkıda bulunmaktadır.

Safranbolu'daki ad koyma geleneğinde hayvan figürlerinin de önemli bir yeri vardır. “Aslan”, “Kaplan”, “Çakır” gibi hayvan isimleri, bölgede güç, cesaret ve direncin sembolü olarak kabul edilir. Bu tür isimlerin çocuklara verilmesi, onların güçlü, cesur ve sağlıklı bireyler olmaları için bir temenni ve manevi destek işlevi görür. Hayvan isimlerinin ad koyma pratiğindeki bu yeri, Safranbolu halkının eski inanç sistemlerini ve manevi dünyasını da yansıtmaktadır. Türk kültüründe, özellikle Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan geniş coğrafyada, hayvanların kutsal kabul edilmesi ve çocuklara bu hayvan isimlerinin verilmesi, bir tür manevi koruma sağlama amacı taşımaktadır. Bu anlayış, çocukların kötü ruhlardan korunması ve yaşamları boyunca güçlü kalmaları için yapılan geleneksel bir uygulama olarak sürdürülmektedir. (Kibar, 2004) Dolayısıyla, Safranbolu'da ad koyma geleneği, doğa ve hayvan sembollerinin manevi anlamlarıyla

zenginleşmiş ve çocuğun hem toplumsal hem de doğal çevreyle uyumlu bir kimlik kazanmasına hizmet eden çok katmanlı bir kültürel yapı olarak ortaya çıkmaktadır.

Safranbolu'da gözlemlenen ad verme pratikleri arasında doğadan, takvimsel olaylardan, hayvan figürlerinden ve yerel inanç sistemlerinden esinlenilerek verilen isimlerin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu tür isimlendirmeler, bireyin doğayla ve yaşadığı coğrafyayla kurduğu ilişkinin kültürel düzlemde nasıl biçimlendiğini gösteren güçlü göstergelerdir. Doğaya atıfla verilen isimler, yalnızca estetik veya duygusal tercihler değil; aynı zamanda belirli bir zamansallığı, aidiyeti ve anlamı çocuğun kimliğine sabitleme girişimidir.

Özellikle doğum ayına bağlı olarak verilen isimler —örneğin “Eylül”(K7), “Nisan”(K8)— yalnızca doğum zamanını işaretlemekle kalmaz; aynı zamanda bu ayların çağrıştırdığı doğa hâllerinin, atmosferin ve ruh hâlinin çocuğun kimliğinde yaşatılması arzusunu da barındırır. Bu durum, birey ile doğum anı arasındaki bağın kalıcı hâle getirilme çabası olarak okunabilir. Örneğin “Eylül” ismi, yalnızca bir takvim ayına değil, aynı zamanda hüznün, olgunluk, geçiş ve dinginlik gibi mevsimsel duygulara da referans içerir. Bu anlamda isim, çocuğun kişiliğine yüklenen bir duygu kodu, bir mevsim metaforu hâline gelir.

Benzer şekilde, doğayla ilişkili çiçek, ağaç, renk ya da hava olaylarından isimler de doğanın estetik ve sembolik gücünün, kültürel hafızada nasıl anlamlandırıldığını ortaya koyar. Bu isimlerin kullanımı, aynı zamanda bireyin sadece bir aileye değil; doğanın döngüsüne, canlılıkla dolu bir evren tasavvuruna da aidiyet duymasını sağlar. Doğayla bu bağlamda hem bir esin kaynağı hem de kimliğe yön veren bir değerler sistemidir.

Hayvanlara atıfla verilen isimler daha çok sembolik anlamlar üzerinden tercih edilmektedir. Bu tür isimlerde doğrudan hayvana değil, o hayvanla özdeşleşen güç, zarafet, çeviklik, cesaret gibi özelliklere vurgu yapılmaktadır. Özellikle erkek çocuklara verilen hayvan isimlerinde, ataerkil toplum yapısında erkeklığe atfedilen güç, koruyuculuk ve liderlik gibi değerlerin daha doğum anından itibaren sembolik olarak çocuğa yüklenmesinin bir yoludur. Bu isimlendirme biçimi, toplumsal cinsiyet rollerinin, doğayla üzerinden nasıl yeniden üretildiğini göstermesi bakımından da dikkate değerdir.

Diğer yandan, farklı inanç sistemleri, mitolojik ya da halk anlatılarıyla ilişkilendirilmiş isimlerin kullanımı da gözlemlenmektedir. Bu isimler, yalnızca fiziksel ya da ruhsal güzellik değil; aynı zamanda soyut ve kutsal nitelikler üzerinden bir anlam inşasını da beraberinde getirir. Bu tarz isimler, yerel inanç dokusunun halk dilinde nasıl sembolleştiğini ve bu sembollerin birey kimliğine nasıl sirayet ettiğini gösterir.

Tüm bu pratikler, isim verme geleneğinin yalnızca bir kimlik tayini olmadığını; aynı zamanda birey ile doğum zamanı, doğa, mitoloji, inanç sistemi ve toplumsal değerler arasında derin bir anlamsal bağ kurma süreci olduğunu ortaya koyar. Doğadan ve farklı inançlardan beslenen bu tür isimlendirmeler, bireyi hem ait olduğu kültürel evrene hem de doğduğu anın atmosferine bağlayan güçlü birer simgesel araç hâline gelmektedir.

Safranbolu'daki bu tür isim verme eğilimleri, doğa ile kültür, birey ile çevre ve gelenek ile modernlik arasında kurulan çok katmanlı ilişkilerin somut ifadesi olarak değerlendirilebilir. Bu isimler aracılığıyla birey, yalnızca ailesine değil; aynı zamanda bir mevsime, bir toprağa, bir duygulanıma ve bir kültürel evrene aidiyet kazanmakta, kimliği doğayla ve inançla bütünleşik bir anlam düzlemine oturtulmaktadır.

Safranbolu'daki isim verme pratikleri, sadece bireysel kimliğin belirlenmesinde değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın inşasında da belirleyici bir rol üstlenmektedir. İsimler, bir yönüyle bireyi tanımlarken, diğer yönüyle ait olduğu topluluğun değer dünyasını ve tarihsel tecrübesini yansıtır. Örneğin “Nevbahar”, “Gülistan” ya da “Mevsim” gibi isimler, yalnızca estetik bir tercihi değil; aynı zamanda doğanın döngüselliğine duyulan saygıyı, mevsimlerin ruh hâlini ve kültürel sembollerin bireysel yaşantılarla kesişimini gösterir. (Demirtaş, 2019)

İsim verme edimi, kültürel belleğin aktarımı açısından da önemli bir işleve sahiptir. Safranbolu'da rastlanan isimler çoğunlukla yerel coğrafya ile doğrudan ilişkilidir. “Zeynep Gölü”, “Çiğdem”, “Toprak” ya da “İklim” gibi isimler, sadece fiziksel çevreye değil; o çevrenin ruhuna, iklimine ve mevsimsel döngülerine işaret eder. Bu tür isimler aracılığıyla kültürel bellek doğa ile iç içe bir şekilde yeniden üretilmekte ve sonraki kuşaklara aktarılmaktadır. (Kara ve Uğur, 2021) Burada isimler, dilsel göstergeler olmanın ötesine geçerek kültürel birer arşiv işlevi görmektedir.

Ayrıca bu adlandırma biçimleri, bireyin kimlik inşasında doğayla kurduğu sembolik ilişkiyi de açıkça ortaya koyar. İsimler, bireyin yalnızca sosyal kimliğini değil, aynı zamanda ontolojik varoluşunu şekillendiren unsurlar hâline gelir. Bu bağlamda isimler, “anlamın doğada aranması” şeklinde yorumlanabilir.

Modernleşmenin getirdiği hızlı dönüşümler, geleneksel isim verme pratiklerini etkilemekteyse de Safranbolu örneğinde görüldüğü üzere, yerellik ve doğaya referans verme eğilimi hâlen güçlüdür. Bu durum, yerel kimliğin moderniteyle çatışmadan var olma stratejilerinden biri olarak okunabilir.

Safranbolu'da isim verme süreçleri yalnızca bireysel kimliklerin değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve mekânsal aidiyet biçimlerinin de

bir göstergesidir. Bu pratikler, doğayla bütünleşik bir dünya görüşünün ve çok katmanlı kültürel birikimin sürdürülebilirliğini sağlayan bir anlatı formu olarak değerlendirilebilir. İsimler aracılığıyla dile gelen bu anlatı, birey ile doğa, gelenek ile modernite, yerel ile evrensel arasında kurulan anlam köprülerini görünür kılar.

3.4. Sosyal ve Toplumsal Faktörler

Safranbolu'daki ad koyma geleneğinde, ailenin sosyo-ekonomik durumu, toplumda yer edinen değerler ve sosyal statü gibi faktörler de belirleyici rol oynamaktadır. Bölge halkı arasında, toplumda saygınlık kazanmış ve toplumsal statüsü yüksek kişilerin adlarının çocuklara verilmesi yaygın bir uygulamadır. Bu durum, ailenin sosyal statüsünü pekiştirmenin yanı sıra, toplum içindeki yerini sağlamlaştırma amacı taşır. Özellikle köylerde yaşayan aileler, kendi sosyal çevrelerinde saygı gören köyün ileri gelenlerinin isimlerini çocuklarına vererek, bu saygın kişilerin anısını yaşatmak ve toplumdaki itibarlarını devam ettirmek isterler. Böylece, adlar sadece bireysel kimlik belirleyicisi olmaktan çıkarak, sosyal hiyerarşi içinde bir statü göstergesi haline gelir. (Yalçınkaya, 2015)

Bu gelenek, toplumda saygı duyulan kişilerin isimlerinin nesilden nesile aktarılmasını sağlar ve böylece kültürel bir süreklilik oluşturur. Aynı zamanda, bu uygulama ailelerin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik yapının yansıtılması açısından da önemli bir göstergedir. Safranbolu'da isimlerin, bireylerin ve ailelerin sosyal konumunu ifade etme biçimi olarak kullanılması, ad koyma geleneğinin çok boyutlu ve karmaşık sosyal dinamiklerle şekillendiğini ortaya koyar. Bu bağlamda, isimler sadece bireysel anlam taşıyan unsurlar değil, aynı zamanda toplumsal kimlik ve sosyal statü unsurları olarak işlev görür. (Demir, 2020)

Safranbolu'da ad koyma geleneği, ailelerin sosyal statülerini vurgulamalarının ve toplum içinde saygınlıklarını artırmalarının bir yolu olarak da kabul edilmektedir. Bu durum, isimlendirme pratiğinin hem kültürel hem de sosyal bir aktarma mekanizması olarak işlediğini göstermektedir. Toplumun sosyal yapısının adlar aracılığıyla yeniden üretildiği bu süreç, kültürel kimlik ve sosyal düzenin korunmasında kilit bir rol oynar. (Yalçınkaya, 2015; Kara, 2019)

Safranbolu yöresinde gözlemlenen ad verme pratiklerinden biri de, anne ve babanın isimlerinin ilk hecelerinin birleştirilmesiyle yeni ve özgün bir isim oluşturulmasıdır. Bu yöntem, ad verme geleneğinin sadece geçmişe ait kültürel mirası taşıma amacıyla değil; aynı zamanda bireysel yaratıcılığı, aile içi duygusal bağları ve modern anlam arayışlarını da

yansıtın dinamik bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür birleşik isimlendirmeler, geleneksel kalıpların ötesine geçerek kişisel, özgün ve aileye özgü kimlikler yaratma çabasının bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Anne ve babanın adlarından türetilen birleşik isimler, çocuğun yalnızca genetik olarak değil, sembolik düzeyde de ebeveynlerinin ortak ürünü olduğu fikrini somutlaştırır. Bu tür bir adlandırma, çocuğu bir sevgi ve birlikteliğin somut ifadesi olarak konumlandırır. Aynı zamanda, ailenin kendi iç dinamiklerinden beslenen ve dışarıdan etkilenmeden oluşturulan bir kimlik yaratma arzusu, bu uygulamada açıkça kendini gösterir.

Bu isim verme biçimi, aynı zamanda modern bireyselliğin ve aidiyetin bir sentezi olarak da okunabilir. Geleneksel olarak büyüklerin isimlerinin verildiği bir toplumda, anne ve baba isimlerinden türetilen yeni bir ad hem geçmişle bağ kurmayı sürdürür, hem de çağdaş bir özgünlük ve yenilik arayışının izlerini taşır. Bu yaklaşım, birey kimliğinin kolektif değerlerle olduğu kadar kişisel tercihlerle de şekillendiğine işaret eder.

Bununla birlikte, bu tür birleşik adlar yalnızca ebeveynlerin isimlerinden türetilmekle kalmaz; zaman zaman aile içinde anlamlı anıların, özel tarihlerde yaşanan olayların ya da belirli kelimelerin çağrışımlarına göre de kurgulanabilir. Bu da ad verme eylemini, bir bakıma kişisel tarih yazımı hâline getirir. Her bir birleşik ad, sadece bir çocuk ismi değil, aynı zamanda bir ailenin kendi içinde oluşturduğu mikro-tarihsel anlatının parçasıdır.

Öte yandan, bu uygulama toplumun dilsel ve fonetik estetik anlayışını da yansıtır. Oluşturulan ismin kulağa hoş gelmesi, kolay söylenebilir olması ve anlamlı bir çağırışım yaratması da dikkate alınır. Bu da gösteriyor ki, ad verme süreci yalnızca sembolik ya da duygusal değil, aynı zamanda dilsel ve estetik kaygılarla da şekillenen çok katmanlı bir eylemdir.

Safranbolu'daki bu yaratıcı isimlendirme biçimi, yerel geleneksel yapı ile bireysel yaratıcılığın nasıl iç içe geçtiğini gösteren dikkat çekici bir örnektir. Aile içinde anlam yüklü bir birlikteliğin ürünü olan bu tür adlar hem geçmişle bağ kurmayı hem de geleceğe yönelik özgün bir kimlik inşasını aynı anda gerçekleştirme çabasının kültürel izdüşümüdür. Böylece isim, yalnızca bir çağırma aracı değil; bir duygusal bağ, bir birliktelik sembolü ve bir kültürel anlatı olarak işlev kazanır.

Bölgede farklı isim arayışları özgün isimlerin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Anne adı 'Nilüfer' ve baba adı 'Mesut' olan çocuğa anne ve babasının isimlerinin ilk harflerinden oluşan 'Nilsu'(K2) isminin verilmesi, anne adı 'Zeynep' ve baba adı 'Cano' olan çocuğa anne ve babasının isimlerinin ilk harflerinden oluşan 'Zeycan'(K1)adının verilmesi bölgede pek yaygın olmayan farklı isimlerdendir.

Ailenin ünlü olan bir kişiye olan sevgisinin bölgede çocuk isimlerine yansıdığı görülmektedir. Burak Kut'u beğenen bir ailenin doğan erkek çocuğuna 'Burak'(K51) adını vermesi, Filiz Akın'ı beğenen bir ailenin doğan kız çocuklarına 'Filiz'(K3) adını vermesi, Fatih Terim'i beğenen bir ailenin doğan erkek çocuklarına 'Fatih'(K4) adını vermesi, Aytaç Arman'ı beğenen bir ailenin doğan çocuğuna 'Aytaç'(K5) adını vermesinin altında bu anlayışın hakim olduğu anlaşılmaktadır.

Türk tarihinden etkilenerek verilen isimler olduğu da görülmektedir. İkinci Göktürk Devleti'ni ağabeyi Bilge Kağan ile yöneten Kül Tiğin'in tarihte 'mugan' (savaşçı) olarak nitelendirilmesi sebebiyle doğan erkek çocuğuna ailenin 'Mugantay'(K40) (ulusavaşçı) ismini vermesi, Eski Türkçe'de 'Kunan ' kelimesinin adalet anlamına gelmesi sebebiyle doğan erkek çocuğuna 'Kunantay'(K40) adının verilmesinde Türk tarihinin etkileri görülmektedir.

Safranbolu'da yapılan ad verme uygulamaları incelendiğinde, toplum tarafından tanınan, tarihsel, sanatsal ya da siyasal alanda öne çıkmış bazı şahsiyetlerin adlarının yeni doğan çocuklara verilmesinin yaygın bir gelenek hâline geldiği gözlemlenmiştir. Bu durum, ad verme pratiğinin yalnızca ailevi veya dini referanslarla sınırlı kalmadığını; aynı zamanda toplumsal bellekte iz bırakmış kişiliklerin etkisiyle şekillendiğini göstermektedir. Söz konusu eğilim, birey kimliğinin oluşumunda kültürel rol modellerin ve kolektif hafızanın belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Bu adlandırma biçimi, çocuğa doğrudan bir "kimlik mirası" kazandırma arzusunun tezahürüdür. Ünlü kişiler aracılığıyla hem başarı, erdem, güç ya da estetik gibi toplumsal olarak değer atfedilen niteliklerin çocuğa yansıtılması hedeflenmekte hem de o isim aracılığıyla bir dönemin ya da fikrin yaşatılması amaçlanmaktadır. Böylece birey, sadece biyolojik bir varlık olarak değil, aynı zamanda kültürel bir devamlılık unsuru olarak konumlandırılır.

Özellikle medya ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte, toplumun tanınmış kişiliklerle kurduğu duygusal ve simgesel bağlar, ad verme geleneğini de dönüştürmüştür. Bu durum, modernlik ve yerel geleneklerin iç içe geçmesiyle oluşan kültürel yapıya işaret eder. Bir yandan aile büyüklerinin adlarıyla soy sürekliliği sağlanırken, diğer yandan dönemin etkili figürleriyle kurulan bağlar üzerinden kültürel güncellik ve sosyal prestij arayışı gözetilmektedir.

Bu isim verme tercihi aynı zamanda bir tür temsiliyet stratejisi olarak da değerlendirilebilir. Aile, bu yolla çocuklarının söz konusu figürle özdeşleşmesini, onun başarılarıyla veya erdemleriyle simgesel olarak bütünleşmesini umut eder. Bu, yalnızca kişisel bir hayranlık biçimi değil; aynı

zamanda toplumun ideal birey tasavvurunun çocuğun ismi üzerinden yeniden üretilmesidir.

Safranbolu yöresinde gözlemlenen bu eğilim, ad verme geleneğinin durağan değil; aksine dönemin toplumsal dinamiklerine açık, sürekli değişen ve yenilenen bir pratik olduğunu ortaya koyar. Ünlü kişilerin isimlerinin tercih edilmesi, kültürel bellek ile bireysel kimlik arasında kurulan ince ilişkiyi somutlaştırmakta; isim aracılığıyla birey hem geçmişle hem de içinde bulunduğu çağın değer yargılarıyla bağ kurmaktadır.

20 Temmuz 1974 Kıbrıs Harekatı'ndan bir yıl sonra doğan erkek çocuğuna 'Bülent Ecevit'(K63) isminin verilmesi, Süleyman Demirel' e hayranlık duyan bir ailenin doğan çocuklarına 'Süleyman' (K60) adını vermesi, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan' a sevgi besleyen bir ailenin doğan erkek çocuklarına 'Recep Tayyip'(K62) adını vermesi, Erdal İnönü'yü beğenen bir ailenin doğan çocuğuna 'Erdal'(K61) adını vermesinin altında hem Türk tarihinden etkilenmeyi hem de beğenilen, sevilen bir kişinin 'doğan çocuk onun gibi olsun' anlayışıyla yaşatıldığı görülmektedir.

Safranbolu'da ad verme geleneği incelendiğinde, yerel düzeyde toplum tarafından saygı duyulan, sevilen ve davranışlarıyla örnek alınan kişilerin isimlerinin yeni doğan bireylere verildiği dikkat çekmektedir. Bu durum, ad verme eyleminin yalnızca bir kimlik belirleme süreci değil, aynı zamanda ahlaki, kültürel ve toplumsal bir aktarım pratiği olduğunu ortaya koyar. Aileler, bu tür isimlendirmelerle çocuklarına yalnızca bir ad değil; o ismin temsil ettiği değerler bütünü, bir anlamda yaşam pusulasını da miras bırakmaktadır.

Bu isim verme tercihi, çocuğun yalnızca ailevi bir geçmişe değil, aynı zamanda toplumsal bir hafızaya bağlanmasını sağlamaktadır. Toplum tarafından saygıyla anılan bir şahsiyetin adının bir çocuğa verilmesi, o kişinin taşıdığı itibarı ve olumlu özellikleri yeni nesle taşıma çabası olarak değerlendirilmelidir. Bu yolla birey, daha doğar doğmaz belirli bir değer sistemine yönlendirilir; ismiyle birlikte bir kimlik beklentisi ve sosyal kodları kodlanır.

Adı verilen kişinin çalışkanlığı, dürüstlüğü, yardımseverliği, alçakgönüllülüğü ya da liderliği gibi özellikleri, o ismin tercih edilmesinde temel belirleyicilerdir. Dolayısıyla, bu pratik yalnızca sevgiyle değil; aynı zamanda örnek alınma arzusuyla şekillenir. Aileler, bu isimler aracılığıyla hem geçmişte yaşamış olumlu figürleri onurlandırmakta hem de çocuklarına bu figürlerin davranış kalıplarını benimsetmeyi umut etmektedir. Bu durum, ad verme sürecini bir tür sosyal yönlendirme aracı hâline getirir.

Bu uygulamanın dikkat çeken bir yönü, seçilen isimlerin sadece aile içinde tanınan kişilerle sınırlı kalmayıp, daha geniş bir toplumsal çevrede

ortak kabul görmüş bireyleri de kapsamasıdır. Bu, Safranbolu'daki toplumsal yapının kolektif değerler etrafında şekillendiğini ve ad verme geleneğinin de bu ortak değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir işlev üstlendiğini göstermektedir. Bu isimler aracılığıyla toplumun “ideal insan” tanımı yeniden üretilir ve çocuk, ismi üzerinden bu tanıma uygun biçimde şekillendirilir.

Safranbolu'daki bu isimlendirme biçimi, bireyin kimliğinin sadece biyolojik bağlar üzerinden değil; aynı zamanda ahlaki, kültürel ve toplumsal referanslar üzerinden inşa edildiğini göstermektedir. Toplumun değer verdiği kişilerden ilhamla verilen adlar hem geçmişin izlerini taşır hem de geleceğin yönünü belirler. Böylece ad verme eylemi, yalnızca bir isim seçimi değil; aynı zamanda bir değer aktarımı ve kimlik inşası süreci olarak kültürel işlev kazanır.

Yörede herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan bir kişinin adının doğan çocuğa verilmesi çocuğun ismini aldığı kişinin karakterini ve mertebesini de alacağı düşüncesinin hakim olduğu görülmektedir. Doğan kız çocuğuna yörede terbiyesiyle herkes tarafından örnek gösterilen ‘Gülseren’(K33)adlı kişinin isminin verilmesi, doğan erkek çocuğuna köyde doktor olan ve herkesin saygı gösterdiği ‘Bahri’ adlı kişinin isminin verilmesi, bölgede gazi olan ve saygı gösterilen ‘Kamil’(K35) isimli kişinin adının çocuğa verilmesi düşüncesinin altında ‘Onun gibi saygıdeğer, sevilen bir kişi olsun.’ anlayışı olduğunu görmekteyiz.

Sosyal sınıfın Safranbolu'da ad koyma geleneği üzerindeki etkisi de oldukça belirgindir ve bu durum, toplumun yapısını şekillendiren önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. Zengin ve prestij sahibi aileler, toplum içinde daha fazla tanınan, tarihsel ve kültürel açıdan yüksek değere sahip isimleri tercih etme eğilimindedir. Bu isimler, ailenin sosyal statüsünü ve toplumsal prestijini yansıtmakta, aynı zamanda toplum içinde daha görünür ve saygın bir konum elde etmelerine yardımcı olmaktadır. Öte yandan, daha mütevazı gelir düzeyine sahip aileler, genellikle toplumun genelinde kabul gören, yaygın ve kolay benimsenen isimleri seçerler. Bu durum, ad koymanın sadece bireysel veya ailevi bir tercih değil, aynı zamanda sosyal sınıf ve çevre ile bağlantılı bir sosyal gösterge olduğunu göstermektedir. (Yalçınkaya, 2015)

2024 yılı verilerine göre Karabük genelinde erkek çocuklarına en çok verilen isimler sırasıyla “Göktaş, Alparslan, Ömer Asaf, Poyraz, Alperen, Barlas, Kerem, Kıvanç, Metehan, Yusuf” olurken, kız çocuklarına en çok verilen isimler ise “Gökçe, Defne, Zeynep, Asel, Doğa, İnci, Asya, Elisa, Masal, Umay” olarak sıralanmaktadır. (TÜİK, 2024) Bu isimler, Türk tarihinden ve kültürel geleneklerden derin izler taşımakta olup hem yörenin geleneksel bağlılığını hem de modern anlayışını yansıtmaktadır. Özellikle

le erkek isimlerinde tarihsel kahramanlar ve geleneksel figürlerin etkisi açıkça görülürken, kız isimlerinde doğa temalı ve modern isimlerin artması, kültürel değişim ve çeşitliliğin bir göstergesidir. 2024 yılında Karabük'te erkek çocuklarına yaygın olarak verilen isimler arasında tarihî ve kahramanlık çağrışımları taşıyan, aynı zamanda kültürel kökenleri derin olan isimlerin ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Bu isimler, güçlü bir milli kimlik, tarih bilinci ve kültürel aidiyet duygusunun yeni nesillere aktarılması arzusunu yansıtır. Örneğin, tarih sahnesinde önemli liderlere veya kahramanlara atfedilen isimlerin tercih edilmesi, ailenin çocuğuna cesaret, liderlik, vatanseverlik gibi değerleri yükleme niyetini gösterir. Bu bağlamda, seçilen isimler sadece bireysel bir tercih değil; aynı zamanda toplumun ortak tarihî ve kültürel belleğinin genç kuşaklara aktarılması amacıyla da kullanılan güçlü sembollerdir.

Kız çocuklarına verilen isimlerde ise doğa, güzellik ve zarafetle ilişkilendirilen unsurların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu isimler, doğaya ve estetik değerlere duyulan sevginin yanı sıra modern ve evrensel anlamlar taşıyan unsurların da kimlikte yer bulduğunu ortaya koyar. Özellikle mevsimler, bitkiler, doğal unsurlar ve anlam derinliği olan isimlerin seçilmesi, bireyin doğayla olan bağını güçlendirme arzusunu yansıtırken, aynı zamanda çağdaş kadın kimliğinin zarafet, özgürlük ve doğallık gibi kavramlarla bütünleştiğini gösterir.

Her iki cinsiyette de isim tercihleri, Karabük'te hem köklü kültürel değerlerin korunmasına hem de modern, evrensel ve bireysel anlam dünyalarının iç içe geçmesine işaret eder. Erkek isimlerinde tarihsel ve kahramanlık referanslarının yoğunluğu, toplumun milli bilinci koruma ve güçlendirme ihtiyacına yanıt verirken, kız isimlerindeki doğa ve estetik temalar bireysel kimliklerin daha çok duygusal ve estetik kodlarla inşa edildiğini gösterir.

Karabük'te 2024 yılında tercih edilen isimler hem bölgesel kültürel hafızanın canlılığını hem de günümüzün modern ve evrensel değerlerine açık bir toplum yapısını yansıtan bir isimlendirme dinamiğini ortaya koymaktadır. Bu dinamik hem geçmişin mirasına saygı hem de geleceğe dair umut ve özgünlük arzusunun isimler aracılığıyla nesilden nesile aktarılması sürecini sembolize eder.

Bu veriler, Safranbolu gibi geleneksel yapıların hâkim olduğu bölgelerde ad koyma geleneğinin, sosyal sınıf farkları ve tarihsel kökenlerle nasıl iç içe geçtiğini anlamamız için önemli ipuçları sunar. Ad koyma pratiği, sadece bireysel bir tercih olmaktan çıkarak, toplumsal statü, kültürel kimlik ve sosyal bağlamın yansımalarını taşıyan çok katmanlı bir olguya dönüşmektedir.

Safranbolu gibi geleneksel dokunun hâlâ canlı olduğu yerleşim alanlarında ad verme pratikleri, yalnızca bireysel bir tercih süreci olarak değerlendirilmemelidir. Bu bölgelerde adlandırma, tarihsel süreklilik, toplumsal aidiyet ve kültürel kimlik inşasının önemli bir parçası olarak işlev görür. Zaman içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılan adlar, yalnızca ses ve biçimsel özellikler taşımaktan öte, belli bir sınıfsal yapının, kültürel hiyerarşinin ve tarihsel belleğin taşıyıcılarıdır. Bu durum, ad verme eylemini, bireyin sosyal konumlanmasını belirleyen sembolik bir dilsel pratik hâline getirir.

Adlandırma geleneği, Safranbolu'nun tarihsel yapısıyla paralel olarak, köklü aile ilişkileri, dini referanslar ve geleneksel değer sistemleri ekseninde şekillenir. Toplumsal yapı içinde belli bir mevkide yer alan grupların belirli adlandırma kalıplarını sürdürme eğiliminde oldukları gözlemlenir. Bu kalıplar, genellikle ailevi onuru, kültürel sürekliliği ve geçmişle kurulan bağları pekiştirme amacına hizmet eder.

Bireyin ismi, çoğu zaman bir aile geçmişinin, hatta bir toplumsal katmanın kolektif hafızasının bir yansımasıdır. Belirli dönemlerde sık kullanılan bazı adların belli aileler ya da sosyal çevrelerde tekrar etmesi, bu adların simgesel bir miras olarak görüldüğünü ve bu yolla bir soy sürekliliği kurulduğunu gösterir.

Safranbolu'nun mekânsal dokusu da bu adlandırma pratiklerinin sosyokültürel yapıyla iç içe geçtiğini gösterir. Geleneksel mahallelerde kullanılan adlarla, daha modern veya merkezden uzak yerleşimlerde tercih edilen adlar arasında dikkat çekici farklılıklar gözlemlenir. Geleneksel dokunun korunduğu alanlarda tarihsel süreklilik taşıyan, anlamı dinî ya da kültürel metinlerde karşılık bulan adlar yayginken; modern bölgelerde daha bireysel, estetik veya çağdaş referanslarla biçimlenen adlandırmalara rastlanır.

Sınıfsal farkların dilsel olarak temsil bulduğu bu adlandırma biçimleri, zamanla statü farklılıklarını kodlayan araçlar hâline gelmiştir. Aynı toplumsal yapı içerisinde farklı sınıflardan gelen bireylerin adlandırma tercihlerindeki farklılık, sembolik sınırların dil aracılığıyla inşa edildiğini gösterir. Kimi isimler, belirli bir estetik beğeni, eğitim düzeyi veya toplumsal mevkiden kaynaklanan bilinçli bir seçimin ürünü olurken, kimi isimler ise daha çok gündelik yaşantının, yerel değerlerin ya da doğrudan dini geleneklerin etkisiyle şekillenir.

Bu aktarım yalnızca toplumsal düzlemde değil, tarihsel katmanlar içerisinde de işlerlik kazanır. Safranbolu'nun Osmanlı'dan günümüze uzanan tarihsel süreci boyunca değişmeyen bazı isim eğilimleri, bu coğrafyada adlandırmanın tarihsel aidiyet yaratma gücünü gözler önüne serer.

Safranbolu'daki adlandırma gelenekleri, yalnızca bireysel kimlik inşasının değil, aynı zamanda toplumsal yapının, tarihsel sürekliliğin ve mekânsal farkların dile döküldüğü sembolik bir alandır. İsimler aracılığıyla bireyler hem tarihsel geçmişle hem sosyal statüyle hem de kültürel değerlerle bağ kurar. Bu bağlamda ad verme, görünüşte bireysel bir karar gibi görünse de, aslında kültürel hafızanın ve sosyal örgütlenmenin yeniden üretildiği önemli bir kültürel eylem alanıdır.

3.5. Yöresel İnançlar ve Adlar

Safranbolu'nun ad koyma geleneğinde, dini inançların yanı sıra yöresel halk inanışları da önemli bir yer tutmaktadır. Bölge halkı, çocukları kötü ruhlardan, nazardan ve hastalıklardan korumak amacıyla özel isimler verme geleneğini benimsemiştir. Bu bağlamda, Safranbolu'da bazı ailelerin çocuklarına “Şeytan”, “Yılan” gibi olumsuz ve hatta korkutucu anlamlar taşıyan isimler verdiği görülmektedir. Bu uygulamanın temelinde, çocukların kötü güçlerden uzak tutulması ve böylece yaşamlarının uzun ve sağlıklı olacağına dair güçlü bir inanç bulunmaktadır.(Erdoğan, 1995) Bu tür isimler, doğrudan olumlu çağrışımlara sahip olmasa da, manevi bir kalkan görevi görmekte ve toplumun koruyucu gelenekleri arasında yer almaktadır.

Bunun yanında, Safranbolu'da “Dursun”(K45), “Durdu”(K46) ve “Durmuş”(K49) gibi isimlerin de oldukça yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu isimler, çocuğun yaşamaya devam etmesi, hastalıklardan korunması ve doğum sonrası sağlıklı bir şekilde büyümesi için verilmiş olan temennileri simgeler. (Erdoğan, 1995) Bu isimlerin taşıdığı anlam, çocuğun varlığının sürmesi ve hayat mücadelesinde başarılı olması yönünde dilekler içerir. Ayrıca, bu gelenek Safranbolu halkının doğaüstü güçlere karşı geliştirdiği savunma mekanizmalarının somut örnekleri olarak da değerlendirilir. Kötü ruhlardan korunma amacıyla verilen isimler, bölge halkının kültürel hafızasında önemli bir yer tutmakta ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

Safranbolu'da bu tür ad koyma gelenekleri, sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de bir koruma ve dayanışma işlevi görür. Aileler, çocuklarını sadece isimlendirmekle kalmaz, aynı zamanda onları kötü etkilerden koruma inancı ile toplumsal aidiyet ve güven duygusunu da pekiştirir. Bu sayede, ad koyma pratikleri bölgenin kültürel yapısının ve toplumsal dinamiklerinin ayrılmaz bir parçası olarak yaşatılmaktadır.

Safranbolu kültüründe, yöresel inançlara dayalı olarak isimlendirme uygulamalarının varlığı, toplumun geleneksel dünya görüşü ve ma-

nevi deneyimlerinin çocukların kimlik inşasındaki derin etkisini göstermektedir. Özellikle, çocuk kayıplarının yoğun yaşandığı geçmiş dönemlerde, ailelerin yeni doğan çocuklarının sağlıklı ve uzun ömürlü olması yönündeki güçlü arzularını ifade etmek üzere “Yaşar(K50), Durdu(K46), Dursun(K45), Durana(K47)’ gibi isimlerin verilmesi, adın yalnızca bir tanımlama aracı olmanın ötesinde, koruyucu ve şifacı bir işlev gördüğünü ortaya koyar.

Bu tür isimlendirmeler, yerel inanç sistemleri içerisinde çocuğun yaşamını kutsal ve kadim güçlerle ilişkilendirme, ad vasıtasıyla varoluşunu güvence altına alma biçimidir. Aynı zamanda bu isimler, ailenin yaşanan acılar karşısında umudu diri tutma ve geleceğe dair olumlu bir beklenti yaratma biçiminde toplumsal psikolojinin yansımasıdır. “Durmak” ve “yaşamak” gibi olumlu eylemleri çağrıştıran bu isimler, tıpkı bir tür adakta olduğu gibi, çocuğun sağlığı ve esenliği için manevi bir koruma kalkanı oluşturmayı amaçlar.

Bu pratik, adın sembolik gücüne inanmanın yanı sıra, bireyin hayatının toplumun manevi ve kültürel dokusuna sıkı sıkıya bağlı olduğunu gösterir. İsim, burada sadece bireysel bir etiket değil, aynı zamanda aile ve toplumun ortak yaşam sevincinin ve devamlılık arzusunun somutlaşmış biçimidir. Böylece isim verme süreci hem kişisel hem de kolektif düzeyde bir iyileşme ve umut ritüeline dönüşür.

Safranbolu'daki bu tür yöresel inançlara dayalı isimlendirmeler, toplumun tarihsel travmaları, manevi beklentileri ve kültürel değerleriyle iç içe geçmiş karmaşık bir kimlik üretme pratiğinin göstergesidir. Bu isimler aracılığıyla aileler hem yaşanan kayıpların acısını hafifletmeye hem de yeni doğan bireyin yaşam yolculuğuna olumlu bir başlangıç yapmasına katkı sağlamaktadırlar. Böylece isimlendirme, Safranbolu kültüründe hayatı, umudu ve devamlılığı kutsayan anlamlı bir ritüel olarak varlık kazanır.

Doğan çocukları vefat eden ailelerin yeni doğan çocuklarının hayatta kalmasını, yaşamalarını sağlamaları amacıyla ‘Yaşar(K50), Durdu(K46), Dursun(K45), Durana(K47)’ isimlerini çocuklarına verdiklerini ve bu isimlere inanç duydukları görülmektedir. Bazı ailelerin çocuklarının hayatta kalmaları için doğan her çocuğa ‘Dur’ ile başlayan ‘Durana(K47), Durmuş(K49)’ isimlerini vermeleri isim ile çocuk yaşamı arasında bir ilgi olduğuna inandıklarını göstermektedir.

Safranbolu'da isim koyma geleneği incelendiğinde, doğan çocukların cinsiyetinin değişmesi veya doğan çocuğun beklenen cinsiyete uygun olarak “dönmesi” arzusunu yansıtan isimlerin verildiği tespit edilmiştir. Bu durum, ad verme pratiğinin sadece bireysel kimlik belirleyici bir unsur olmanın ötesinde, aynı zamanda toplumun manevi inançları, beklentileri

ve ritüel ihtiyaçlarıyla iç içe geçmiş karmaşık bir kültürel mekanizma olduğunu göstermektedir.

“Döndü”(K43)ve “Döne”(K42) gibi isimler, burada yalnızca bir ad değil, aynı zamanda bir arzu, bir dilek ve bir dönüşüm simgesi olarak anlam kazanır. Bu tür isimlendirmeler, özellikle çocuk sahibi olma sürecinde yaşanan belirsizlikler, endişeler veya toplumsal beklentiler ışığında ortaya çıkar. Yapılan görüşmelerde katılımcılar ailelerin doğacak bir sonraki çocuğun cinsiyetinin farklı olmasının arzulandığı için bu tür isimleri tercih ettiği ifade edilmiştir. Cinsiyet beklentisinin karşılanmadığı durumlarda, isim aracılığıyla çocuğun cinsiyetinin “değiştirileceği” ya da “beklenen cinsiyete dönüştürüleceği” yönündeki sembolik umut ifade edilir. Bu, bir tür manevi müdahale ya da koruyucu büyü ritüeline denk düşer ve ismin ruhani bir işlev üstlenmesini sağlar.

Bu uygulama, Safranbolu toplumunun, biyolojik gerçekliklerin ötesinde adın kutsal ve dönüştürücü gücüne olan inancını ortaya koyar. Aynı zamanda, bu isimler ailenin ve toplumun cinsiyet normlarına yönelik beklentilerini, çocuk sahibi olmanın sosyal boyutunu ve bireysel arzuların kolektif yansımalarını gösterir. Çocuğun ismi, bu bağlamda, sadece kimlik belirleyici değil; aynı zamanda toplumsal ve kültürel olarak anlamlandırılmış bir umut ve telafi aracıdır.

Bu isimlendirme pratiği, kültürel bağlamda “dönüşüm” ve “yeniden doğuş” motiflerinin bir yansımasıdır. Toplumda yerleşmiş olan inançlar, gelenekler ve beklentiler, bireysel ailelerde bu şekilde somutlaşır. Böylece isim hem çocuğun hayatına olumlu bir yön verme arzusu hem de ailenin yaşadığı kaygıların giderilmesine yönelik bir araç işlevi görür.

Safranbolu’daki “Döndü”(K43) ve “Döne”(K42) isimlerinin tercih edilmesi, ad verme eyleminin manevi bir dilek, toplumsal bir beklenti ve kültürel bir ritüel olarak işlev gördüğünün önemli bir göstergesidir. Bu isimler, bireyin cinsiyet kimliğiyle ilgili beklentilerin ad yoluyla şekillendirilmesi sürecinin, kültürel bir anlatı ve toplumsal bir psikolojinin parçası olduğunu ortaya koyar. Böylece Safranbolu’da isim koyma geleneği, sadece bireysel kimlik belirleme değil, aynı zamanda sosyal ve manevi anlamların da aktarıldığı çok katmanlı bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Yörede bir sonraki doğacak olan çocuğun cinsiyetini belirlediğine inanılan isimler olduğu anlaşılmaktadır. İki kız çocuğu olan ailenin üçüncü doğan kız çocuğuna bir sonraki doğacak çocuğun erkek olması için ‘Döndü’(K43) adının verilmesi, üç kızı olan ailenin dördüncü kızına cinsiyetin bir sonraki bebekte değişmesi için ‘Döne’(K42) adının verilmesinde bu anlayışın olduğu görülmektedir.

İsimlerin çocuk sayısını ve çocuk olmaması durumunu da etkileyeceği inancı vardır. Daha fazla çocuk istemeyen ailelerin doğan çocuklarına 'Yeter'(K39) ya da son çocuk olması için 'Sonay'(K6) adını verdikleri görülmektedir. Toplumların maddi olmayan kültürel miras öğeleri arasında yer alan ad verme pratikleri, yalnızca bireylere kimlik kazandırmakla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda toplumsal değerlerin, inanç sistemlerinin ve yaşam pratiklerinin aktarımında da önemli bir araç işlevi görmektedir. Bu bağlamda, isimlerin doğurganlıkla ilişkilendirilerek seçilmesi, kültürel mirasın sözlü anlatı ve gündelik yaşam üzerinden nasıl sürdürüldüğünü gösteren dikkat çekici bir örnektir. Özellikle Anadolu coğrafyasının çeşitli bölgelerinde, çocuk sayısını sınırlandırmak isteyen ailelerin yeni doğan çocuklarına "Yeter"(K39) ya da "Sonay"(K6) gibi isimler vermeleri, toplumsal bellekte yer etmiş bir inancın yansımasıdır. Bu tür isimler hem ailelerin yaşadığı ekonomik, psikolojik ya da sosyal zorlukların ifadesi olmakta hem de doğurganlıkla ilgili niyetin kültürel bir kodlama biçimi olarak kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktadır. Bu adlandırma biçimi, bir tür sessiz iletişim olarak değerlendirilebilir; zira bu isimler, ailelerin toplumla kurduğu ilişkiyi, çocuk sayısına yönelik tercihlerini ve bazen de kolektif baskılara verdikleri tepkiyi yansıtan anlam yüklü göstergelerdir. Dolayısıyla, isimler üzerinden verilen bu dolaylı mesajlar, sadece bireysel kimliğin değil, aynı zamanda toplumsal kimliğin ve kültürel hafızanın birer taşıyıcısı hâline gelmektedir. Bu tür ad verme pratikleri, UNESCO'nun "somut olmayan kültürel miras" tanımıyla da örtüşmektedir; çünkü kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılan bu geleneksel isimlendirme alışkanlıkları, bir topluluğun kimliğini, sosyal ilişkilerini ve yaşam biçimini yansıtan değerli birer kültürel öğedir.

Safranbolu'da isim koyma gelenekleri incelendiğinde, bireyin yaşamının henüz başında sembolik ve kültürel birçok anlamla kuşatıldığını görmek mümkündür. Bu bağlamda özellikle dikkat çeken uygulamalardan biri de rüya yoluyla belirlenen isimlerdir. Aile büyüklerinin ya da ebeveynlerin doğum öncesinde veya hemen sonrasında gördükleri rüyalar, çocuğa verilecek ismin kaynağı olabilmekte ve bu durum, rüyanın manevi ve yönlendirici gücüne dair güçlü bir inancı yansıtmaktadır.

Rüya, Safranbolu'nun yerel inanç sisteminde yalnızca bireysel bir iç görü değil; aynı zamanda ilahi mesaj taşıyan ve kaderle ilişkilendirilen bir rehberlik biçimi olarak algılanır. Bu çerçevede, bir rüyada bir zatın isminin duyulması, bir nesnenin görülmesi ya da belirli bir kişinin ortaya çıkması, doğacak çocuğun ismine yön verir. Bu uygulama, bireysel bilincin değil; toplumun kolektif inançlarının bir ürünü olarak karşımıza çıkar. Rüyada görülen ismin çocuğa verilmesi, o ismin çocuğa bir tür korumaya, bereket ya da kutsiyet getireceği düşüncesine dayanır.

Bu durum, Safranbolu'daki ad verme pratiklerinin yalnızca geleneksel, tarihsel ya da ailevi referanslara değil, aynı zamanda metafiziksel deneyimlere de açık olduğunu ortaya koyar. İsim bu yönüyle bir tesadüf değil; rüya aracılığıyla gelen bir işaret, hatta bir “kader ataması” olarak kabul edilir. Aileler bu tür isimleri verirken sadece manevi bir görev yerine getirdiklerini düşünmezler; aynı zamanda çocuğun yaşam yolculuğunun rüyada alınan mesajla şekilleneceğine inanırlar. Bu bağlamda isim hem kutsal bir gönderme hem de geleceğe dair bir temennidir.

Rüya motifinin etkisiyle verilen isimler, aynı zamanda yerel halkın zaman ve mekân ötesiyle kurduğu ilişkinin de yansımasıdır. Gündelik yaşamın ötesinde, sezgisel ve manevi alanlara değer veren bu yaklaşım, modern akılcılığın dışındaki bilgi türlerinin Safranbolu toplumunda hâlen yaşadığını ve isimlendirme gibi son derece kişisel bir kararda bile bu tür sembolik sistemlerin etkili olduğunu göstermektedir.

Safranbolu'da rüya temelli isimlendirme geleneği, bireyin adının yalnızca dünyevi bağlamda değil, aynı zamanda manevi ve kaderci bir zeminle belirlendiğini ortaya koyar. Bu uygulama, isim verme sürecini yalnızca kültürel bir eylem değil; aynı zamanda ruhani bir ritüel, inançla örülmüş bir kimlik inşası olarak değerlendirmemize imkân tanır. Böylelikle ad, sadece bir seslenme aracı değil; aynı zamanda rüyanın verdiği mesajın, yaşam boyu taşınacak bir simgesine dönüşür. Rüyasında gördüğü bir evliyanın doğacak olan çocuğa ‘Eren’(K37) adının verilmesini söylemesi üzerine doğan çocuğa ‘Eren’ adının verilmesi yörede rüya motifinin isim verme üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Bu tür örnekler, bireysel deneyimlerin ve kolektif inanç sistemlerinin iç içe geçtiği kültürel bağlamlarda, ad koymanın yalnızca dünyevi bir karar değil; aynı zamanda metafizik bir yönlendirme ve manevi rehberlik süreci olarak da algılandığını ortaya koyar. Özellikle Anadolu'nun geleneksel yapısını koruyan bölgelerinde, rüya bir tür “gaybî haber alma” ya da “ilahi işaret” biçiminde yorumlanmakta; dolayısıyla rüyada verilen bir isim, aile üzerinde güçlü bir psikolojik ve kültürel bağlayıcılık etkisi yaratmaktadır.

Bu bağlamda rüya, bireyin bilinçaltından ziyade, kültürel hafızanın ve dini temsillerin tezahür ettiği sembolik bir alan olarak işlev görür. Safranbolu örneğinde olduğu gibi, rüyada bir evliya tarafından iletilen isimler yalnızca doğacak çocuğun bireysel kimliğini belirlemez; aynı zamanda o çocuğun toplumsal aidiyetini, manevi yönelimini ve hatta kaderini şekillendirdiğine inanılır.

Anadolu kültür coğrafyasında rüya hem bireysel hem kolektif karar alma süreçlerinde yönlendirici bir etkiye sahiptir. Rüyada ad bildirilmesi, çoğu zaman aile büyükleri tarafından “bozulmaması gereken” bir işaret

olarak değerlendirilir ve bu işaret doğrultusunda hareket etmek, manevi bir sorumluluk hâline gelir. Bu durum, ad verme sürecini neredeyse ritüelistik bir boyuta taşır.

Rüya yoluyla gelen isimlerin çoğu zaman mistik anlamlar taşıması, çocuğun gelecekte “farklı” ya da “seçilmiş” bir kimliğe sahip olacağı inancını da beraberinde getirir. Bu, adın taşıdığı kültürel yükün, yalnızca çağrışımlarla değil, inanç sistemleri aracılığıyla da pekiştirildiğini gösterir. Söz konusu ad yalnızca semantik bir içerik değil, aynı zamanda bir manevi aidiyet kodu, bir kimlik vaadi ya da bir yazgı imasıdır. Rüya, bu noktada, kültürel sembollerle bezenmiş bir söylem biçimi hâline gelir ve ismin toplumsal kabulü üzerinde meşruiyet üretici bir rol oynar. Bu işlev, özellikle sözlü kültürün güçlü olduğu topluluklarda, yazılı kaynaklara göre daha ikna edici ve etkili olabilmektedir. (Ong, 1982)

Öte yandan, rüya temelli ad koymanın toplumsal yönü de göz ardı edilmemelidir. Bir ismin “rüyada verilmiş” olması, o ismin toplum içinde daha hızlı kabul görmesini ve meşru bir anlam kazanmasını sağlar. Bu tür isimler çoğu zaman hikâyeleştirilerek aktarılır; böylece hem adın kökeni hem de onunla ilişkili manevi bağlam kuşaktan kuşağa taşınır. Bu aktarımlar, Halbwachs'ın (1992) kolektif hafıza kuramı doğrultusunda değerlendirildiğinde, bireysel bir rüya deneyiminin zamanla toplumsal bir anlatıya dönüştüğünü ortaya koyar. Bu anlatı, yalnızca isimle değil, onun taşıdığı etik, estetik ve inançsal değerlere dair bir kültürel dokuyu da muhafaza eder.

Rüya aracılığıyla gerçekleşen ad koyma pratikleri, yalnızca bireysel bir sezgi ya da duygusal yönelim olarak değil, çok katmanlı bir kültürel yapı olarak ele alınmalıdır. Bu yapı, dinsel inanç, toplumsal hafıza, sembolik anlam üretimi ve kimlik inşası süreçlerinin kesişim noktasında yer alır. Dolayısıyla rüyada alınan bir ad, yalnızca bir “isim” değil; bir anlam dünyasının, bir değer sisteminin ve bir inanç geleneğinin ifadesidir. Safranbolu gibi kültürel sürekliliğin güçlü olduğu bölgelerde bu tür isimler, sadece bireyleri değil, toplulukları da şekillendiren sembolik taşıyıcılardır.

3.6. Zaman ve Doğum Yeri Etkisi

Safranbolu'daki ad koyma geleneğinde, doğum zamanı ve çevresel faktörlerin isimlendirme sürecinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bölge halkı, çocuğun doğduğu günün toplumsal ve dini anlamına göre isim tercihlerinde bulunur; bu uygulama, çocuğun hayatının başlangıcını çevreleyen özel olaylarla bağlantılı bir kimlik oluşturmayı amaçlar. Örneğin, çocuğun doğduğu günün bir bayram, önemli bir dini gün veya kutlamaların yapıldığı bir zaman dilimi olması durumunda, bu dönemin adı ya da bu güne özgü kavramlar çocuğa isim olarak verilebilir. Böylece

isim, sadece bireysel bir tanımlama işlevi görmez, aynı zamanda çocuğun yaşamına anlam ve kutsallık katan bir sembol haline gelir. (Özdemir, 2010)

Doğum zamanına bağlı isimlendirme geleneği, Safranbolu'nun yerel kültüründe çocuğun toplumsal ve manevi dünyaya entegrasyonunun bir parçasıdır. Bu bağlamda, isimler doğumun gerçekleştiği özel zamana atfen seçilirken, çocuğun o günün anlam ve önemini taşıması, gelecekteki yaşamına olumlu etkiler getireceğine inanılır. Örneğin, Ramazan ayında doğan çocuklara “Ramazan” isminin verilmesi ya da Hıdırellez gibi özel günlerde doğanlara o günle ilişkilendirilen isimlerin verilmesi sıkça rastlanan bir durumdur. (Yılmaz, 2015)

Bununla birlikte, doğumun gerçekleştiği fiziksel ortam ve çevre de isim seçimi üzerinde etkili olabilmektedir. Çocuğun doğduğu ev, mahalle, sokak ya da doğa ile iç içe bir ortam olması, ad koyma kararında belirleyici olabilir. Bazı aileler, çocuğun doğduğu yerin özelliklerinden esinlenerek isim tercihinde bulunurlar; örneğin, doğa ile ilgili kavramlar ya da yerel coğrafi isimler tercih edilir. Bu durum, çocuğun kendi yaşam alanıyla arasında güçlü bir bağ kurulmasını sağlar ve hem bireysel kimliğin hem de toplumsal aidiyetin oluşmasına katkıda bulunur. (Boz, 2004)

Safranbolu'daki bu isimlendirme pratiği, doğumun sadece biyolojik bir olay olmasının ötesinde, çocuğun sosyal, kültürel ve manevi çevresiyle bütünleşmesini sağlayan çok boyutlu bir ritüel olarak görülmesini sağlar. Doğumun zamanı ve yeri, isim seçiminde önemli bir rol oynayarak, çocuğun kimliğine özgünlük ve anlam katmaktadır. Böylece, Safranbolu'da ad koyma geleneği, bireyin çevresiyle kurduğu ilişkiyi sembolize eden, toplumsal ve kültürel bir yapıya dönüşür. (Kara, 2019)

Safranbolu'daki isim verme pratikleri incelendiğinde, çocuklara ad koyma sürecinde yalnızca bireysel ya da ailevi tercihler değil; aynı zamanda doğumun gerçekleştiği zaman ve mekân gibi çevresel unsurların da belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Bu durum, bireyin isminin yalnızca bir kimlik aracı değil, aynı zamanda dünyaya geldiği anın ve bağlamın bir tür kayıt belgesi olarak değerlendirildiğini gösterir.

Doğum zamanı, özellikle mevsimsel geçişler, dini veya milli bayramlar, kutsal günler ya da önemli tarihî olaylarla çakıştığında, isim seçiminde güçlü bir etkide bulunur. Örneğin bir çocuğun Ramazan, Kurban Bayramı ya da kandil gecesi gibi dini bir zamanda doğması, o çocuğa ilgili günün ruhunu taşıyan bir ad verilmesine yol açabilir. Benzer şekilde, mevsim adları da —baharın gelişi, sonbaharın hüznü havası ya da yazın coşkusuyla ilişkilendirilerek— isimlendirme sürecinde sembolik olarak kullanılır. Bu adlar, sadece doğum anını değil, aynı zamanda o zaman diliminin toplumsal ve duygusal atmosferini de bireyin kimliğine taşır.

Doğum yeri ise adeta çocuğun geldiği kültürel, coğrafi ve sosyal çevrenin bir yansıması olarak değerlendirilir. Eğer çocuk doğum esnasında ailenin yaşadığı mahalle, köy ya da belirli bir yerleşim birimiyle sembolik bir bağ kuruyorsa, bu bağ isim aracılığıyla somutlaştırılabilir. Bazen bu yer adları doğrudan kullanılmasa bile, doğum yerindeki bir doğal unsur, tarihi yapı ya da halk arasında anlam yüklenmiş bir alanın adı esin kaynağı olabilir. Böylece isim, bireyin yalnızca biyolojik varoluşunu değil, aynı zamanda o yerin kültürel belleğini de taşır hâle gelir.

Bu bağlamda Safranbolu'da zaman ve mekâna dayalı isimlendirme, yerel hafızayı bireysel kimlik aracılığıyla geleceğe taşıyan bir köprü işlevi görmektedir. Her isim, bir yönüyle ait olduğu anı donduran, zamansal ve mekânsal bağlamı kişisel tarihe kazıyan bir kimlik damgasıdır. Bu tür isimlendirme uygulamaları, Safranbolu'da toplumsal aidiyetin, yerel değerlerin ve kültürel sürekliliğin ne derece önemli olduğunu açık biçimde ortaya koyar.

Doğum zamanı ve yeri, yalnızca teknik birer veri olmanın ötesinde, bireyin sosyal ve kültürel kimliğini biçimlendiren önemli etmenlerdir. Safranbolu'da bu unsurların isim verme sürecine yansıması, adın taşıdığı anlamın çok katmanlı olduğunu; bireysel, toplumsal ve hatta coğrafi hafızanın iç içe geçtiği zengin bir geleneksel yapıyı temsil ettiğini göstermektedir. Bu yönüyle isim hem bir bireyi hem de ait olduğu zamanı ve mekânı yaşatan bir kültürel işarettir.

Köyde doğan bir çocuğun “Köy” ya da “Köylü” ismiyle adlandırılması, bireysel kimlik ile mekânsal aidiyet arasındaki bağın dilsel düzeyde somutlaşmasına işaret eder (Boz, 2004). Benzer biçimde, yılın belirli zamanlarında doğan çocuklara doğdukları ayın adı verilmesi –örneğin ‘Eylül’(K7), ‘Nisan’(K8) ya da ‘Sonay’(K6) gibi– birey ile zaman arasında kurulan anlamlı ilişkinin bir göstergesidir. Bu durum, adlandırma eyleminin yalnızca bir isim koyma değil, aynı zamanda bireyin doğum anına, coğrafi mekâna ve kültürel çevreye sembolik bir biçimde bağlanması olarak da okunabilir.

Zaman ve mekânla ilişkili isimler, bireyin yaşamındaki başlangıç anını toplumsal bellekte sabitleyen simgesel işaretlerdir. Örneğin “Eylül” ismi, yalnızca takvimsel bir ayı değil; Anadolu kültüründe hasat zamanı, döngüsellik ve mevsimsel geçişle özdeşleşen anlam katmanlarını da içinde barındırır.

İsimlerin bu biçimde doğum zamanı veya mekânıyla ilişkilendirilmesi, adın semantik içeriğini zenginleştirirken, aynı zamanda bireyin kültürel konumlanmasını da şekillendirir. Claude Lévi-Strauss'un yapısalcı yaklaşımı bu noktada aydınlatıcıdır: Ona göre isimler, yalnızca bireyi tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda topluluğun düşünsel sistematigi için

de birer anlam ögesine dönüşür. (Lévi-Strauss, 1966) Dolayısıyla doğduğu mevsime göre adlandırılan bir çocuk, yalnızca bir doğum tarihine değil, aynı zamanda bu tarih etrafında örülmüş toplumsal değerler sistemine dâhil olur.

Zaman ve mekân referanslı adlar, toplumsal hafızada istikrar ve aidiyet üretiminin araçları olarak işlev görür. Özellikle sözlü kültürün hâkim olduğu kırsal alanlarda, bu tür adlar hafızayı tarihsel ve coğrafi bir bağlamda sabitleyerek, bireyin kimliğini sadece bir birey olarak değil, bir topluluğun parçası olarak da inşa eder. Jan Assmann'ın (1995) “kültürel bellek” kavramı burada önemli bir çerçeve sunar; çünkü bireyin adı, yalnızca onu tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda bir hafıza birimi olarak kolektif anlam dünyasında yerini alır. “Eylül”(K7), “Nisan”(K8) ya da “Sonay”(K6) gibi adlar, yalnızca bireyin doğumunu değil, o doğumun gerçekleştiği bağlamı da hatırlatır ve yeniden üretir.

Ayrıca bu adlar, çoğu zaman doğayla bütünleşik bir kimlik anlayışının göstergesi olarak da karşımıza çıkar. Doğal çevrenin ve mevsimsel döngülerin isimlendirme süreçlerine dâhil edilmesi, insanın doğayla olan ilişkisinin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sembolik düzeyde de sürdürüldüğünü gösterir. Bu bağlamda adlar, doğayla kurulan bu ilişkinin bireysel bellekte ve toplumsal söylemde yeniden üretildiği bir araç işlevi görür. İsim aracılığıyla doğa, bireyin kimliğine içkin bir unsur olarak dâhil edilir.

Zamana ve mekâna referansla verilen isimler, yalnızca bireyin doğum anına atıf yapmakla kalmaz; aynı zamanda o anı toplumsal, kültürel ve coğrafi bir bağlam içerisinde anlamlandırır. Böylece ad verme eylemi, kişisel bir tercih olmaktan çıkarak, kültürel hafızanın yeniden üretildiği, toplumsal değerlerin aktarıldığı çok katmanlı bir pratik hâline gelir. Safranbolu gibi geleneksel yaşam biçimlerinin korunduğu bölgelerde bu tür isimler, bireyin kimliğini topluluk belleği içinde anlamlandırma sürecinin en temel taşıyıcılarından biri olarak kabul edilebilir.

3.7. Adak ve Dua ile İsim Verme

Safranbolu’da, özellikle çocuk sahibi olmayan ya da doğan çocukları sağlıklı bir şekilde hayatta kalmayan ailelerin, çocuklarının sağlığı ve esenliği için türbelere giderek adak adadığına dair pek çok örnek bulunmaktadır. Bu aileler, manevi destek arayışı içinde türbe veya tekke ziyaretlerinde bulunur, burada dualar eder ve genellikle bu ziyaretlerin ardından çocuklarına bir isim verirler. İsimler çoğunlukla aile büyüğünün veya dini bir şahsiyetin adıyla ilişkilendirilir; bu, çocukların manevi koruma altında olduğuna dair inancı güçlendiren bir uygulamadır. Bu ritüel, ad

koymanın sadece bir isim verme işlemi olmadığını, aynı zamanda bir dua, koruma ve bereket talebi olarak algılandığını göstermektedir. Safranbolu'daki bu tür adak ve isim verme gelenekleri hem dini inançları hem de yerel halkın eski inanışlarını bir araya getirerek toplumsal yapının dayanıklılığını ve birlikteliğini desteklemektedir. (Araz, 1995)

Safranbolu'daki ad koyma geleneği, yüzeyde basit bir isimlendirme işlemi gibi görünse de, aslında bireyin toplumsal, kültürel ve dini kimliğini yansıtan önemli ve çok katmanlı bir ritüeldir. Aileler, bu geleneği geçmişten gelen inançları, sosyal statüleri ve toplumsal değerlerini yaşatmak ve yeni nesillere aktarmak için kullanırlar. Bu açıdan bakıldığında, Safranbolu'daki ad koyma pratiklerinin hem eski Türk inanç sistemlerinin hem de İslamiyet'in etkisi altında şekillendiği, aynı zamanda doğa, hayvan figürleri ve toplumsal yapılarla iç içe geçtiği anlaşılr. Böylece adlar, sadece bireysel kimlik belirleyiciler değil, aynı zamanda Türk toplumunun sosyal bağlarını pekiştiren, kültürel mirasını yaşatan ve bireylerin kimliklerini biçimlendiren temel unsurlar haline gelir. (Demir, 2020; Yılmaz, 2018)

Bu geleneğin sürekliliği, Safranbolu halkının hem manevi dünyasına hem de sosyal yaşamına derinlemesine işlemiş olan kültürel değerlerin güçlü bir yansımasıdır.

Ad koyma uygulamaları, bireylerin ve ailelerin kendi kimliklerini anlamlandırma ve toplumsal kabul görme süreçlerinde önemli rol oynar. Bu ritüeller sayesinde, Safranbolu'daki toplumsal ilişkiler ve kültürel yapılar canlı tutulmakta, geçmişle gelecek arasında sağlam bir bağ kurulmaktadır. Safranbolu'da ad koyma geleneği, yalnızca bir isim verme işlemi değil, toplumsal dayanışmanın, kültürel aktarımın ve dini inançların bir arada yaşandığı zengin bir kültürel pratik olarak varlığını sürdürmektedir. (Araz, 1995; Kara, 2019)

Safranbolu'da çocuklara ad verme geleneği, yalnızca aile bireylerinin tercihleriyle şekillenmeyip, derin bir inanç ve ritüel boyutu da taşımaktadır. Özellikle çocuk sahibi olmakta güçlük çeken ya da doğan çocukları çeşitli sebeplerle yaşayamayan ailelerde, çocuk sahibi olabilme ümidiyle adak adama ve dua etme pratiği yaygın bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu geleneksel uygulama, bir yandan toplumun dini inanç sistemini yansıtırken, diğer yandan bireyin kaderine ilişkin algısını ve toplumsal hafızadaki sürekliliği ortaya koymaktadır.

Adak adama süreci, genellikle aile büyükleri tarafından belirli kutsal mekânlara yapılan ziyaretler, kurban kesme vaadi, yoksullara yardım etme niyeti gibi manevi taahhütlerle başlatılır. Bu süreçte yapılan dualar, doğacak çocuğun sağlıklı, hayırlı ve uzun ömürlü olması yönündedir. Duaların kabulü hâlinde ise verilen söz doğrultusunda bir adak gerçekleştirilir ve bu süreçle bağlantılı olarak çocuklara anlam yüklü isimler verilir. Söz ko-

nusu isimler, doğrudan bu süreci simgeleyen, istek ve teşekkür içerikli kelimelerden oluşur. Özellikle “Dursun”(K45), “Durdu”(K46), “Yaşar”(K50), “Satı”(K58), “Satiye”(K57) gibi isimler bu kapsamda değerlendirilir. Bu tür isimler, yalnızca sembolik bir anlam taşımakla kalmaz, aynı zamanda ailenin yaşadığı geçmiş acıları, beklentileri ve Tanrı ile kurduğu manevi bağın da bir yansımasıdır.

Bu isimler aynı zamanda bir tür koruyucu anlam da içerir. Ailelerin sıkça yaşadığı erken çocuk ölümleri, toplumda “adı yaşasın ki çocuğu da yaşasın” düşüncesiyle birleştirilmiş; bu nedenle isim, çocuğun fiziksel varlığını devam ettirmesi için adeta bir “yaşatma duası” görevini üstlenmiştir. İsim verme eylemi bu yönüyle sadece bir kimlik belirleme değil, çocuğun yaşamda kalması için gerçekleştirilen bir manevi müdahale hâline gelir.

Adak ve dua yoluyla isim verme geleneği, Safranbolu toplumunda bireyin yalnızca dünyevi değil, aynı zamanda kutsal bir düzen içinde yer aldığı düşüncesini de güçlendirir. Çocuğun dünyaya gelişi, rastlantı değil; ilahi planın bir parçası olarak görülür. Bu inanç doğrultusunda, verilen isim de bir nevi manevi sözleşmenin sembolü olarak çocukla birlikte yaşam boyu taşınır. Aileler, bu tür isimleri verdiklerinde yalnızca bir dua sürecinin kabulünü onurlandırmazlar; aynı zamanda çocuğun yaşamına ilişkin umutlarını, inançlarını ve Tanrı’ya olan minnettarlıklarını da somutlaştırmış olurlar.

Bu pratik, sözlü kültürde büyük yer tutar. Genellikle yaşlı kuşaklar tarafından anlatılan hikâyelerde, çocukların nasıl dualarla istendiği, hangi şartlarda adakların adandığı ve doğumdan sonra ismin nasıl seçildiğine dair anlatılar, yalnızca bireysel bir geçmişi değil; aynı zamanda Safranbolu’nun kolektif hafızasını ve değerler sistemini kuşaklara aktarır. Bu da ad verme sürecini bir kültürel ritüel, bir inanç göstergesi ve bir toplumsal bellek unsuru olarak anlamlı kılar.

Safranbolu’da adak adama ve dua yoluyla verilen isimler, geleneksel toplum yapısının inanç temelli yönünü yansıtan zengin bir kültürel pratik olarak değerlendirilmelidir. Bu tür isimlendirmeler; inanç, bağlılık, şükür ve umut kavramlarının isim aracılığıyla somutlaştığı, bireysel kimliğin ötesinde, ailevi ve toplumsal bir anlam taşıdığı bir geleneğin ürünüdür. Bu gelenek hem geçmişin inanç sistemini yaşatmakta hem de yeni doğan bireyin varlığını, o inanç çerçevesinde kutsal bir çerçeveye oturtmaktadır.

Çocuğu olmayan bir ailenin türbeye giderek dua etmesi ve kurban keserek dağıtmaları üzerine doğan çocuğa ‘Satı’(K55,K58) adının verilmesi ‘Türbeye sattım.’ anlayışının yansımasıdır. Erkek çocuğu olmayan ailenin türbeye giderek adak kesmesi ve bunun üzerine doğan erkek çocuğa ‘Satılmış’(K56) adının verilmesi, doğan çocukları ölen bir ailenin türbeye giderek adak adaması ve sonrasında doğan çocuğa ‘Satiye’(K57) adının verilmesinde de aynı anlayışın hakim olduğu görülmektedir.

Çocuğu olmayan bir ailenin türbeye giderek dua etmesi ve kurban keserek dağıtmaları üzerine doğan çocuğa “Satı”(K55) adının verilmesi, halk inançları bağlamında türbe kültü ile ad verme pratiği arasındaki güçlü ilişkiyi ortaya koyar. “Türbeye sattım” ifadesi, bu tür durumlarda yalnızca bir deyim ya da söz kalıbı değil; aynı zamanda çocuğun doğumunun manevî bir bedel karşılığında gerçekleştiği yönündeki inancı yansıtan bir kültürel semboldür. Benzer şekilde, erkek çocuğu olmayan bir ailenin türbeye giderek adak kesmesi ve bu ziyaretin ardından doğan erkek çocuğa “Satılmış”(K56,K57) adının verilmesi, doğumun yalnızca biyolojik değil, aynı zamanda kutsal mekânla kurulan sembolik bir ilişkinin sonucu olarak kavramsallaştırıldığını gösterir. Bu anlayışın başka bir örneği, doğan çocukları ölen bir ailenin türbeye giderek adak adaması ve sonrasında doğan çocuğa “Satiye”(K59) adının verilmesinde de karşımıza çıkar. Tüm bu örnekler, türbe ziyareti ve adak pratiğinin halk arasında doğrudan ad verme sürecine etkide bulunduğunu açık biçimde göstermektedir.

Türk kültür tarihine köklü biçimde yerleşmiş olan ad koyma gelenekleri, coğrafi bölgelere göre bazı farklılıklar gösterse de özünde benzer inanç ve ritüellere dayanır. (Abdurrahman, 2004, s. 126). Eski Türklerde çocuğa ad koyma yalnızca bir kimlik kazandırma değil, aynı zamanda onun geleceğine dair iyi dileklerde bulunma anlamına da gelirdi. Örneğin, yeni doğan bebekler keçeye sarılarak kapı eşiğinden üç, yedi ya da dokuz kez geçirilir, bu ritüelin bebeğin temiz ve uzun ömürlü olmasına vesile olacağına inanılırdı (Abdurrahman, 2004, s. 126). Ayrıca halk arasında, sürekli çocuk kaybeden aileler, sonraki çocuklarını kötü ruhlardan korumak amacıyla “Satılmış” ya da “Kepek” gibi isimlerle adlandırılırdı (Abdurrahman, 2004, s. 126). Bu inanış ve pratikler, Safranbolu’daki sözlü kültürde de çeşitli biçimlerde yaşamaya devam etmektedir. Bu durum, ad koyma geleneğinin yalnızca bireysel tercih değil, aynı zamanda kültürel ve manevi bir aktarım biçimi olduğunu ortaya koyar.

Bu tür adlandırmalar, türbelerin halk arasında yalnızca dini ritüellerin icra edildiği yerler değil, aynı zamanda manevi aracılık mekanizmalarının işlediği kutsal mekânlar olarak görüldüğünü ortaya koyar. Türbe ziyaretinin ardından doğan çocuğun “adandığı” ya da “sayıldığı” bu mekân, ismin semantik yapısına doğrudan yansır. Bu durumda isim hem inancın hem de sosyal pratiğin somutlaştığı sembolik bir form hâlini alır. Mircea Eliade’nin (1959) kutsal mekân teorisine göre, türbe gibi yerler profan mekândan ayrılarak “axis mundi”, yani kutsal ile dünyevi olanı birbirine bağlayan merkezî noktalar olarak kabul edilir. Dolayısıyla burada verilen ad, yalnızca ebeveynlerin arzusu değil, aynı zamanda kutsalla yapılan bir anlaşmanın, bir adanmışlığın dilsel karşılığıdır.

Adak adama ve ad verme arasındaki bu ilişki, halk inançları çerçevesinde bir tür kurban ekonomisi yaratır. Birey, sahip olmadığı çocuğa

ulaşmak için türbe aracılığıyla görünmeyen bir güçle iletişime geçer ve bu iletişimi adak, dua, kurban gibi eylemlerle kurumsallaştırır. Bu etkileşim, doğan çocuğun “satılmış”, “adı konmuş” veya “bağışlanmış” olarak nitelenmesine neden olur. Aile, çocuksuzluk durumundan çocuk sahibi olma durumuna geçerken, bu süreci kutsalın aracılığıyla anlamlandırır ve toplumsal olarak meşrulaştırır. Bu ritüelin ardından gelen ad verme, bir anlamda ritüelin tamamlayıcı parçası olur.

Bu tür adlandırmalar aynı zamanda bir şükran ifadesi, bir sadakat göstergesi ve bir manevi borcun hatırlatıcısı olarak da işlev görür. Çocuğun ismi, onun sadece kimlik etiketini değil, aynı zamanda doğumunun ardında yatan olağanüstü süreci ve manevî kökeni hatırlatan bir anlatı işlevi de görür. “Satı”(K55), “Satılmış”(K56) ya da “Satiye”(K59) gibi isimler, sadece bir kişiye değil; bir inanç sistemine, bir mekâna ve bir kültürel bağlama dair bilgileri taşıyan işaretçilerdir.

Bu bağlamda, ad verme süreci yalnızca bireysel kimliği belirleme amacı taşımaz; aynı zamanda kültürel aktarıma hizmet eden bir araç hâline gelir. Bu isimler, geçmişte yaşananları ve o yaşantıların içinde barındırdığı dini ve kültürel değerleri gelecek nesillere aktaran semboller olarak varlık gösterir. Dolayısıyla türbeye giderek dua etmek ve adak adamak gibi pratiklerin ardından verilen bu adlar, sadece kişisel değil; kolektif bir tecrübenin, halkın kutsal olanla kurduğu ilişkinin ve geleneksel yaşam pratiklerinin birer aynasıdır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın bulgularına ilişkin genel veriler paylaşılmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler

Değişken Türü	Gruplar	N	Yüzde
Yaş	18-25 yaş	6	%9.5
	26-35 yaş	6	%9.5
	36-45 yaş	11	%17.5
	45 yaş üzeri	40	%63.5
Cinsiyet	Kadın	31	%49.2
	Erkek	32	%50.8
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	1	%1.6
	Okur Yazar	2	%3.2
	İlköğretim Düzeyi	17	%27.0
	Ortaokul	4	%6.3
	Lise	17	%27.0
	Lisans veya Önlisans	22	%34.9
Doğum Yeri	Safranbolu	50	%79.4
	Karabük Merkez	13	%20.6
Toplam		63	100

Araştırmada yer alan katılımcıların demografik dağılımlarının verildiği tablo 1 incelendiğinde, çalışmanın toplam 63 katılımcı özelinde yürütüldüğü görülmektedir. Bu çerçevede katılımcıların büyük çoğunluğunun 45 yaş üzeri grupta yer aldığı (n=40,

%63.5) görülmektedir. 36-45 yaş arası bireyler %17.5'lik bir oranla ikinci büyük grubu oluştururken 18-25 ve 26-35 yaş arası katılımcılar ise eşit sayıda (n=6, %9.5) yer almıştır. Bu dağılım, araştırmanın kuşaklar arası karşılaştırma yapma potansiyelini sınırlasa da geleneksel figürlerden olan yaşlı bireylerin veriye önemli katkı sağladığını göstermektedir.

Kadın (n=31, %49.2) ve erkek (n=32, %50.8) katılımcı sayıları birbirine oldukça yakındır. Cinsiyetin isim verme süreçlerine etkisini araştırmak açısından bu eşitlik, verilerin karşılaştırmalı analizine imkân tanımaktadır.

Katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında, çoğunluğu (%34.9) lisans veya önlisans mezunlarının oluşturduğu görülmektedir. Öte yandan okur yazar olmayan bir bireyin (n=1, %1.6) bulunması ve sadece iki katılımcının (n=2, %3.2) okur yazar düzeyinde kalması, görüşülen bireylerin büyük kısmının resmi eğitim süreçlerine katıldığını ancak ağırlıklı olarak temel eğitim düzeyinde kaldığını göstermektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu Safranbolu doğumlu (n=50, %79.4) olup, %20.6'sı (n=13) Karabük Merkez doğumludur. Bu dağılım, araştırmanın amacına uygun biçimde Safranbolu yerel kültürünü temsil eden bireylerin çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Karabük Merkez doğumlu bireylerin oranının sınırlı kalması, araştırmanın yerel özgünlüğünü koruması açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Safranbolu'da isim koyma geleneğinin incelenmesine yönelik değerlendirme sonuçları:

Bu bölümde, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen nitel verilerin değerlendirilmesine ilişkin bulgular yer almaktadır. Nitel katılımcılara önceden hazırlanmış bir soru ve 4 demografik soru yöneltilmiş ve gerekli olan durumlarda ilave sorularla konu ve sorulara yönelik alınan cevaplar sonucunda ana temalar oluşturulmuştur. Görüşme formu aracılığı ile elde edilen temaların sunumunda bazı yanıtlardan doğrudan alınlar yapılmıştır.

1. Safranbolu'da İsim Koyma Geleneğinin incelenmesi

a. İsminizin Konuluş Sebebi Nedir? Açıklar Mısınız?

Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen nitel veriler doğrultusunda, katılımcıların isimlerinin hangi gerekçelere dayalı olarak verildiği incelenmiştir. Katılımcılar, isimlerinin konulma nedenlerine ilişkin farklı anlatılar sunmuş; bu anlatılar doğrultusunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak tematik kategorilere ayrılmıştır.

Veri çözümlemesi sürecinde benzer anlatılar ortak temalar altında birleştirilmiş, her bir tema, belirli sayıda katılımcının benzer anlam çerçevesinde verdiği ifadeleri temsil edecek biçimde yapılandırılmıştır. Yapılan analiz neticesinde 63 katılımcının ifadeleri doğrultusunda altı ana tema belirlenmiştir. Bu temalar ve her birinin temsil ettiği katılımcı sayısı ile yüzdeleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Katılımcıların isimlerinin konulma sebebine yönelik tematik dağılım

İsminizin Konuluş Sebebi Nedir? Açıklar Mısınız?			Sayı	Yüzde
İsimler)	Türk Tarihinden Etkilenerek İsim Koyma		6	%9.5
	Hikayesi Olan (Belli Bir İnanişaya Dayanılarak Konulan		22	%34.9
	Büyük (Ata) İsimleri Koyma		8	%12.7
	Dini Kişilikleri Olan İsimleri Koyma		13	%20.6
	Modern İsimler		7	%11.1
Yörede Örnek Gösterilen Kişilerin İsimlerini Koyma			7	%11.1

Tema 1. Türk Tarihinden Etkilenerek İsim Koyma

Bu temada, katılımcılar isimlerinin Türk tarihiyle özdeşleşmiş şahsiyetlerden veya kültürel motiflerden esinlenerek verildiğini ifade etmiştir. Milliyetçilik, kahramanlık ve tarihi aidiyet duygularının bu tercihlerde etkili olduğu görülmektedir.

Örnek Alıntı:

“Ailem, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e olan hayranlıkları nedeniyle bu ismi vermiş.” (K60)

“Kunantay isminde yer alan ‘Kunan’ eski Türklerde adalet ve ‘Tay’ ulu demek; ‘Mugantay’ isminde yer alan ‘Mugan’ savaşçı demektir. Bu sebeple çocuklarıma bu isimleri verdim.” (K40)

‘Ben Kıbrıs Barış Harekatından bir yıl sonra dünyaya gelmişim. Ailem Bülent Ecevit’i bu sebeple çok sevmiş. Ben doğduğumda ailem bana ‘Bülent Ecevit’ adını vermişler.’ (K63)

‘Ailem Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ı çok sevdiği için doğduğumda adıma ‘Recep Tayyip’ koymuşlar.’ (K62)

‘Erdal İnönü’yü ailem çok sever ve saygı duymış doğduğumda bu sebeple adıma ‘Erdal’ koymuşlar.’ (K61)

Bu temada, katılımcıların isim tercihlerinde tarihsel figürlere ve millî kimliği simgeleyen şahsiyetlere önem verdikleri görülmektedir. Bu yönüyle yukarda verilen katılımcı cevapları incelendiğinde; katılımcıların isim seçiminde yalnızca estetik ya da ses uyumu gibi etkenlerden çok milliyetçilik, kahramanlık, adalet, tarihsel aidiyet ve siyasi bağlılık gibi değerlerin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin K60 numaralı katılımcı, “Cumhurbaşkanım Süleyman adını verdim,” diyerek siyasi liderlere duyduğu saygıyı ve aidiyeti isim yoluyla ifade etmiştir. Benzer şekilde K63, “Ben Kıbrıs Barış Harekâtı zamanında dünyaya gelmişim. Ailem Bülent Ecevit adını vermişler,” ifadesiyle tarihî olayların ve lider figürlerinin isim verme sürecinde nasıl etkili olabileceğini açıkça göstermektedir.

Tema 2. Hikayesi Olan (Belli Bir İnanca Dayanılarak Konulan İsimler)

En yüksek orana sahip bu temada, katılımcılar isimlerinin belirli bir olay, rüya, adak, mucizevi deneyim ya da inanca dayalı olarak konduğunu ifade etmişlerdir. İsimler, bir anlamda yaşanmışlığın izlerini taşımaktadır.

Örnek Alıntı:

“Annem hamileyken rüyasında bir evliya görmüş ve evliya doğacak çocuğa ‘Eren’ isminin verilmesi gerektiğini söylemiş. O sebeple ismim ‘Eren’ konulmuş.’ (K37)

‘Üç abim var. Ben dördüncü çocuk kız olarak dünyaya gelince ailem artık kız çocuğumuz da oldu bu kadar çocuk yeter anlamında bana ‘Yeter’ adını vermişler.’(K38)

‘Ailemin 7. Ve son çocuğuyum. Ben doğduğumda ailem başka çocuk istemediği için ‘Yeter’ adını koymuşlar.’(K39)

‘Ailemin 4. Çocuğuyum. Ailem benden sonra çocuk istemedikleri için ‘Bu çocuğumuz son olsun’ anlamında adımla ‘Songül’ koymuşlar.’(K41)

‘Ailemizin 2. Kız çocuğuyum. Benden sonra erkek çocuk istemişler. Bir sonra doğacak olan çocuğun cinsiyeti dönsün, değişsin düşüncesiyle adımla ‘Döndü’ koymuşlar.’ (K43)

‘Benden önce annem iki defa hamile kalmış ama her iki bebek de vefat etmiş. Ben doğduğumda ömrüm uzun olsun, yaşayayım düşüncesiyle adımla ‘Yaşar’ koymuşlar.’ (K50)

‘Ailemin 5. Çocuğu olarak dünyaya geldim. Benden sonra ailem çocuk olmasını istemedikleri için adımla ‘Durkadın’ olarak vermişler.’ (K44)

‘Benden önce üç kardeşim vefat etmiş. Ben doğduğumda ‘hayatta durayım, kalayım’ anlamında adımla ‘Dursun’ koymuşlar.’(K45)

‘Annem benden önce hamile kaldığında çocuklarını hep kaybetmiş. Ben doğduğumda hayatta kalayım diye adımla ‘Durdu’ koymuş.’ (K46)

‘Ben ve iki abimden önce ailem kimini anne karnında kimini doğduktan sonra çocuklarını kaybetmişler. Ailemden bu durumdan sonra doğan her çocuğa yaşamaları, hayatta durmaları için ‘Dur’ ile başlayan isimler vermişler. Benim adımla ‘Durana’ ve abilerimin isimleri ‘Duralı, Durmuş.’ (K47)

‘Benden önce dünyaya gelen ablam hastalanarak vefat ediyor. Ardından ben doğuyorum ve hastalanıyorum. Ailem öleceğimden korkuyor ve beni de alıp türbeye gidiyorlar. Orada kurban kesip dağıtıyorlar ismimi de ‘Türbeye sattım.’ anlamında ‘Satı’ koyuyorlar.’ (K55)

‘Ben doğmadan önce ailemin dört kız çocuğu olmuş ve ailem artık erkek çocuk istiyormuş. Bu sebeple türbeye giderek adak adamışlar ve sonrasında ben erkek olarak doğunca adımla ‘Satılmış’ koymuşlar.’ (K56)

‘Annem ben doğmadan önce üç kardeşimi henüz karnındayken kaybetmiş. Bana hamile kaldığında türbeye giderek adak adamışlar ve adağı keserek dağıtmışlar. Ben doğduğumda da ‘Türbeye sattım.’ Manasıyla adımla ‘Satiye’ koymuşlar.’ (K59)

Bu temada katılımcıların isim verme süreçlerini doğrudan hikayesi olan, bireysel deneyimlere ve çocuğun doğumuyla ilgili belirli koşullara dayandırdıkları görülmektedir. İsimlerin arkasında herhangi bir kültürel

motif ya da ideolojik gönderme yerine, doğrudan aile içi kararlar ve sıradan yaşam olaylarının yer aldığı görülmektedir. Örneğin K44 numaralı katılımcının ifadesiyle, “Bu çocuğumuz son olsun demişler. Durkadın koymuşlar,” açıklaması, çocuk sayısına yönelik ailece alınan bir kararın isimle dışa vurumunu göstermektedir.

Tema 3. Aile Büyüğünün Adının Verildiği Adlar

Katılımcıların bir bölümü, özellikle dedelerinin ya da ailedeki yaşça büyük bireylerin adlarını taşımaktadır. Bu temada aile içi hürmet ve soy bağlarını sürdürme isteği ön plana çıkmaktadır.

Örnek Alıntı:

“Mehmet ismi ailemizde nesillerdir babadan oğula konulan bir isimdir bu sebeple adımı ‘Mehmet’ koymuşlar.’(K21)

‘Ben doğduğumda dedemin ismi olan ‘Ali’ ismini vermişler.’(K23)

‘Ailemizde ilk doğan kız toruna babaannesinin adını vermek bir gelenektir. Ben de ailemizin ilk kız torunu olarak dünyaya geldiğim için babannemin adı olan ‘Hanife’ ismini vermişler.’ (K24)

‘Anneannemin adı olan ‘Pakize’ ismini bana vermişler.’ (K26) ‘Babannemin adı ‘Habibe’ ismini bana vermişler.’ (K27)

Ailemizde doğan erkek çocuğuna amca ismini vermek bir gelenektir. Bana da amcamın ismi olan ‘Hasan’ı vermişler.’ (K28)

‘Dedemin adı olan ‘Mustafa’ isminin yanına ebeveynlerimin beğendiği ‘Çınar’ ismini eklemişler ve adım ‘Mustafa Çınar’ olmuş.’ (K29)

‘Bana babannemin adı ‘Ayşe’ yi vermişler sonra da yanına daha modern gördükleri ‘Sena’ismini eklemişler ve adım Ayşe Sena.’(K31)

Bu temada katılımcılar, çocuklarına verdikleri isimleri doğrudan aile büyüklerinden aldıklarını ifade etmektedir. Bahse konu bu tercih hem aile içi bağlılık hem de anıları yaşatma amacı taşımakla birlikte isimler aracılığıyla geçmişle bir bağ kurulduğunu düşündürmektedir. Örneğin K26’nın “Anneannemin adı olan ‘Pakize’ ismini bana vermişler” ifadesi ismin kuşaklar arası aktarımın bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.

Tema 4. Dini Kişilikleri ve Anlamları Olan İsimleri Koyma

Katılımcıların önemli bir kısmı, isimlerinin Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Davut gibi dini figürlerden veya İslami temsiliyeti olan kişilerden ilham alınarak konduğunu belirtmiştir. Bu durum, dini hassasiyetlerin isim tercihinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Örnek Alıntı:

“Ailem, Hz. Davut peygamberi çok severmiş. Bu yüzden adımlı Davut koymuşlar.” (K20)

“Ramazan ayında doğduğum için adımlı ‘Ramazan’ konulmuş.” (K16)
‘Bayram günü doğduğum için adımlı ‘Bayram’ koymuşlar.’(K11)

‘Ailemin dini hassasiyetinden dolayı ismim Kuran’ın yazıldığı dil olan Arapçanın ilk harfi olan ‘Elif’ konulmuş.’(K13)

‘İsmim peygamberimizin kızının ismi olan ‘Fatma’ konulmuş.’(K52)
‘Kadir gecesini doğduğum için adımlı ‘Kadriye’ konulmuş.’(K19)

‘Ben ve kardeşim iki isimliyiz. Ailem her ikimizin de ilk ismini peygamberimizin adı olan ‘Muhammed’ koymuşlar.’(K14)

‘Recep ayında doğduğum için adımlı ‘Recep’ konulmuş.’(K10)

‘Şaban ayında doğmam sebebiyle ailem çocuk ismiyle geldi diye düşünerek adımlı ‘Şaban’ koymuşlar.’ (K12)

Bu temada katılımcılar, çocuklarına verdikleri isimleri doğrudan İslamî figürlerden, dini gün/aylardan veya dinî metinlerden esinlenerek koydukları gözlemlenmektedir. Bu tercih, ailelerin dinî duyarlılıklarını ve maneviyatla kurdukları bağı isimler aracılığıyla yansıttıklarını göstermektedir. Örneğin K20 numaralı katılımcı, “Hz. Davut peygamberi çok severmişler, bu yüzden adımlı Davut koymuşlar” diyerek doğrudan bir peygamber isminin tercih edildiğini belirtmektedir.

Tema 5. Modern İsimler

Bazı katılımcılar, isimlerinin özel bir anlamı veya geçmişi olmadığını, sadece kulağa hoş gelmesi veya dönemin modasına veya tanınan kişilere uygun olması nedeniyle seçildiğini ifade etmiştir. Bu temada bireysel beğeniler ve zamansal popülerlik ön plana çıkmaktadır.

Örnek Alıntı:

“Nisan ayında doğduğum için ismim ‘Nisan’ verilmiş” (K8) ‘Eylül ayında doğduğum için ‘Eylül’ ismini ailem vermiş.’ (K7) “Babası Filiz Akın’ı çok sevdiği için adını Filiz koymuş.” (K3)

‘Babam Fatih Terim’i çok severmiş ve ben doğunca onu adını bana vermiş.’ (K4)

‘Doğduğumda halam sinema sanatçısı Aytaç Arman’ı çok severmiş. Bu sebeple bana ‘Aytaç’ isminin verilmesini istemiş ve adımlı ‘Aytaç’ koymuşlar.’ (K5)

‘Annemin adı Zeynep, babamın adı Caner. Her ikisinin isimlerinin ilk harflerini alarak bana ‘Zeycan’ ismini vermişler.’ (K1)

‘Babamın adı Mesut, annemin adı Nilüfer. İsimlerinin harflerini birleştirerek bana ‘Nilsu’ ismini vermişler.’ (K2)

Bu temada katılımcıların isim tercihlerinde belirleyici unsurun herhangi bir tarihsel, dinî ya da kültürel dayanak yerine dönemin popüler isimleri, kişisel beğeniler ve güncel etkiler olduğu görülmektedir. Tercih edilen isimler, çoğu zaman estetik kaygıyla ya da kulağa hoş geldiği için verildiği ifade edilebilir.

Tema 6. Yörede Örnek Gösterilen Kişilerin İsimlerini Koyma

Bu temada, katılımcıların adlarının köyde veya mahallede örnek gösterilen, sevilen kişilerden esinlenilerek konduğu ifade edilmiştir. Yerel bağlam ve sosyal çevre, isim koyma sürecinde etkili olmuştur.

Örnek Alıntı:

“Köyde herkesin saygı duyduğu bir doktor varmış ve adı ‘Bahri’ imiş ,onun adını koymuşlar.” (K34)

“Mahallede çok terbiyeli bir teyze varmış, onun gibi olayım diye adımı ‘Gülseren’ vermişler.” (K33)

‘Doğduğumda herkes tarafından örnek gösterilen savaş gazisinin adı olan ‘Kamil’ ismini bana vermişler.’ (K35)

‘Halam çok terbiyeli, örnek bir kişiliğe sahipmiş. Ben doğmadan vefat etmiş. Ben de onun gibi terbiyeli olayım düşüncesiyle adımı halamın adı olan ‘Hatime’ koymuşlar.’ (K36)

Bu temada isim verme süreci doğrudan çevresel gözlem, toplumsal saygı ve ahlaki özelliklere duyulan hayranlık temelinde şekillenmiştir. Katılımcılar, doğrudan çevrelerinde örnek alınan, “terbiyeli” ve “saygı duyulan” kişilerden etkilenecek bu kişilerin isimlerini taşımaktadır. K34’te, “Köyde herkesin saygı duyduğu bir doktor varmış ve adı ‘Bahri’ imiş ,onun adını koymuşlar” ifadesi, toplum içinde kabul gören bir figürün isminin, rol model olma vasfıyla aktarıldığını göstermektedir.

SONUÇ

Ad koyma olgusu, insan topluluklarının tarihsel süreç içerisinde geliştirdiği en temel kültürel uygulamalardan biridir. Bu uygulama, sadece bir bireyin tanımlanması ya da sosyal çevresiyle iletişim kurmasının aracı olarak değil; aynı zamanda toplumların hafızasını, değerler sistemini, inanç dünyasını ve aidiyet yapısını yansıtan bir unsur olarak anlam kazanmaktadır. Safranbolu kültüründe ad koyma eylemi, bu çok katmanlı yapının açık bir örneğini sunmaktadır. Yerel halkın aktardığı anlatılar, geleneksel ad verme pratikleri ve halk inançları, isimlendirme süreçlerinin sadece bireysel tercihlere değil, aynı zamanda toplumsal kabullere, dini öğelere ve kültürel mirasa bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir.

Safranbolu özelinde yapılan saha araştırmaları, ad koymanın rastgele bir eylem değil, belirli ritüellere, aile içi dengelere, kültürel normlara ve bazen de dini yükümlülöklere göre şekillendiğini ortaya koymuştur. Çocuğa ad verilmesi, kimi zaman rüya yoluyla belirlenmekte, kimi zaman aile büyüklerinin veya dini önderlerin isimlerinden esinlenilmekte, kimi zaman da doğum zamanı, doğa olayları ya da bireyin geleceğine dair dileklerle ilişkilendirilerek seçilmektedir. Bu durum, ad koyma sürecinin aynı zamanda kolektif bir bellek aktarımı işlevi taşıdığını göstermektedir. Çünkü bireye verilen ad, yalnızca bir çağırma vasıtası değil, aynı zamanda ailesinin geçmişine, yaşadığı çevreye ve toplumun kültürel değerlerine dair birçok anlamı içinde barındırmaktadır.

Araştırma sürecinde derlenen sözlü anlatılar, özellikle Safranbolu halkının adlara atfettiği mistik anlamları ve adın birey üzerindeki kader belirleyici etkisine yönelik yaygın kanaatleri ortaya koymuştur. Örneğin, bazı aileler, verdikleri ismin çocuğa “ağır geldiğini” düşünerek isim değişikliğine gitmekte, bazıları ise kötü olayların nedenini çocuğa verilen ismin uğursuzluğuna bağlamaktadır. Bu gibi durumlar, halk inançları ile isimlendirme süreci arasında doğrudan bir bağ bulunduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, çocuğa “adı gibi yaşasın” temennisiyle isim verilmesi, ismin sadece bir işaret sistemi değil, aynı zamanda bir idealin, bir temenninin, bir duasının yansımaları olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Geleneksel ad koyma pratiklerinin en önemli yönlerinden biri de kuşaklar arası aidiyet ve hatıra aktarımıdır. Aile büyüklerinin isimlerinin çocuklara verilmesi, hem o ismin yaşatılmasına hem de ailenin tarihsel sürekliliğinin simgesel olarak devam ettirilmesine olanak tanımaktadır. Bu uygulama, sadece geçmişe saygının değil, aynı zamanda soyun devamlılığına dair inancın da bir göstergesidir. Bu yönüyle isimler, bireyin sadece kimlik taşıyıcısı değil; aynı zamanda ailesinin, mahallesinin, hatta tüm bir toplumun belleğini temsil eden simgelere dönüşmektedir. Özellikle tek

çocuklu ailelerde, ölmüş bir büyüğün ismini yaşatma arzusu, ad koyma-
nın sadece bir tercih değil, kültürel bir zorunluluk olarak da algılandığını
göstermektedir.

Ad koyma süreci, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleriyle de ya-
kından ilişkilidir. Erkek çocuklara genellikle kahramanlık, güç, cesaret ve
otoriteyle ilişkilendirilen isimler verilirken; kız çocuklarına daha çok za-
rafet, güzellik ve duygusallık gibi özellikleri çağrıştıran isimlerin verildiği
gözlemlenmiştir. Bu durum, isimlendirme uygulamasının aynı zamanda
toplumun cinsiyet temelli değer yargılarını da yeniden üreten bir alan ol-
duğunu göstermektedir. Ayrıca, bazı durumlarda anne-baba tarafından
değil, toplumda saygınlığı olan bir imam, dede ya da kanaat önderi tara-
fından isim verilmesi, ad koymanın bireysel değil toplumsal bir sorumlu-
luk olarak da değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Adların kazanılması kadar korunması ve değiştirilmesi süreçleri de
kültürel ve hukuki dinamiklerle şekillenmektedir. Geleneksel halk ina-
nışları, adın birey üzerindeki etkilerini doğrudan kabul ederken, modern
hukuki sistem, ismin bireyin temel kimlik göstergesi olduğunu ve key-
fi biçimde değiştirilemeyeceğini vurgulamaktadır. Ancak uygulamada,
ismi nedeniyle toplumsal ya da psikolojik sorun yaşayan bireylerin isim
değiştirme taleplerine sıkça rastlanmaktadır. Bu durum, adın birey üze-
rindeki etkisinin sadece sembolik değil, aynı zamanda sosyal bir gerçeklik
olduğunu ortaya koymaktadır. İsim değişikliğinin bir tür yeniden doğuş,
geçmişle hesaplaşma ya da kendini yeniden tanımlama aracı olarak görül-
düğü durumlar, bu ilişkinin ne denli güçlü ve çok yönlü olduğunu göster-
mektedir.

Ad koyma geleneği, sadece birey-toplum ilişkisini değil; aynı zaman-
da toplumun dinle, kültürle ve coğrafyayla olan ilişkisini de ortaya koyan
bir göstergedir. İslamiyet'in kabulüyle birlikte, Safranbolu'da da Arapça
kökenli ve dini temalı isimlerin yaygınlaştığı; buna karşın eski Türk isim-
lerinin ya tamamen terk edildiği ya da ikinci isim olarak kullanıldığı gö-
rülmektedir. Bu değişim, sadece dini etkilerin değil, kültürel dönüşümün
de bir parçası olarak okunabilir. Aynı şekilde, günümüzde televizyon di-
zilerinin, sosyal medyanın ve popüler kültür unsurlarının isim seçiminde
belirleyici hale gelmesi, modernleşme ile geleneksel yapılar arasında bir
gerilim alanı oluşturmakta; bu durum bazı ailelerde kuşaklar arası değer
çatışmalarına da neden olabilmektedir.

Ad koyma olgusunun hukuki yönü de göz ardı edilemeyecek kadar
önemlidir. Modern devlet yapısında isim, sadece bireyin toplum içinde-
ki temsili değil; aynı zamanda hukuki bir zorunluluk, kimlik belirleyici
ve ayrıştırıcı bir araçtır. Nüfus kayıtlarında yer alan isimler, bireyin tüm
resmi işlemlerinde referans alınan ilk bilgidir. Bu nedenle, adların yasal

olarak korunması ve değiştirilmesinin ancak belirli hukuki gerekçelerle yapılabilir olması, ismin toplumsal olduğu kadar hukuki bir anlam da taşıdığını göstermektedir. Ancak bu hukukî yapı, kültürel pratiklerle her zaman örtüşmemektedir. Halk arasında geçerli olan lakaplar, takma adlar ya da manevi isimler, çoğu zaman bireyin toplum içindeki gerçek kimliğini belirleyici olabilmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu da, ad koyma sürecinin bireyin psikolojik gelişiminde önemli bir role sahip olduğudur. Özellikle ismiyle ilgili olumsuz çağrışımlar, bireyin kendilik algısını olumsuz etkileyebilmekte; bu da sosyal ilişkilerde çekingenlik, özgüven eksikliği ve aidiyet problemlerine yol açabilmektedir. Bu bağlamda, ad koymanın sadece kültürel bir ritüel değil, aynı zamanda psikolojik bir sorumluluk taşıdığı da göz ardı edilmemelidir. Ailelerin bilinçli seçimleri, bireyin sosyal kabul görmesini ve psikolojik açıdan kendini güvende hissetmesini sağlayan temel unsurlardan biridir.

Elde edilen veriler ışığında, Safranbolu'da ad koyma süreci, modernleşmenin etkisiyle bazı yönlerden değişime uğrasa da, temel yapısını korumakta ve özellikle dini ve geleneksel değerlerle uyumlu isimlerin tercih edilmeye devam ettiği görülmektedir. Ancak özellikle genç kuşaklarda, geleneksel değerlerden ziyade bireysel tercihlerin, estetik kaygıların ve güncel popüler kültürün etkili olduğu bir eğilim dikkat çekmektedir. Bu durum, ad koyma geleneğinin hem süreklilik hem de değişim boyutlarını aynı anda taşıyan dinamik bir süreç olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, ad koyma olgusu, bireyin kimliğini inşa etmesinde, topluma aidiyet geliştirmesinde ve kültürel değerleri içselleştirmesinde merkezi bir rol üstlenmektedir. Bu süreç, yalnızca bireylerin değil, aynı zamanda toplumun genel yapısının, değerler sisteminin ve tarihsel birikiminin bir aynası niteliğindedir. Adların anlamı, kökeni, çağrışımı ve toplum içindeki karşılığı; sadece bireyin değil, bütün bir toplumun kimliğini inşa eden ve sürdürmesini sağlayan birer göstergedir. Safranbolu özelinde yapılan bu araştırma, ad koymanın bireysel bir tercihten çok daha fazlası olduğunu; kültür, inanç, tarih ve toplumsal yapı ile doğrudan ilişkili çok katmanlı bir pratik olduğunu net biçimde ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- Abdurrahman, V. (2004). Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme. *Millî Folklor*, 16(61), 124–133.
- Acar, M. (2020). Kişilik hakları bağlamında isim değiştirme hakkı. *İstanbul Hukuk Dergisi*, 78(2), 225–240.
- Acıpayamlı, O. (1992). Türk kültüründe “Ad koyma folkloru”nun morfolojik ve fonksiyonel yönlerden incelenmesi. *IV. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiri Kitabı*, 4-13.
- Ağırman, C. (1998). Ad koyma ve Hz. Peygamber’in isimlere karşı tutumu. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hakemli Dergisi*, 2, 124.
- Akıncı, M. (2017). İsimlerin Toplumsal Anlamı ve Siyasal Yansımaları. *Sosyal ve Kültürel İncelemeler Dergisi*, 4(1), 77–90.
- Akipek, J., ve Akıntürk, T. (2002). *Türk Medenî Hukuku, Cilt I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku* (4. baskı). Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Aksan, D. (1987). *Her Yönüyle Dil 1*. Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (1995). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. TDK Yayınları.
- Aksoy, M. (2022). Küreselleşme ve İsim Tercihleri Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 45-61.
- Aksoy, M. (2023). Göç ve Kimlik: Avrupa’daki Türk Ailelerin İsim Tercihleri. *Sosyal Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 15(1), 54–68.
- Aksu, E. (2023). Göçmen Ailelerde İsim Tercihi: Kimlik, Uyum ve Strateji. *Uluslararası Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 55–70.
- Aktuğ Kolay, E. (2008). Türkiye’de Modernleşme Sürecinde İsimlendirme Pratikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 18, 125-140.
- Akyüz, M. (1993). *İslam Hukukunda İsimler*. Diyanet Vakfı Yayınları.
- Akyüz, V. (2006). Çocuk üzerindeki etkisi açısından isim alma hakkı. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 7, 90.
- al-Azami, M. M. (1996). *Studies in Early Hadith Literature*. American Trust Publications.
- Ali, M. A. (2012). *Names in Islamic Culture: A Historical and Linguistic Survey*. Oxford University Press.
- Alkan, M. (2018). “Türk Kültüründe İsim Verme Gelenekleri.” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 87, 129–145.
- Aras, M. Ö. (1985). İslamda isim ve ad koyma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Araz, R. (1995). *Harput’ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayını No: 108.

- Atalay, İ. (2020). Toponimi ve kültürel miras: Anadolu'da yer adlarının tarihi ve kültürel izleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM). (1994). Stjerna v. Finlandiya kararı. Başvuru No. 18131/91.
- Balcı, U. (2014). Türk toplumunda adlar ve soyadları (sosyo-kültürel ve dilbilimsel bir yaklaşım). *Diyalog Dergisi*, 2014(2), 110-114.
- Baraz, N. (1998). *Halk Bilimine Genel Bakış*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1055.
- Başgöz, İ. (1998). Halk Kültürü Araştırmaları. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bourdieu, P. (1997). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.
- Boz, E. (2004). Ad Verme Geleneği ve Kültürel Kodlar. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Boz, E. (2004). Türkiye Türkçesinde kişi adı olarak meyve adları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Buhârî, M. b. İ. Edebü'l-Müfred. (Hadis No: 333).
- Buhârî, M. İ. (n.d.). Sahih-i Buhârî (Edeb 108).
- Büyükkantarcıoğlu, Z. (2007). "Dil, Toplum ve Kimlik: Antroponimlerin Sosyo-kültürel Anlamı." *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 33-48.
- Calp, M. (2014). Kişi adları üzerine dilbilimsel bir çalışma (Ağrı İli Örneği). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 52, Erzurum.
- Coates, R. (2006). Properhood. *Language*, 82(2), 356-382.
- Çağmar, M. E. (2003). Araplarda ad koyma. *Nüşa*, 8, 93.
- Çelik, A. (2019). Dini ve Kültürel Boyutlarıyla İsim Verme Geleneği. *Din ve Toplum Dergisi*, 7(2), 89-103.
- Çelik, C. (2009). Kültürel sembol sistemi olarak isimler: İsim sosyolojisine giriş. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 40-41.
- Çelik, H. (2021). İslam Topluluklarında İsim Geleneği ve Kimlik İnşası. *Din ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 45-61.
- Çelik, İ. (2001). *Türk Halk Kültüründe Ad Verme Geleneği*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çelik, İ. (2011). *Türk İsimleri Üzerine Çeşitli Gözlemler*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Çelik, R. (2019). İsimlerin Sosyo-Politik Yansımaları: 1980 Sonrası Türkiye Örneği. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Çelik, T. G. (1991). Türk kişi adlarının dil ve tarih açısından önemi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 3-8.
- Çelik, Z. (2022). Popüler Kültürün İsimlendirme Üzerindeki Etkileri: Dizi Karakterlerinden Gerçek Hayata. *Medya ve Toplum*, 9(3), 102-117.

- Çetin, E. (2019). Türkiye'de isimlerin toplumsal aidiyetle ilişkisi: Antropolojik bir yaklaşım. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 83-102.
- Çolak Bostancı, G. (2009). Kişilere isim vermenin sahne arkası. *Turkish Studies*, 4(3), 362-375.
- Dağabakan, F. Ö. (2009). Türk ve Alman toplumlarında adlar ve sahipleri. *Halk Kültürü*, 27.
- Daş, A. (1996). Türklerde ad koymanın dini ve milli boyutu. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 389-406.
- Demir, A. (2017). İslam'da İsim Verme Geleneği ve Uygulamaları. *Din ve Toplum Araştırmaları*, 9(1), 23-39.
- Demir, A. (2018). Hz. Peygamberin İsim Verme Uygulamaları ve Hadislerde Adlandırma. *Hadis Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 24-38.
- Demir, F. (2015). "Türk Kültüründe Zaman ve Adlandırma Arasındaki İlişki", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 75, 85-92.
- Demir, H. (2018). İslam'da İsim Verme Gelenekleri. *İlahiyat Araştırmaları*, 21(3), 110-125.
- Demir, M., ve Yıldırım, B. (2018). İsim verme geleneklerinin kültürel ve sosyolojik temelleri üzerine bir değerlendirme. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (86), 123-138.
- Demir, N. (2015). Türk Kültüründe İsim ve Cinsiyet. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 223-240.
- Demir, N. (2020). "Özel İsimlerin Dilbilimsel Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme." *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 10(2), 59-76.
- Demirtaş, H. (2018). Türkiye'de Etnik Kimlik ve İsim Tercihleri. *Anadolu Kültürel İncelemeler*, 6(2), 88-104.
- Demirtaş, H. (2019). "Türkiye'de Yer Adları ve Kültürel Kimlik." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 91, 105-120.
- Develioğlu, F. (2007). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Aydın Kitabevi Yayınları.
- Doğru, İlknur. (2021). Ad Koyma Sorumluluğu ve Adabı Üzerine Bir İnceleme
- Dokuyan, S. (2016). Soyadı kanunu ve kanunun uygulanma süreci. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 31(1), 129-166.
- Duman, D. (2004). A characterization of Turkish personal name inventory. *International Journal of Social Language*, 165, 155-177.
- Duman, M. (2020). "Dijital Kimlik ve Kullanıcı Adlarında Geleneksel Künye Yapısının İzleri." *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 88-104.
- el-Cevziyye, İbn Kayyim. (2004). *Tuhfetü'l-Mevdûd fî Ahkâmî'l-Mevlûd*. Beyrut: Dârü'l-Fikr.

- Erdoğan, M. (2003). “İslam Medeniyetinde İsim ve Kimlik.” *İslam Araştırmaları Dergisi*, 11, 145–162.
- Erdoğan, M., ve Sevim, M. (2020). İsimlerin birey psikolojisine etkisi: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35(2), 115-129.
- Erdoğan, S. (2022). Türkiye’de yeni nesil isimlendirme pratikleri ve kültürel değişim. *Sosyoloji Dergisi*, 42(1), 45–67.
- Erdoğan, Z. (1995). *Ankara Çubuk Kargın Köyü’nde Doğumla İlgili Adet ve İnanmalar*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergin, M. (1982). *Türk Dil Bilgisi*. Boğaziçi Yayınları.
- Eröz, F. (1991). *Türk Kültüründe İsimler ve Anlamları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ersoy, B. (2019). Sosyolojik Açıdan İsim Verme Pratikleri: Türkiye Örneği. *Toplum ve Kültür Dergisi*, 11(2), 34–48.
- Ersoy, B. (2020). Adın Sosyolojik Anlamı: Kimlik ve Toplumsal Algı. *Türk Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 88-102.
- Ersoy, B. (2021). Toplumsal Kimlik ve İsim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Kültür ve Toplum*, 13(4), 27–39.
- Fishman, J. A. (1999). *Handbook of Language and Ethnic Identity*. Oxford University Press.
- Ibn Hacer el-Askalânî. (1984). *el-İsâbe fî Temyizi’s-Sahâbe*. Beyrut: Dâru’l- Kütübi’l-İlmiyye.
- Ibn Manzur. (2003). *Lisânü’l-Arab*. Beyrut: Dâru Sâdır. (Aslen 1290).
- Ibn Sad, et-Tabakat, I, 135; Ebû Davud, Cenaiz, 24 (II, 172); Ahmed b. Hanbel Müsned, IV, 399.
- İbn Kayyim el-Cevziyye. (2004). *Tuhfetü’l-Mevdûd bi-Ahkâmî’l-Mevlûd*. Kahire: Daru’l-Ma’rife.
- İnan, A. (1958). İslam’dan Sonra Türkçe Adlar. *Türk Dili Dergisi*, 7, 82.
- İnan, A. (1976). *Eski Türk Dini Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnce, V. (2011). Varoluşsal diyalog/varlıklara ad koyma. *Milel ve Nihal İnanç Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 230-231.
- İpşirli, M. (2003). Osmanlılarda lakap. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C: 27, 67.
- Kafesoğlu, İ. (1992). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat. Kandahlawi, M. Y. (1990). *Hayatu’s-Sahabe*. Beyrut: Dâru’l-Ma’rifa.
- Kara, B., ve Uğur, A. (2021). “Toplumsal Bellekte Doğa Temsilleri ve Adlandırma Pratikleri: Karabük/Safranbolu Örneği.” *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 65–84.
- Kara, H. (2021). Kimlik, cinsiyet ve isim hakkı: Hukuki ve sosyolojik değerlendirme. *Toplum ve Hukuk*, 3(1), 47–65.

- Kara, Z. (2020). Türk Kültüründe İsimlerin Tarihsel Gelişimi. *Türkoloji İncelemeleri Dergisi*, 25(1), 65–80.
- Karakaya, A. (2008). Türk Kültüründe Ad Verme Geleneği. Ankara: Halk Bilimi Yayınları.
- Karaman, H. (2017). İslam'da İsimlendirme ve Tevhid Bilinci. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 30(1), 11–26.
- Karateke, S. (2018). Türk kültüründe ad verme geleneği ve anlam dünyası. *Folklor/ Edebiyat*, 24(94), 301–317.
- Kaya, D. (2020). Geleneksel Kültür ve İsim Aktarımı: Kuşaklar Arası Süreklilik. *Folklor ve Kültür Araştırmaları*, 14(1), 21–36.
- Kaya, H. (2018). Aile ve Geleneksel İsim Aktarımı Üzerine Bir Değerlendirme. *Edebiyat ve Toplum*, 11(1), 34-50.
- Kaya, M. (2020). Kur'an'da Geçen İsimlerin Semantik Analizi ve Toplumsal Kullanımı. *Kur'an ve Sosyal Bilimler*, 5(3), 102–119.
- Keskin, A. (2020). *Türk Kültüründe Lakaplar*. Akçağ Yayınları.
- Kılıç, B. (2022). Toplumsal cinsiyet kimliği ve isim değişikliği hakkı: Güncel hukuki gelişmeler. *İnsan Hakları Yıllığı*, 40, 112–130.
- Kır, İ. (2002). *Barak Aşireti*. GAP Çerçevesinde Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri.
- Kibar, A. (2004). *Türk Ad Kültürü*. TDK Yayınları.
- Koç, M. (2006). İsimler Üzerinden Aile ve Toplum İlişkisi. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 45-58.
- Köse, A. (2014). Değişimin gölgesindeki gelenek: Popüler diziler ve farklılaşan ad verme kültürü. *Millî Folklor*, 26(101), 291-306.
- Liebersson, S. (2000). *A Matter of Taste: How Names, Fashions, and Culture Change*. Yale University Press.
- Lyons, J. (1977). *Semantics (Vol. 2)*. Cambridge University Press.
- Metin, M. (2018). Türklerde ad verme ile ilgili bazı tespitler. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7(17), 40.
- Mustak, C. (2001). Geçmişten günümüze Buldan'da kullanılan lakaplar. *Buldan Sempozyumu*, 885-886.
- Nasr, S. H. (2002). *Islamic Life and Thought*. ABC International Group.
- Ong, W. J. (1982). *Orality and Literacy: The Technologizing of the Word*. Routledge.
- Örnek, S. V. (1977). *Türk Halkbilimi*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Özbilen, A. B. (2019). Mahkeme kararına dayanmayan ad ve soyadı değişiklikleri. *TBB Dergisi*, 140, 196.

- Özdemir, H. (2008). Türk ve İsviçre Medeni Hukukunda ad üzerindeki hak ve korunması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), 561-598.
- Özdemir, M. (2019). Doğum Sonrası Ritüellerde Dinin Rolü: Ezan, Dua ve Akika. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 19(4), 89-107.
- Özdemir, S., ve Erdem, R. (2016). Akademik örgütlerde idarî personel arasında kullanılan lakaplar üzerine bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(25), 247-261.
- Öztürk Dağabakan, F. (2009). Türk ve Alman toplumlarında adlar ve sahipleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 27-31.
- Öztürk, D. (2021). Modernleşme Sürecinde İsim Tercihleri: Türkiye Örneği. *Yeni Sosyoloji Dergisi*, 10(2), 115-132.
- Öztürk, G. (2022). “Küreselleşme Sürecinde Türk Toplumunda İsimlendirme Pratikleri.” *Sosyoloji Dergisi*, 27(3), 91-108.
- Sakaoğlu, S. (1995). Anadolu’da bölgelere has kişi adları. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1(550), 376-378.
- Sakaoğlu, S. (1999). Ad Bilimi. Konya: Damla Yayınları.
- Sarı, R. (2022). Modernleşme Sürecinde Müslüman Ailelerde İsim Tercihleri. *Toplum ve Değerler Dergisi*, 12(2), 67-82.
- Sarıtaş, S. (2009). Balıkesir Üniversitesi öğrencilerinin günümüzdeki adlar ve ad verme hakkındaki görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 422-433.
- Smith, J. (2015). Names and Faith: Religious Influence on Naming Practices in Christianity. *Journal of Religious Studies*, 22(4), 119-135.
- Smith, J. (2016). Religious Names in Christian Traditions: A Historical Perspective. *Journal of Faith and Culture*, 19(1), 33-47.
- Soğuk, O. (2016). *Dil Bilgisi*. BRC Basım Matbaacılık Ltd. Şti.
- Şen, S. (2000). Türklerde ad verme törenleri, adların önemi, ad verme ile ilgili gelenek ve inançlar. *Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 6, 153.
- Şenel, M. (2017). Gençliğin adıyla imtihanı. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 72-84. T.C. Türk Medeni Kanunu, Md. 27.
- Tan, N. (2016). Rodoslu Türklerin lakapları bağlamında ad biliminde lakapların önemi. *Türk Dili*, 10(777), 103.
- Taş, H. (2002). Bursa ili ve çevresinde doğum ve çocukla ilgili gelenek-görenek ve inançlar. *Bursa Halk Kültürü*, 1, 573-580.
- TDK (2023). Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2020). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.05.2025).

- Türk Medeni Kanunu, Kanun No. 4721, 22.11.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmî Gazete.
- Türk Medeni Kanunu, Kanun No. 4721, 22.11.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmî Gazete.
- Türkmen, F. (2011). İsimler ve Kültürel Kimlik. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 59, 111-124.
- Türköne, M. (1995). *Eski Türk Toplumunda Cinsiyet Kültürü*. Ark Yayınevi.
- Türktaş, M. M. (2019). Türklerde ad verme ile ilgili bazı tespitler. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7(17), 40.
- Uca, A. (2004). Türk toplumunda ad verme geleneği. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Araştırmaları Dergisi*, 23, 145-150.
- UNICEF. (1989). Convention on the Rights of the Child. United Nations General Assembly.
- UNICEF. (1989). Çocuk haklarına dair sözleşme. https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_Cocuk_Haklarına_Dair_Sözleşme.pdf (Erişim Tarihi: 15.05.2025).
- Yalçın, E. (2021). “Yeni Nesil İsimlendirme: Postmodern Dönemde Özel İsim Eğilimleri.” *Toplum ve Dil*, 14(2), 112-130.
- Yalçinkaya, B. (2015). Almanca ve Türkçe ad verme gelenekleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55(1), 363-379.
- Yıldırım, İ. E. (2016). Çocuklara verilen isimler üzerinden Türkiye'deki sosyo- kültürel değişimin analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 909-925.
- Yıldırım, R. (2010). İslam Kültüründe İsim Verme Geleneği. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 89-102.
- Yıldız, A. (2022). Bölgesel Kültürel Farklılıkların İsimlendirme Üzerindeki Etkisi. *Anadolu Kültür Araştırmaları*, 8(3), 92-106.
- Yıldız, B. (2021). Ad ve Kimlik: İslam Kültüründe İsimlendirme Gelenekleri Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Kültür ve Kimlik Dergisi*, 9(1), 33-49.
- Yıldız, F. (2021). Türkiye'de Bölgesel İsim Tercihleri ve Kültürel Kimlik. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(2), 67-80.
- Yıldız, T. (2021). Toplumsal Sınıf ve İsimlendirme Eğilimleri: Bir Alan Araştırması. *Sosyoloji Dergisi*, 8(4), 63-79.
- Yılmaz, M. (2010). “Adın Kulağa Fısıldanması Geleneği ve Anadolu'daki Uygulamaları”, *Halk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 24(3), 212-218.
- Yılmaz, S. (2019). “Antroponimlerin Semiyotik İncelemesi: İsimler Üzerinden Kimlik Okumaları.” *İletişim ve Toplum*, 5(1), 47-65.

- Yılmaz, Y., ve Konyar, B. (2014). Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adların özellikleri. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 1-19.
- Yoldaş, M. A., ve Coldaşbaev, A. S. (2016). Hristiyanlıkta ve İslamiyet'in Rus ve Kırgızların ad koyma geleneklerine etkileri. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 31-38.
- Zengin, D. (1994). Deutscheund Türkische Vornamen. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zuhaylî, V. (1997). el-Fıkhü'l-İslamî ve Edilletühû. Dâru'l-Fikr.

EKLER

Ek 1 : Kaynak Şahıslar

KAYNAK ŞAHIS	AD SOYAD	DOĞUM YERİ	EĞİTİM DURUMU	DOĞUM TARİHİ
1	ZEYCAN YILDIZ	SAFRANBOLU	LİSE	31/07/2010
2	NİLSU OKAN	SAFRANBOLU	LİSANS	21/10/2000
3	FİLİZ UZUNÇELEBİ	KARABÜK	LİSE	29/12/1987
4	FATİH ÖZAY	KARABÜK	LİSANS	06/05/1989
5	AYTAÇ SEFEROĞLU	KARABÜK	LİSANS	04/11/1973
6	SONAY ÖZAY	SAFRANBOLU	LİSANS	02/12/1987
7	EYLÜL ÖZAY	SAFRANBOLU	İLKOKUL	11/09/2017
8	NİSAN DİKMEN	SAFRANBOLU	İLKOKUL	20/05/1987
9	RAMAZAN GÜCÜK	KARABÜK	LİSE	21/07/1980
10	RECEP BAŞDEMİR	SAFRANBOLU	ORTAOKUL	14/11/1974

11	BAYRAM DAĞTARLA	KARABÜK	İLKOKUL	1963
12	ŞABAN DÖNMEZ	KARABÜK	LİSANS	01/01/1968
13	ELİF DUMAN	SAFRANBOLU	LİSANS	23/04/1984
14	MUHAMMED ÖMER ARAS	SAFRANBOLU	LİSE	06/05/2008
15	AMİNE AVCI ÖZ	SAFRANBOLU	ÖNLİSANS	1992
16	RAMAZAN AVCI	SAFRANBOLU	ORTAOKUL	08/09/1977
17	MUHAMMER DEMİR	SAFRANBOLU	LİSANS	01/11/1983
18	AYŞEGÜL ŞENEL	SAFRANBOLU	LİSANS	26/06/2001
19	KADRIYE YILDIRIM	SAFRANBOLU	İLKOKUL	05/02/1978
20	DAVUT KÖRPEN	SAFRANBOLU	LİSANS	10/08/1984
21	MEHMET GÜCÜK	KARABÜK	İLKOKUL	04/03/1940
22	ALİ GÜCÜK	KARABÜK	LİSANS	28/05/1974
23	ALİ PEKŞEN	SAFRANBOLU	LİSANS	27/05/1979
24	HANİFE YAPAR	SAFRANBOLU	LİSANS	29/08/1984

25	HATİCE ÖZAY	SAFRANBOLU	LİSE	16/05/1986
26	PAKİZE ALTINDAĞ	SAFRANBOLU	İLKOKUL	04/06/1978
27	HABİBE YAĞLI	SAFRANBOLU	İLKOKUL	07/07/1959
28	HASAN ŞIK	SAFRANBOLU	LİSE	1975
29	MUSTAFA ÇINAR KARATAŞ	SAFRANBOLU	ORTAOKUL	13/04/2013
30	MEHMET SÜHA KARADEMİR	SAFRANBOLU	ORTAOKUL	01/03/2013

31	AYŞE SENA TOKDEMİR	SAFRANBOLU	ORTAOKUL	30/01/2013
32	EMİNE SİMAY ÇAKIR	SAFRANBOLU	ORTAOKUL	20/05/2013
33	GÜLSEREN GÖL	SAFRANBOLU	LİSANS	17/12/1979
34	BAHRİ LÜLECİ	SAFRANBOLU	LİSANS	15/11/1967
35	KAMİL KAPUCU	SAFRANBOLU	LİSANS	15/08/1967
36	HATİME DOĞAN	SAFRANBOLU	LİSE	06/04/1989

37	EREN DENİZ UYSAL	SAFRANBOLU	LİSANS	12/01/1993
38	YETER ERİŞ	SAFRANBOLU	LİSE	17/09/1985
39	YETER ULUDAĞ	KARABÜK	İLKOKUL	19/01/1981
40	NİHAT YİĞİT	SAFRANBOLU	LİSE	04/06/1961
41	SONGÜL ÖZTAŞ	SAFRANBOLU	İLKOKUL	1980
42	DÖNE LÜLECİ	SAFRANBOLU	İLKOKUL	1945
43	DÖNDÜ BAŞ	SAFRANBOLU	İLKOKUL	01/12/1977
44	DURKADIN ALBAŞ	KARABÜK	-	20/10/1947
45	DURSUN ÇENESİZ	KARABÜK	LİSE	26/05/1979
46	DURDU BÜKECİK	KARABÜK	-	01/03/1939
47	DURANA YALÇIN	SAFRANBOLU	İLKOKUL	1960
48	DURALİ YALÇIN	SAFRANBOLU	İLKOKUL	1964
49	DURMUŞ YALÇIN	SAFRANBOLU	İLKOKUL	1966
50	YAŞAR ÇAM	SAFRANBOLU	ORTAOKULU	02/08/1963

51	BURAK MERT SÖYLER	SAFRANBOLU	LİSE	16/07/1994
52	FATMANUR ŞENEL	SAFRANBOLU	LİSANS	26/06/2005
53	SEZAİ ÖZAY	SAFRANBOLU	LİSANS	02/08/1985
54	MURAT MAŞALI	SAFRANBOLU	LİSE	2000
55	SATI ERGÜL	SAFRANBOLU	İLKOKUL	1958
56	SATILMIŞ DOĞAN	SAFRANBOLU	İLKOKUL	1946
57	SATILMIŞ ÖZTÜRK	KARABÜK	ORTAOKUL	01/01/1980
58	SATI YILDIZ	SAFRANBOLU	İLKOKUL	1965
59	SATIYE ERGÜN	SAFRANBOLU	İLKOKUL	26/03/1953
60	SÜLEYMAN DEMİREL	SAFRANBOLU	LİSE	10/03/1975
61	ERDAL ŞENEL	SAFRANBOLU	LİSANS	01/06/1971
62	RECEP TAYYİP KARAŞAHİN	SAFRANBOLU	LİSE	25/10/1999
63	BÜLENT ECEVİT ODALI	SAFRANBOLU	LİSANS	03/09/1975

ÖZGEÇMİŞ

Nazlı Özay, 2014 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünden mezun olmuştur. 2015 yılı Eylül ayında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Türkçe öğretmeni olarak görev başlamış, ilk görevini Gaziantep ilinde yürütmüştür. 2016 yılında Karabük ili Safranbolu ilçesindeki Kanuni Ortaokulu'na tayin olmuş, burada Türkçe öğretmeni olarak görevine devam etmiştir. 2021 yılı Eylül ayında aynı okulda müdür yardımcısı olarak idari görev üstlenmiş olup halen bu görevini sürdürmektedir.

2023 yılında Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kültürel Miras ve Alan Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamış, 2025 yılı Haziran ayında tez çalışmasını tamamlayarak yüksek lisans diploması almaya hak kazanmıştır.

Nazlı Özay, evli ve bir çocuk annesidir.